

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut mezinárodních studií
Katedra ruských a východoevropských studií

PETR POJMAN

**OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V
RUSKU V EVROPSKÉM A
MEZINÁRODNÍM KONTEXTU**

KRIMINOLOGICKÉ, TERITORIÁLNÍ A BEZPEČNOSTNĚ-POLITICKÉ ASPEKTY

Rigorózní práce

Praha 2011

Autor práce: **Mgr. Petr Pojman**

Vedoucí práce - školitel: **doc. PhDr. Michal Kubát, PhD.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2011

Hodnocení:

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

POJMAN, PETR., *Obchodování s lidmi v Rusku v evropském a mezinárodním kontextu - kriminologické, teritoriální, a bezpečnostně-politické aspekty.*

Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Katedra východoevropských studií, 2011, počet s. 100, Vedoucí rigorózní práce - školitel doc. PhDr. Michal Kubát, PhD.

ANOTACE

V rigorózní práci se zaměřuji na popis obchodu s lidmi v Rusku i v cílových zemích Evropy. Ruská federace je různorodý stát s široce rozvinutým organizovaným zločinem. Obchodování s lidmi popisuji v kontextu modernizace organizovaného zločinu v Rusku. Obchodování s lidmi zasazuji i do kontextu jiných zločineckých aktivit v Rusku i Evropě. Rusko je zároveň zemí cílovou, zdrojovou i tranzitní. Zaměřuji se především na mezinárodní obchodování s ženami za účelem nucené prostituce. Způsoby řešení obchodu s lidmi se zabývám především z pohledu jednoho z nejdůležitějších cílových prostorů, kterými je EU. Zároveň upozorňuji na specifika některých regionů zkoumaného teritoria (Pobaltí, Kaliningradská oblast, Bělorusko, Skandinávie apod.) V závěru práce jsou nastíněny i způsoby boje s tímto druhem organizované kriminality. Upozorňuji také na problémy, které boj proti obchodu s lidmi komplikují. S tím souvisí i doporučení v závěru práce.

ANNOTATION

The rigorous thesis focuses on the description of human trafficking in Russia and countries of destination in Europe. Russian Federation is a diverse state with a widely developed organized crime. Trafficking in human beings is described in the context of modernization of organized crime in Russia. Trafficking is described in the context of other criminal activities in Russia and Europe too. Russia is simultaneously country of destination, source and transit. I focused mainly on the international trafficking in women for forced prostitution. Ways of fight on human trafficking I describe from the perspective of one of the most important destination areas, namely the EU. I am also aware of the specifics of certain territories of surveyed regions (Baltic, Kaliningrad, Belarus, Scandinavia, etc.) In conclusion, there are also outlined ways to combat this type of organized crime. I am also aware of the problems that the fight against trafficking is complicated by. Related recommendations are included in the conclusion of my work.

Klíčová slova

Obchod, lidé, organizovaný zločin, mezinárodní, globální, Rusko, EU, cíl, zdroj, tranzit, verbování, kuplířství, pašování, prostituce, nelegální.

KEYWORDS

Trafficking, human, organized crime, international, global, Russia, EU, destination, source, transit, recruitment, pimping, contraband, prostitution, illegal.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 12. ledna 2011

Mgr. Petr Pojman

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří prof. J. Gilinskému a jeho kolegovi J. Kostjukovskému za to, že mě seznámili s principy fungování organizovaného zločinu v současném Rusku. Pplk. Antonínu Vavrdovi za to, že se se mnou podělil o své zkušenosti s vyšetřováním případů obchodování s lidmi v ČR. Docentovi M. Kubátovi a doktoru M. Cejpovi za dohled nad metodologickou a odbornou částí práce. Největší dík si zaslouží oběti obchodování, které mi věnovaly čas a zodpověděly mé otázky. Jejich jména nemohou být z pochopitelných důvodů uvedena. Vzpomínky na dlouhé rozhovory s nimi mě však provázely celou prací a byly motivací k co nejpreciznějšímu zpracování tématu.

OBSAH

SLOVNÍČEK ZKRATEK S SPECIFICKÝCH POJMŮ.....	9
ÚVOD	10
STRUKTURA, METODOLOGIE A UPŘESNĚNÍ TÉMATU.....	11
PRÁCE S PRAMENY A LITERATUROU.....	15
I. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN A JEHO PROMĚNY OD ROZPADU SSSR, KONEC JEDNÉ EPOCHY.....	19
II. STRUČNÝ NÁSTIN KORUPČNÍCH SCHÉMAT V SOUČASNÉM RUSKU.....	28
III. OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V RUSKU V KONTEXTU MODERNIZUJÍCÍHO SE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU.....	31
IV. EXPANZE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU JAKO DALŠÍ STÁDIUM MODERNIZACE.....	35
V. OBCHOD S LIDMI - OBECNÉ PRINCIPY A RUSKÁ SPECIFIKA.....	40
OBCHOD S LIDMI – DEFINICE.....	40
OBCHOD S LIDMI – STATISTIKA.....	41
PŘÍČINY OBCHODU S LIDMI.....	44
VI. OBCHOD S LIDMI V RUSKÉ FEDERACI.....	50
RUSKO - JAKO ZEMĚ ZDROJOVÁ.....	50
RUSKO - CÍL A TRANZIT.....	53
VII. ORGANIZOVANÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY.....	57
ZÍSKÁVÁNÍ OBĚTÍ, VERBOVÁNÍ A TRANSPORT.....	62
ZNEUŽÍVÁNÍ V PROSTITUCI.....	65
VIII. SPECIFIKA NĚKTERÝCH REGIONŮ ZKOUMANÉHO TERITORIA.....	70
IX. BOJ PROTI OBCHODU S LIDMI.....	74
ODLIŠNOSTI POTÍRÁNÍ OBCHODU S LIDI PODLE TERITORIÁLNÍCH CHARAKTERISTIK.....	74
TERITORIÁLNÍ ASPEKTY OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V KRIMINALISTICKÉ PRAXI.....	76
INFORMAČNÍ KAPANĚ.....	78
EU JAKO JEDEN Z NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH CÍŮ OBCHODU S LIDMI Z RF.....	80
EUROPOL - CRIMINAL INTELLIGENCE SERVICE.....	81
TRANSPORT OBĚTÍ, PRVNÍ MOŽNOST IDENTIFIKACE.....	84
ZISK - DŮVOD EXISTENCE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU.....	86

ZÁVĚR.....	89
РЕЗЮМЕ.....	93
SUMMARY.....	94
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA.....	95

SLOVNÍČEK ZKRATEK A SPECIFICKÝCH POJMŮ:

Milice Ruské federace

Vyšetřuje, předchází, zabraňuje, odhaluje kriminalitu. Pátrá po osobách. Zabezpečuje veřejnou bezpečnost. Je organizační složkou ministerstva vnitra. www.mvd.ru

Federální služba bezpečnosti FSB, (Федеральная служба безопасности, ФСБ)

vnitřní zpravodajská služba Ruska. Služba odpovídá nejen za kontrašpionáž, ale i za boj proti organizovanému zločinu a terorismu. Zákonem o zahraniční rozvědce v r. 1996 dostala oprávnění vyvíjet aktivitu i v zahraničí. www.fsb.ru

Pohraniční služba FSB, PS FSB, (Пограничная служба, ПС ФСБ)

od r. 2003 zabezpečuje ostrahu ruských státních hranic, ruské hospodářské zóny, ruských výsostných vod, kontinentálního šelfu RF a jeho přírodních zdrojů. Kromě orgánů pohraniční kontroly jsou součástí služby i orgány rozvědné a kontrarozvědné, které provádějí zpravodajský sběr informací nezbytných pro ochranu ruských státních hranic. www.fsb.ru, www.agentura.ru.

Federální pohraniční služba FPS (Федеральная пограничная служба, ФПС):

do roku 2003 byly hranice RF střeženy FPS Federální pohraniční službou. Ta plnila v odlišné struktuře podobné úkoly jako Pohraniční služba FSB, do které byla rozkazem prezidenta FPS transformována. www.pogranichnik.ru, www.fsb.ru, www.agentura.ru

Federální migrační služba (Федеральная миграционная служба, ФМС)

Realizuje vládní politiku v oblasti migrace , zabezpečuje dodržování zákonů, plní kontrolní funkce a zabezpečuje služby státu ve sféře migrace. www.fms.gov.ru

FRONTEX, EU

Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU. www.frontex.europa.eu

EUROPOL, Evropský policejní úřad

Pomáhá členským státům EU v užší a účinnější spolupráci, v boji s mezinárodním organizovaným zločinem. Zajišťuje výměnu informací mezi policejními úřady, poskytuje odborné a technické informace zpravodajského charakteru (vytváření analýz a zpráv). www.europol.europa.eu

ÚVOD

XIII. dodatek ústavy Spojených států, 1865:

Ve Spojených státech a na veškerém území, podléhajícím jejich jurisdikci, je zakázáno otroctví i nevolnictví, pokud nejde o výkon trestu za spáchaný a řádně dokázaný zločin.

Čl. 4 Všeobecné deklarace lidských práv schválené Valným shromážděním Organizace spojených národů 10. prosince 1948:

Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo v nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.

Jedna z obětí v rozhovoru s autorem v roce 2007:

(...) Prodal mě můj bývalý manžel. Dostal za mě 25 tisíc slovenských korun. (...)

Během 19. století došlo k postupnému zákazu otroctví. V polovině 20. století podepsaly všechny státy OSN Deklaraci lidských práv, která otroctví též odmítá. I doba největšího rozmachu legálního otrokářství však byla pouze prologem k situaci, která panuje nyní. Podle odhadů londýnské Protitrokářské společnosti je dnes v postavení otroků asi 200 milionů lidí.¹ Za čtyři stovky let fungování klasického obchodu s otroky činil jeho obrat něco kolem 12 milionů osob. Za posledních 30 let se jen v Asii množství dětí a žen prodaných do sexuálního otroctví pohybuje kolem 30 milionů.² V roli otrokářů vystupuje velmi často globální organizovaný zločin. Ten nachází v obchodu s lidmi široké spektrum uplatnění. Nejde zde pouze o obchod s ženami s cílem jejich sexuální exploatace, lidé jsou často obchodováni i jako nucená pracovní síla. Dochází i k obchodu s dětmi, u nichž je spektrum zneužívání vůbec nejširší. Součástí těchto latentních zločinných činností je i dětská pornografie a někdy i obchodování s lidskými orgány. Z lidské bytosti se stává komodita. Pokud se stane méně ziskovou, může být jednoduše nahrazena jinou, prodána dál, zlikvidována nebo využita na “náhradní díly“. Obchod s ženami se podobá lágrům Gulagu. Na rozdíl od těch sovětských se však tyto “tábory“ nenachází kdesi v odlehlé zapomenuté

¹ Encyklopedie moderní historie, Praha 1999, s. 354.

² Евстифеева, Е., В., Организованная преступность и торговля людьми: криминологический и уголовно-правовой анализ, Саратов 2004, str. 49.

sibiřské tajze, nýbrž přímo v životem pulzujících centrech rozvinutých metropolí. Je to globální lágr sexuálního otroctví pod správou organizovaného zločinu.

STRUKTURA, METODOLOGIE A UPŘESNĚNÍ TÉMATU

Je mimo možnosti tohoto textu osvětlit všechny otázky, týkající se obchodu s lidmi v Ruské federaci. V této práci se budu zabývat především obchodem s ženami a nucenou prostitucí.

*Modus operandi*³ zločineckých skupin provozujících obchodování s lidmi se však příliš neliší. S osobami obchodovanými jako nucená pracovní síla bývá nakládáno podobně, jako s ženami nucenými k prostituci. Z těchto důvodů je možné sledovat jisté podobnosti. V textu tento fakt zohledňuji především tím, že pokud popisuji situaci, která platí obecněji, píši *obchod s lidmi*. V případě, že popisuji situaci, která se týká pouze sexuálního průmyslu, či nucené prostituce, píši *obchod se ženami*. Je však třeba připomenout, že i ženy se stávají obětí nucené práce. Prolínání obou typů zločinu je tedy velmi zřetelné.

S obchodováním s lidmi bývá spojováno i obchodování s lidskými orgány. Prolínání v této oblasti však není tak časté. Tento typ kriminálního podnikání funguje jinak a vyžaduje nesrovnatelně sofistikovanější zázemí. Transplantovaný orgán musí být do těla příjemce voperován velmi rychle, zároveň je třeba mít přístup do lékařských kartoték. Jak dárce, tak příjemce musí před operací projít řadou vyšetření. Jak medicínsky, tak organizačně jde o velmi náročný výkon. Obchodované osoby nelze jednoduše rozřezat a jejich orgány poté distribuovat na černém trhu.⁴ V tomto případě tak dochází spíše k tomu, že v ekonomicky slabých regionech jsou za finanční odměnu nabízeny nelegální odběry orgánů a některé skupiny obyvatelstva řeší katastrofální ekonomickou situaci tak, že prodají některý ze svých párových orgánů. (např. Moldavská republika) V jiném případě

³ *Modus operandi* – způsob páchání trestného činu je dynamický, může se měnit, přizpůsobuje se aktuálním podmínkám.

⁴ Od chvíle, kdy se dárci zastaví krevní oběh, (mrtvý dárce) či od chvíle, kdy je zastaveno krevní zásobení orgánu (živý dárce), musí transplantace proběhnout: u srdce max. za 4 hodiny, u jater max. za 6 hodin, ledvin max. za 12 hodin, apod. Na jedné transplantaci se např. v ČR podílí různým způsobem asi 60 - 100 osob. Kromě lékařů a sester i technický personál, logistika, koordinační centrum atd.

mohou být zpeněženy i orgány popravovaných osob. (Čína, KLLDR) Obchod s orgány tedy většinou nesouvisí s problematikou, které se v této práci věnuji já.

Zaměřuji se především na následující aspekty problematiky. Z kriminologické perspektivy se zabývám procesem, ve kterém se ženy stávají obětí obchodování s lidmi. Sociologicky, popřípadě psychologicky, je třeba studovat jak oběti, tak zákazníky. Na zločineckou organizaci je pak vhodné nahlížet jako na určitý specifický druh "firmy". Kromě kriminálních aktivit je třeba zaměřit se i na její postavení, strukturu a plány. Toho může být často dosaženo spíše zpravodajskými metodami. Nejdůležitější metodou kriminologie tak zůstává pozorování problému prostřednictvím několika vědních disciplín. V případě studia organizovaného zločinu jde především o sociologii a ekonomii, jejich prostřednictvím pátráme po kořenech a příčinách jeho vzniku. Politologické postupy využívám ve studiu bezpečnostně-politické stránky problému, kdy se státy snaží řešit organizovaný zločin silou. Vzhledem k "prvenství politiky" však zároveň právě na ní závisí i nastavení dalších kriminogenních faktorů, které v řadě případů nemusí souviset pouze s bezpečnostní politikou, ale právě spíše s řešením sociálních či ekonomických problémů jak v zdrojových, tak cílových regionech. Vzhledem k charakteru obchodování s lidmi je důležité i toto teritoriální hledisko. Rusko je vzhledem ke své sociální, ekonomické a geografické situaci zemí tranzitní, zdrojovou i cílovou.

Specificky se zaměřuji na mezinárodní obchod. Vnitrostátní obchodování je latentnější, jeho rozsah je mnohonásobně vyšší a s mezinárodním obchodem se v mnoha případech prolíná, a proto není možné jej zcela pominout.

Situací obětí se budu zabývat především v souvislostech, které využívá organizovaný zločin k jejich získání, zaměřím se na faktory, které zvyšují viktimizaci⁵. Mým hlavním tématem je však zločinecká organizace. Budu se tedy zabývat především způsoby, jakými se zločinecké organizace podílejí na nelegální migraci a tranzitu žen mimo území Ruské federace do dalších zemí a souvislostmi s dalšími typy organizovaného zločinu. Celý text jsem koncipoval

---

⁵*Viktimizace*: proces, ve kterém se člověk stává obětí trestného činu.

především jako popis a analýzu obecnějších otázek souvisejících s obchodem s lidmi v Rusku v mezinárodním a především evropském kontextu.

Většinou se nezabývám konkrétními případy nebo jednotlivými zločineckými skupinami. Zaměřím se však na zásadní odlišnosti mezi různými typy zločineckých skupin a organizací. Stejně tak jako ve fyzice platí, že vlastnosti látek určuje jejich struktura, tak i zde struktura organizace prozradí mnohé o fungování, možnostech, rozsahu a typu kriminálních syndikátů, sítí, organizací či skupin. Tyto znalosti pak významně přispívají v taktice i strategii boje proti organizovanému zločinu.

Zvláštní pozornost věnuji příčinám obchodu s lidmi, možnostem jeho omezování v kontextu teritoriálních specifik. Obchodování s lidmi je založeno na putování (přesouvání) obchodovaných osob ze zdrojových zemí přes tranzitní do cílových. Tato teritoria lze vymezit a jednoznačně charakterizovat. Zločinecké skupiny, provozující mezinárodní obchod, nelze však charakterizovat místně, ale spíše charakterově. Hovoříme tak o ruských nebo ruskojazyčných⁶ zločineckých skupinách. Tyto ignorují státní hranice a působí celosvětově. Místem svého původu jsou pouze determinovány, nikoli omezeny v působnosti.

K detailnějšímu popisu jednotlivých případů a situací v konkrétních oblastech (např. Omská oblast) se uchyluji jen v případech, kde lze s velkou pravděpodobností předpokládat, že výsledky analýzy mají obecnější platnost a lze je tedy využít jako příklad fungování zločineckých skupin provozujících obchod s lidmi. Některým regionům (Bělorusko, Pobaltí, Skandinávie, Kaliningradská oblast) zkoumaného teritoria je třeba věnovat více pozornosti vzhledem k jejich specifikům, na které bude v textu upozorněno.

Text je v několika (3) místech doplněn podrobnějšími rozbory konkrétních případů, ty by měly posloužit k lepšímu pochopení obecnějších charakteristik, ke kterým jsem dospěl v jednotlivých kapitolách.

Než začneme uvažovat nad způsoby omezení obchodování s lidmi přes, z, či přímo na území Ruska, je třeba se zamyslet nad tím, zda toto téma není příliš

---

⁶ *Ruskojazyčný/postsovětský* organizovaný zločin je širší pojem, skrývají se pod ním i zločinecké skupiny pocházející i z jiných republik bývalého SSSR, zvláště pak z Ukrajiny, Kavkazu apod.

úzce vymezeno, či zda bychom tímto způsobem nehledali odpověď na špatně nebo nepřesně položenou otázku. Jakékoli omezení obchodu s lidmi v Rusku je totiž naprosto vyloučeno bez vyřešení dvou základních problémů. Těmito problémy jsou - rozsáhlá korupce a splývání státních a kriminálních struktur. Těmto otázkám se zkrátka nelze vyhnout a bylo by nesmyslné řešit jiné nuance obchodu s lidmi bez rámcového objasnění tohoto kontextu. Až po vyřešení těchto problémů můžeme přistoupit k řešení otázek dalších, týkajících se nejen organizovaného zločinu, ale i většiny sociálních a bezpečnostních problémů, včetně terorismu⁷ Z těchto důvodů se těmto otázkám věnuji ve dvou úvodních kapitolách své práce.

Korupce a s ní spojený průnik organizovaného zločinu do státní struktury není pochopitelně problémem jen v Rusku. Ruské federaci je však tento problém natolik vážný, že není možné zabývat se jinými otázkami bez jeho, alespoň základního, pochopení.

V práci tak postupuji po jakési pomyslné spirále, v jejíž první fázi objasním základní principy fungování ruského organizovaného zločinu.

V druhé fázi obecné principy fungování obchodu s lidmi. V třetí fázi se zaměřím na detailnější analýzu jednotlivých obecných charakteristik. Poslední fáze pak dovádí moji práci do pomyslného středu spirály, kde upozorňuji na slabší místa zločineckých organizací, na která je třeba se zaměřit a právě tam zasahovat. Tím naznačím možnosti řešení této problematiky. V této poslední etapě se soustředím především na boj s obchodem s lidmi v EU, která je jedním z hlavních cílových teritorií pro obchod s lidmi z Ruska.

---

⁷-Medvedev, D., video blog, against corruption, <http://eng.kremlin.ru/sdocs/vappears.shtml>, 20.5.09.

-Добренков, В., Коррупция современные подходы л исследованию, Москва 2009.

-Костюковский, Я., Гольберт, В., Прокопьев, В., Экссесс коррупции, БГУЭП, 2006

-Transparency International Russia, <http://www.transparency.org.ru/>.

PRÁCE S PRAMENY A LITERATUROU

Při studiu organizovaného zločinu je k dispozici mnoho zdrojů o jeho vnějších projevech. Složitější je však pochopit jeho vnitřní strukturu a aktuální stav. Můžeme to přirovnat k pozorování vesmíru, který jsme schopni pozorovat pouze ze 4%, zbylých 96% nevidíme. V případě monitorování organizovaného zločinu též sledujeme jen jeho určitou viditelnou výseč. Na rozdíl od astronomie však neexistuje v kriminologii přesný výpočet, který by nám dal odpověď na otázku, jaké jsou proporce mezi pozorovatelným a skrytým. Je však velmi pravděpodobné, že viditelná část je pouze malou výsečí celého problému.

V řadě případů je tak třeba vědět, že pokud některé typy zločinů nezaznamenáváme, může to také znamenat, že máme problém s identifikací. Obchod s lidmi jako zločin, vyznačující se značnou latentností, je právě takovým případem. Skrytou část organizovaného zločinu můžeme tak pouze odhadovat na základě zkušeností nebo analýzy prostředí, ve kterém jej lze předpokládat. Organizovaný zločin prošel v posledních letech v Rusku i jinde ve světě proměnami a modernizací, které vedly k tomu, že skrytý úsek jeho působení se ještě rozšířil.

Příčiny a důsledky tohoto vývoje je možné v obecné rovině studovat v odborné kriminologické literatuře. Při studiu organizovaného zločinu však nelze opovrhovat ani méně seriózními zdroji. Je však třeba velmi opatrně posuzovat a ověřovat jejich důvěryhodnost. Často tak spíše ověřuji informaci jako takovou, než serióznost jejího zdroje. Je nutné být velmi ostražitý a zároveň je třeba mít na paměti, že v popisu většiny konkrétních případů jde o pohled do minulosti. Aktuálně probíhající případy a nejnovější *modus operandi* v současnosti působících zločineckých skupin se může lišit. Neodhalené případy nelze zkoumat. Případy, ve kterých stále probíhá vyšetřování, jsou předmětem utajení a poznatky nezbytné k jejich analýze jsou tak dostupné pouze omezenému počtu osob. Většinu informací jsem čerpal ze seriózních

kriminologických prací. Kromě toho jsem měl možnost konzultovat řadu témat s jejich autory. (Profesor J. Gilinskij, Akademie věd RF, /RAN/, Akademie generální prokuratury RF, J. Kostjukovskij, AV RF, M. Cejp, Institut pro kriminologii a sociální prevenci ČR.) Absolvoval jsem též konzultace s důstojníky české policie a tajných služeb.

Výzkum organizovaného zločinu je multi-disciplinární záležitostí. Tomu musí odpovídat i výběr literatury a pramenů. Práce prof. Gilinského zasazují organizovaný zločin i do širšího kontextu stavu společnosti a mají velmi blízko k sociologii a filozofii. Profesor Gilinskij je celosvětově známý kriminolog a jeho práce jsou odbornou veřejností velmi dobře hodnoceny. Za seriózní zdroje považuji i texty T. Šmída z Masarykovy university v Brně, které se zabývají problematikou organizovaného zločinu z pohledu bezpečnostně-politického. Odbornými kriminologickými texty jsou práce z pera plukovníka Němce z Policejní akademie ČR, o které se ve své práci též opírám. Zajímavým zdrojem jsou publikace moskevského advokáta Valerije Karyševa, který se jako obhájce účastnil řady soudních líčení, kde obhajoval představitele zločineckého světa, obviněné z nájemných vražd a vedení zločineckých skupin. Jeho práce jsou čtivě napsanou sondou do ruského podsvětí. Využil jsem i některých odborných studií, jak ruské, tak mezinárodní provenience. (OSN, HEUNI, IOM apod.)

Důležitým momentem v úvahách o příčinách obchodu s lidmi jsou i sociologické a ekonomické parametry jednotlivých teritorií. Při podrobnějším popisu situace v Rusku nebo v některých jeho regionech vycházím z odborných článků, nebo z disertací kriminologického zaměření. Vybírám nejnovější publikace popisující současné trendy. Nepoužívám většinou publikace starší deseti let. Pokouším se však zároveň zpracovat problematiku takovým způsobem, který by měl nadčasový charakter. Nejde mi o operativní analýzu současného stavu, ale spíše o strategické úvahy obecnějšího charakteru. Z těchto důvodů popisují obchodování s lidmi v celkovém kontextu ruského organizovaného zločinu a jeho modernizace.

Pro doplnění práce a aktuální vývoj využívám internetové zpravodajské zdroje, zabývající se touto nebo související tematikou. (např. www.compromat.ru, www.agentura.ru, www.lenta.ru, apod.)

Problematikou obětí se z různých úhlů pohledu zabývá celá řada v češtině dostupných publikací. (Válková, J., Martinková, M., Vitoušová, P., Musil, J., Kutálková, P.) Já sám jsem se tomuto tématu věnoval v několika svých předchozích pracích, které jsem zpracoval během svého působení v projektu Magdala⁸ a během studia kriminologie na University of Kent v Canterbury.

Pokud jsem měl možnost vést s oběťmi obchodování rozhovory, zjišťoval jsem kontrolními otázkami, na které jsem dopředu znal odpověď, pravdivost jejich odpovědí. Jindy jsem zase podobnou otázku pokládal v jiných kontextech, nebo pokud to bylo možné, v dlouhých časových odstupech (několik týdnů). Jestliže se odpověď výrazně lišila, byl jsem ostražitější. Pokud v práci popisují konkrétní případy, se kterými jsem se setkal během svého působení v projektu Magdala, vždy jsou zastřeny identifikační údaje.

Pro práci se specifickými zdroji jsem si vypůjčil škálu, používanou ve zpravodajství pro hodnocení důvěryhodnosti konkrétní informace:⁹

- 1)pravdivá informace, tj. verifikovaná i z jiných nezávislých zdrojů
- 2)pravděpodobně pravdivá, tj. logicky skloubená s jinými, zapadá do kontextu, odjinud ale potvrzena není.
- 3)asi pravdivá, tj. není potvrzena, ale ani vyvrácena, je logická, ale nezpůsobila pro závěr, protože např. příliš obecná nebo fragmentovaná, nebo naopak vybočující.
- 4)pochybná, ale možná pravdivá, tj. nyní nepravděpodobná, ale není nelogická, tj. nemůže se přijmout ani zamítnout, nelze vyloučit, že získá v dalším vývoji platnost,
- 5)nepravděpodobná, tj. je popřena jinými informacemi, nelogická, neodpovídá kontextu
- 6)nelze posoudit, tj. v současnosti chybí data pro srovnání

⁸ Projekt Magdala, Charita ČR: Pomoc obětem obchodování s lidmi a domácího násilí.

⁹ Cituji z rukopisu připravované knihy, Zemana. P..

Většina informací, které používám ve své práci, spadá do kategorie 1 a 2. Pokud jde o popis konkrétních případů, výjimečně se vyskytují informace spadající do kategorie 3, např. svědectví jednotlivců nepotvrzená z jiných zdrojů. Důvěryhodné informace, které by zásadním způsobem vybočovaly z kontextu nebo dokonce popíraly některý z předkládaných závěrů, jsem nenalezl.

Studium organizovaného zločinu je spojeno s řadou rizik. Z těchto důvodů není vždy možné citovat zdroj konkrétní informace, není však možné takovou informaci v analýze problematiky přehlédnout. Z bezpečnostních důvodů však musí některé zdroje zůstat utajeny. Je dostatečně známo, že mnozí lidé, zabývající se v Rusku bezpečnostními otázkami při výkonu své práce, zahynuli. To však neznámá, že nelze informace o obchodu s lidmi nebo organizovaném zločinu bezpečně hledat. Prostor pro výzkum i publikace těchto materiálů je poměrně velký. Já sám vycházím z řady publikací *Centra deviantologie* RAN, které jsou k současnému stavu země velmi kritické. Je třeba mít zkušenosti a znát míru, kam až je možné zajít, to je někdy složité odhadnout.

I.

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN A JEHO PROMĚNY OD ROZPADU SSSR

KONEC JEDNÉ EPOCHY

„Organizované zločinecké skupiny byly poraženy, organizovaný zločin nikoli.“

Zatčení a podmíněčné propuštění Semjona Mogileviče, zatčení a vyšetřování šéfa Tambovské zločinecké skupiny Vladimíra Barsukova (Kumarina) nebo likvidace *vora v zakoně* Vjačeslava Ivankova, zvaného *Japončík*.¹⁰

To jsou jen některé veřejně známé události posledních let, které v mnohém vypovídají o proměnách organizovaného zločinu v Rusku. Ti, kteří dříve spokojeně rozvíjeli své temné obchody, ztrácejí vliv, svobodu či dokonce život. Organizovaný zločin však z Ruska nezmizel, pouze se změnila jeho struktura.

Organizovaný zločin, zvláště pak jeho moderní formy, je složitý sociální fenomén, propletený s dalšími sociálními instituty i procesy, prorůstá společenskou tkáň a nelze jej z ní vyjmout a prostudovat. Mění se v závislosti na bezpečnostní, politické, sociální, ekonomické situaci. Domnívám se, že nejdůležitější změnou, nebo spíše novou přidanou kvalitou organizovaného zločinu v Rusku, je jeho čím dál tím větší splývání se strukturou státu. V této kapitole se stručně zamyslím nad tím, jaké jsou hlavní příčiny a důsledky tohoto stavu.

Historie a evoluce organizovaného zločinu v Rusku a SSSR je popsána v řadě publikací. (Rus. Karyšev, Gilinskij, Lunev, Volkov, čes. Šámal, Šmíd, ang. Varese, Serio, Razinkin atd.) Já se v tomto ohledu zaměřím pouze na ty aspekty jeho proměn, které jsou nezbytné pro zasazení obchodu s lidmi do kontextu kriminálních reálií současného Ruska.

---

¹⁰- Владимир Барсуков приговорен к 14 годам колонии, <http://lenta.ru/news/2009/11/12/barsukov/>, 12.11.09.
-В Москве умер Вячеслав Иванов «вор в законе», www.rosbalt.ru/2009/10/09/678897.html, 09.10.09
-Латынина, Ю., Первая спецоперация эпохи Дмитрия Медведева, Зачем арестовали Могилевича, www.novayagazeta.ru/data/2008/06/00.html, 28.01.08

Organizovaný zločin v SSSR a v bývalém sovětském bloku byl odlišný od toho, který existuje v této části světa v současnosti. Odlišoval se jak strukturou, tak sférami svého působení. Ve většině států východního bloku byla činnost organizovaného zločinu nesrovnatelná s tím, jakých rozměrů nabyl v současnosti.

Rozvinutější struktury organizovaného zločinu existovaly především v samotném Sovětském svazu, celkově však byly v socialistických zemích podmínky pro jeho fungování velmi nepříznivé. Veškerá ekonomická aktivita byla pod kontrolou komunistické strany, fungovala přísná policejní kontrola celé společnosti. Prostor pro fungování organizovaného zločinu byl tak velmi omezen.

Zisky pro potencionální organizované zločinecké skupiny by byly malé ve srovnání s velikostí rizika, které by bylo s takovou činností spojeno. Velkou překážkou pro trans-nacionální organizovaný zločin bylo i komplikované překračování státních hranic. Fungování zločineckých struktur, nezávislých na stranické nebo státní struktuře, bylo tak velmi omezeno.

Pokud hovoříme o obchodu s ženami nebo o kuplířství a prostituci, pak je třeba konstatovat, že pochopitelně i za komunismu fungovaly nevěstince, byly však určeny pouze pro úzkou skupinu stranické elity nebo pouze omezenému množství zákazníků. V současnosti jsou sexuální služby dostupné každému, kdo zaplatí. Vzrostla poptávka i nabídka, otevření hranic umožnilo levný export i import.

V omezenější míře se organizovaný zločin rozvinul např. v Maďarsku v době tzv. *kádárismu*, kdy bylo částečně povoleno soukromé podnikání.¹¹

Sovětský svaz byl vzhledem ke své rozloze a specifické společenské situaci zvláštním případem. Již od carských dob se v Rusku vytvářel tzv. *vorovský svět*, který neuznával státní autoritu a opovrhoval spořádaným – legálním životem. Se vznikem sovětských pracovních táborů Gulagu se tyto *vorovské* tradice dále rozšiřovaly. Neboť právě prostřednictvím zločinců – *vorů* byla v táborech udržována disciplína a pořádek. Sovětská administrativa tento stav tiše trpěla

¹¹ Organized crime in Hungary: The transition from state to civil society, Transnational Organized Crime Vol. 3, No. 1, Spring 1997: 68–86 a 49.

nebo dokonce podporovala a dopomohla tak dotvoření institutu kriminální autority *vor v zákoně*¹².

Podle starých *vorovských* tradic nesměl *vor v zákoně* spolupracovat se státem, nesměl dokonce ani pracovat. Musel se živit pouze zločinem. Kodex měl celou řadu dalších ustanovení, pro mé téma jsou podstatná právě tato zmíněná.¹³

Dodržet poměrně přísný kodex nebylo nic snadného, proto se rozšiřovaly i řady odpadlíků.¹⁴ Z těchto tzv. *suk*, tedy *vorů*, kteří nerespektovali nejdůležitější části kodexu, se vytvořila zločinecká kasta *banditů*. Od 60. let se řady *banditů* rozšířily o kriminální jedince – *avtoritěty*, kteří již přímou zkušenost z vězení nebo lágrů neměli vůbec. Původní *vorovský kodex* tak již znali a dodržovali jen tradiční *vory v zákoně*.¹⁵ Celou poválečnou dobu lze charakterizovat jako soupeření *vorů* a *banditů*. V současnosti původní *vorovský kodex* dodržují jen užší skupiny *vorů* a minimálně v evropské části Ruska již příliš neplatí.

Nové kriminální elity, pokud to pro ně je výhodné, spolupracují i se státní strukturou. Ani mnozí *vory v zákoně* tento kodex již příliš nedodržují. Vzniká tak nová situace vzájemné spolupráce *vorů v zákoně*, *banditů* i státních úředníků.

---

¹² *Vor v zákoně* (čes.: Zločinec podle zákona, ze zákona) kriminální autority v SSSR, RF.

Titul *vor v zákoně* uděloval vorovský sněm (schodka), kandidát byl ostatními *vory* korunován.

¹³ Vorovský kodex (dle Šmíd T., Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě, Brno 2007)

-*Vorovský kodex* jen nepsaný zákon, který musí dodržovat každý *vor*.

-*Vor* je povinen zříci se matky, otce, bratrů a sester. Jeho rodnou matkou je mu vězení.

-Nesmí mít svou vlastní rodinu, ale je mu dovoleno mít milenku.

-Nesmí nikdy a nikde pracovat. Žít musí pouze ze zisků z kriminální činnosti.

-Musí pomáhat ostatním *vorům*, a to jak morálně, tak materiálně. K tomu slouží společná *vorovská kasa* (obščak).

-Musí držet v tajnosti informace o společnících a místech jejich pobytu.

-Pokud je to potřebné, musí *vor v zákoně*, který je zadržován policií, brát na sebe cizí vinu, umožní-li to druhému *voru v zákoně* zůstat co nejdéle na svobodě.

-Pokud vznikne spor, musí požádat o svolání sněmu *vorů* za účelem vyřešení sporných otázek.

-V případě potřeby se musí účastnit *vorovského* soudu.

-Na základě rozhodnutí valné hromady musí vykonat trest nad vorem, který se provinil.

-Nesmí odmítnout vykonání trestu, pokud se valná hromada shodla, že je *vor* vinen a odsoudila ho k smrti.

-Musí ovládat *vorovský slang*.

-Nesmí hrát karty, nemá-li peníze za zaplacení.

-Musí zaučovat řemeslu mladé kriminálníky.

-Musí mít sluhy nebo lokaje.

-Nesmí ztratit zdravý úsudek při pití alkoholu.

-Nesmí mít nic společného s mocenskými orgány, nesmí se účastnit společenských akcí a vstupovat do společenských organizací.

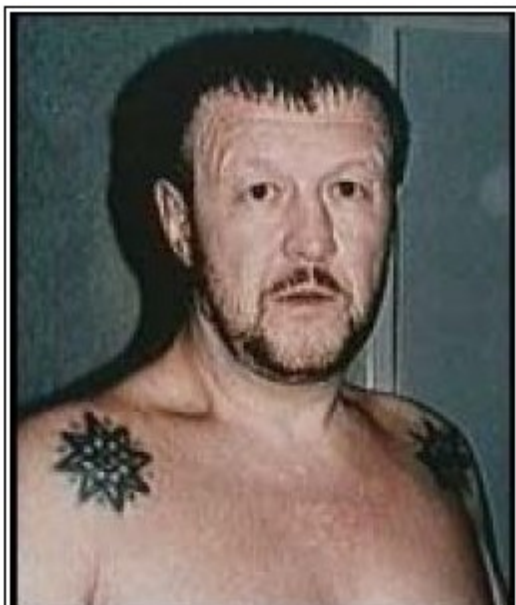
-Nesmí sloužit v armádě a jiných státních složkách.

-Musí plnit sliby, které dal svým kumpánům.

¹⁴ Šmíd T., Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě, Brno 2007

¹⁵ Šmíd T., Organizovaný zločin v Ruské federaci, Brno 2009.

V době *perestrojky* se začaly rozvíjet nové obchodní vztahy, zároveň s tím se měnila struktura zločineckých skupin i organizovaného zločinu. IX. zasedání Nejvyššího sovětu přijalo *Zákon o kooperaci*. Skupiny organizovaného zločinu tak měly možnost legalizovat své zisky. Zvýšil se počet adres zatížených tzv. výpalmým – (podnikatelé nuceni přijímat “ochranu“ tzv. *racketiring*.)¹⁶

Vjačeslav Ivankov (Japončik)
Výši trestu, číslo paragrafu
trestního zákona, specializaci
i vorovskou hodnost, to vše lze
vyčíst z tetování, která jsou
vedle slangu dalším z atributů
vorovského světa.

V r. 1991 se tak nerozpadla jen země, změnil se i celý zločinecký svět. Podle informací ministerstva vnitra operovalo tehdy v zemi minimálně 785 skupin organizovaného zločinu do poloviny r. 1994 se jejich počet zvýšil na 5600.¹⁷ V čele nově vzniknuvších zločineckých skupin stanuli často právě představitelé nové kriminální elity, tzv. *autoritěty*. Karyšev ve své práci píše, že nelze říci, že by se v té době vliv *vorů v zakoně* snižoval. Ti se spíše dostávali do nové role, stávají se konzultanty těchto nových zločineckých skupin, nebo vystupují jako smírčí soudci

v jejich sporech.¹⁸ V současnosti však sledujeme, že epocha původních *vorů v zakoně* končí. Likvidace Vjačeslava Ivankova, provedená odstřelovačem v létě r. 2009, je jedním z dalších příznaků tohoto stavu.

Autoritěty a současná kriminální elita většinou neuznávají tradiční *vorovský kodex*. Tento postoj je v nové situaci pochopitelný. Mnozí z nich totiž vidí samy sebe především jako byznysmeny, mají kontakty s politiky, s představiteli zahraničních firem. *Vorovská hodnost* by tak pro ně byla spíše kompromitující. S tím souvisí i legalizace činnosti řady zločineckých skupin. Být pod neustálým tlakem nejen konkurentů, ale i bezpečnostních orgánů je náročné

¹⁶ Šámal, Z., Ruské mafie, Praha 2000, str. 28.

¹⁷ Яблоков, Н., П., Расследование организованной преступной деятельности, Москва 2002, str. 17.

¹⁸ Карышев В., Русская мафия 1988-2009, Москва 2009, str. 375-381.

i nebezpečné. Jednodušší je činnost legalizovat. Legální držení zbraní tak např. zajišťují vytvořením soukromé bezpečnostní agentury.¹⁹ Stejně tak obchodování s lidmi vyžaduje do značné míry legální krytí, i z těchto důvodů není zcela kompatibilní s dodržením *vorovského kodexu*.

Další příčinou legalizace je i fakt, že mnohé zločinecké skupiny již nakupily velké množství prostředků a domnívají se, že nastala doba výhodně investovat. Jejich šéfové se tak stávají spolumajiteli firem nebo bank. Vzniklé problémy nebo spory bývají však často řešeny způsoby běžnými v zločineckém prostředí.²⁰ I konkurenční boj mezi jednotlivými komerčními strukturami (jak legálními tak nelegálními) bývá řešen na první pohled legálními metodami. Milice se na zakázku účastní zátahu na "konkurenci", když si jiná na takovou službu milici "najme".²¹

Tento fakt je třeba mít na mysli především při úvahách o konkrétních zatčeních či vyšetřováních, obchod s lidmi nevyjímaje. Nelze totiž s jistotou tvrdit, že úspěšné ukončení vyšetřování a potrestání pachatelů bylo výsledkem profesionální kriminalistické práce, nýbrž mohlo jít jen o výsledek konkurenčního boje. Což tyto úspěchy velmi relativizuje.

Původně byly infiltrace bezpečnostních složek do organizovaného zločinu zdůvodňovány záměrem kontrolovat strukturu zevnitř. Operativní cíle však byly překryty finančními zájmy. Staré formální bariéry mezi *vorovským světem* a stranickou/státní byrokracií se stírají pod tlakem nových zájmů a možností.²² Průnik organizovaného zločinu do velkého obchodu má za následek i jeho vliv na politický život regionů i celé země.

V sovětských dobách, nebo ještě v devadesátých letech, byl tak zločin, nebo spíše zločinci, méně latentními. Pokud si člověk vytvořil dobré neformální osobní kontakty, bylo možné se s významnými postavami zločineckého světa setkat a pohovořit. Při dodržení určitých pravidel diskrétnosti bylo možné využít od nich

---

¹⁹ Tamtéž, str. 375-381.

²⁰ Tamtéž, str. 375-381.

²¹ Шнуренко, И., Яков Гилинский: "Милиция — это организованная преступная группировка" «Деловой Петербург» 05.08.2009.

²² Nožina, M., Mezinárodní organizovaný zločin v České republice, 2003

získané informace v akademické nebo novinářské práci. Něco takového je v současné situaci prakticky nepředstavitelné. Vysoko postavení úředníci, příslušníci zvláštních služeb, prokuratury nebo milice se o svých zločineckých aktivitách s nikým bavit nehodlají. Jejich postavení ve společnosti je natolik výjimečné, že si mohou dovolit prakticky cokoliv. Mnozí chápou veřejnou moc, která jim byla dána, jako právo páchat trestné činy. „Velké organizované zločinecké skupiny byly poraženy, organizovaný zločin však ne“. Toto konstatování je trochu zjednodušující, z velké části však vystihuje změny, kterými organizovaný zločin v Rusku v posledních letech prošel.

Organizovaný zločin pocházející z Ruska je dnes velmi složitým konglomerátem, vztahů, zájmů, skupin a organizací, provozujících jak nelegální tak legální činnost. Bývalý ředitel CIA James Woolsey se tento složitý propletenec pokusil osvětlit na vystoupení před výborem americké sněmovny reprezentantů tak, že požádal kongresmany, aby zvážili následující hypotetickou situaci: *Když někdy náhodou, například v restauraci jednoho luxusního hotelu u Ženevského jezera, navážete konverzaci s výřečným, anglicky hovořícím Rusem, který má na sobě oblek za 1000 dolarů a boty od Gucciho, a no vám říká, že je vedoucím pracovníkem jedné ruské obchodní společnosti a chce s vámi mluvit o možnostech společného podniku, pak jsou zde čtyři možnosti: Může být tím, za koho se vydává. Může být příslušníkem ruské zpravodajské služby pod obchodním krytím. Může být součástí některé skupiny ruského organizovaného zločinu. Skutečně zajímavou možností však je, že může být tím vším dohromady – a že žádná z těch tří organizací, jimž slouží, s tím nemá sebemenší problém.*²³

Dnešní ruské zločinecké skupiny jako by neměly tvář. Infiltrace organizovaného zločinu do státní správy je natolik silná, že již nelze říci, kde jedno končí a druhé začíná. Jedním z výsledků takového vývoje je kromě jiného i to, že je daleko složitější organizovaný zločin vědecky zkoumat, nemluvě už o policejním vyšetřování.

---

²³Glenny, M., McMaife, Praha 2008, s.122.

Je též těžké určit, zda organizovaný zločin převzal kontrolu nad milicí a nebo milice převzala kontrolu nad zločineckými skupinami. Principiálně je však jednodušší kriminální trh převzít pod kontrolu, než ho zlikvidovat. Tento vývoj jsme v posledních letech v Rusku velmi zřetelně sledovali a netýká se pouze milice, ale i ostatních bezpečnostních orgánů Ruské federace. I podle seriózních kriminologických odhadů (Lunev, Gilinskij) je velká část ruské ekonomiky tvořena strukturami tak či onak propojenými s organizovaným zločinem. Pokud nerozumíme ruskému organizovanému zločinu, nerozumíme ani Rusku.

V listopadu 2009 se v Rusku rozhořela nová aféra, která je dalším příznakem nesprávného fungování bezpečnostních orgánů. Příslušník z protidrogového oddělení milice major Dymovskij²⁴ z Novorossijsku zveřejnil na serveru youtube své vystoupení, ve kterém kritizuje poměry v milici, a žádá setkání s premiérem Putinem. Řada příslušníků milice a prokuratury jej následovala²⁵.

Ve svých vystoupeních popisují i konkrétní případy, kdy byli donuceni k prefabrikaci důkazů a uvěznění nevinných osob.²⁶ Stěžují si na katastrofální podmínky služby a nedodržování zákona. Kritizují své nadřízené za korupci, špatné velení, machinace se státním majetkem a popisují jejich zapojení do zločineckých aktivit. Obrací se k premiérovi Putinovi nebo presidentu Medveděvovi s nadějí, že oni, jako garanti ústavnosti, problém vyřeší. Volají po systémových změnách v struktuře milice, prokuratury i zvláštních služeb. Milice podle svědectví těchto důstojníků funguje často na stejných principech, jako za sovětských časů. Milicionář je hodnocen podle toho, kolik osob zatkl, kolik zločinů odhalil, a to i v případě, že právě není důvod nikoho zatýkat, ani zahajovat trestní stíhání. V takové situaci jsou pak milicionáři nuceni důkazy k trestné

---

²⁴ Major Dymovskij byl následně obviněn z pomluvy, zpronevěry, prozrazení služebního tajemství a podvodu. 22. ledna 2010 byl na základě rozhodnutí soudu v Novorasijsku zatčen.

²⁵ Эффект Дымовского, <http://www.youtube.com/watch?v=epfJCOwFj2U>, nahlíženo 24.1.2010.

²⁶ Дымовский рассказал, как милиция берет к себе чеченских бандитов и торгует наркотиками www.newsu.com/russia/11nov2009/prokurat_dymov.html, nahlíženo 23.11.2009.

-Эхо Москвы - Дымовский и Чекалин, www.youtube.com/watch?v=kUY6HV4HvcE&feature=related
Обращение бывшего зампрокурора к Президенту России, www.youtube.com/watch?v=de7fU8yic-8&NR=1, nahlíženo 23.11.2009.

činnosti uměle vytvářet, naopak jiné trestné činy nemají být vyšetřeny vůbec, popřípadě jsou za ně odsouzeni nevinní lidé.²⁷

Jak sovětské, tak ruské bezpečnostní orgány fungovaly a dodnes fungují velmi neefektivně. Byly a jsou příliš závislé na politické situaci v zemi. Nižší a střední personál není dobře sociálně zabezpečen. Nedostává se základního vybavení. Situace s organizovaným zločinem je ještě složitější, neboť ten čím dál tím více proniká do politiky i státní struktury. V situaci, kdy nejsou bezpečnostní orgány státu zainteresovány na boji proti organizovanému zločinu, nebo dokonce jsou některé jejich části do něj samy zapojeny, je prostor pro úspěšné vyřešení takových případů velmi malý.

Vyznat se v celé struktuře a složitosti vzájemných vztahů bezpečnostních, podnikatelských a kriminálních struktur je velmi komplikované. Dokonce i zmíněná aféra “Dymovskij“ může být podle názorů některých pozorovatelů provokací, inspirovanou Federální službou bezpečnosti, která by ráda převzala kontrolu nad milicí a ministerstvem vnitra.²⁸

Vzhledem k tomu, že jednou z největších zdrojových zemí obchodu s lidmi pro státy Evropské unie je kromě Ruska i Ukrajina, je třeba na závěr této kapitoly stručně charakterizovat i ukrajinský organizovaný zločin. Ten vychází z jiného pojetí než ruský. Odlišnosti bychom však nenašli v trestní činnosti, kterou provozují. Ukrajinské zločinecké skupiny mají i podobnou organizační strukturu, od ruských se však liší vztahem k tradičním zločineckým elitám *vorům v zakoně*. Ukrajinské skupiny jsou organizovány moderněji a tradiční *vory v zakoně* neuznávají.²⁹

Jak jsem již detailněji popsal, v poslední době můžeme podobný vývoj sledovat i v ruském podsvětí. Nejvýnosnějšími druhy organizovaného zločinu se dnes zabývá především “nová kriminální elita“. Tato je již zcela běžně napojena na státní struktury nebo velký business. Toto vše tak velmi dobře umožňuje legalizovat zisky z obchodů nelegálních. Organizovaný zločin se modifikoval do

²⁷ Видеообращение участкового ч.1, www.youtube.com/watch?v=vFFXhtWG1zg&feature=related, nahlíženo 23.11.2009

²⁸ Пархоменко, С., Суть событий, Echo Moskvy, 12.02.2010, <http://www.echo.msk.ru/programs/sut/>

²⁹ Němec, M., Ruskojazyčný organizovaný zločin v České republice, Policista, 9/2004.

nového prostředí. Při dodržení tradičního *vorovského kodexu* by toto bylo vyloučeno. Je tedy možné konstatovat, že rozdíly mezi ruským a ukrajinským organizovaným zločinem se v současnosti stírají. Ukrajinský organizovaný zločin se pouze dříve modernizoval.

II.

STRUČNÝ NÁSTIN KORUPČNÍCH SCHÉMAT V SOUČASNÉM RUSKU

„Naše současná milice je z principu nereformovatelná“

Jakov Gilinskij, 2009³⁰

Korumpování státní správy patří k jedním z důležitých aspektů fungování organizovaného zločinu provozujícího obchod s lidmi. Ten by existoval i bez korupce, zločinecké organizace a skupiny by však měly činnost mnohem komplikovanější. Jakov Gilinskij tvrdí, že současná ruská milice je organizovaná zločinecká skupina. *Samozřejmě se to netýká všech příslušníků, jsou mezi nimi i slušní lidé, celkově – jako systém, jako struktura, jako organizace vykazuje však milice zločinecký charakter.* Deformují ji v první řadě právě rozličná korupční schémata. Místo náčelníka okresního oddělení milice v Moskvě stojí od 100 tisíc do milionu eur.³¹ Cena se odvíjí od konkrétní situace. Pokud žije v oblasti hodně migrantů, kteří dávají větší příležitost k výtěžku, pak je cena takového místa milion. Těch, kdo by chtěli sloužit na velitelských místech v okrscích Moskvy, kde žije elita, není příliš mnoho, a to i přesto, že cena takového místa je výrazně nižší.

Státní správa, především pak milice i jiné bezpečnostní orgány, se pro mnohé státní zaměstnance stala místem, kde je možné vydělat velké peníze. Říká se tomu tzv. „privatizace hodnosti“. Tj. příslušník ozbrojené složky využívá svého postavení k obohacení, často i proto, že legální příjem je natolik nízký, že s ním nelze vystačit. Podplukovník nebo plukovník milice nedostává ani 20 tisíc rublů³², poručík ještě méně.³³

Kromě toho je třeba si uvědomit, že v některých případech korupčního jednání nejde jen o to, že jeden bere a druhý dává. Nýbrž ten, kdo bere, se o tuto

³⁰ Шнуренко, И., Яков Гилинский: "Милиция — это организованная преступная группировка" «Деловой Петербург» 05.08.2009.

³¹ Тамtéž, «Деловой Петербург»

³² 500 Euro, dle kurzu 18.3.2010.

³³ Тамtéž, «Деловой Петербург»

sumu dělí se všemi, kdo jsou ve struktuře organizace výše. Takovéto chování se očekává. Pokud by tedy k rozdělení úplatků nedošlo, byla by vyměněna osoba, která nesplnila svoji „povinnost“. Služebně nižší personál milice je pod nátlakem a má jen málo možností, jak se vyhnout korupčnímu jednání. Ten, kdo úplatek bere, nemusí být vždy tím, kdo je ve výhodnějším postavení. Ne každý, kdo úplatek bere, to činí zcela dobrovolně. Ne každý, kdo úplatek dává, k tomu byl donucen. Někdy dokonce konkrétní úředník stojí před rozhodnutím nechat se korumpovat nebo nechat se zabít.

Profesor Gilinskij vykresluje beznadějný obraz státu, kde je možné vše prodat, vše koupit. Korupce je ve společnosti tak prorostlá, že pokud by najednou nějakým kouzlem zmizela, systém jako takový by se rozpadl. Nejsou vytvořeny instituty, které by tento model chování mohly nahradit.

Existuje i jakýsi „ceník“ (v dolarech). Nezahájení trestního stíhání stojí 1000 – 10 000, zrušení trestu 5- 15 000, ignorace celních předpisů 10 – 20 000 nebo 20-25 % z cla apod. Cena za projednání návrhu zákona státní Dumou RF stojí 250 000. Škody, které způsobuje státu korupce, se odhadují na 20-25 miliard dolarů.³⁴ Celá generalita je zapojena do korupčních schémat, nejde však jen o korupci a vyšetřování na zakázku, je s tím spojena i celá řada dalších zločinů. Bylo by třeba vyměnit celý personál milice. To je však v ruském měřítku vyloučeno. Ani zvýšení platů by již v současné době nepomohlo, pouze by se změnila výše úplatků. Výše platu by totiž jen těžko mohla převýšit příjem z úplatků, a na ten si již mnozí příslušníci zvykli. Systém prohrál.³⁵ Korupce umožňuje na jednu stranu organizovanému zločinu přetvářet podmínky a překonávat bariéry, které mu do cesty klade stát, na druhou stranu též umožňuje velký zisk těm, kteří by tyto bariéry měli vytvářet, a za úplatu tak nečiní. Tato skupina se tak stává jeho nepostradatelnou součástí.

---

³⁴ Гилинский, Я., Коррупция: теория и российская реальность, Глобализация, девиантность, социальный контроль, сборник статей, Санкт-Петербург, 2009, стр. 33-51.

³⁵ Шнуренко, И., Яков Гилинский: "Милиция — это организованная преступная группировка" «Деловой Петербург» 05.08.2009.

Zločinecké struktury se snaží ochraňovat své zájmy a minimalizovat rizika, vytvářejí si proto tzv. *kryšu - ochranu*. Vzhledem k tomu, že pro obchod s lidmi je nezbytné zajistit bezproblémové překračování hranic nebo vyřizování cestovních dokladů, je v tomto případě nejvýhodnější vytvořit *kryšu* s pomocí některé bezpečnostní organizace. Toho zločinecké skupiny dosahují často tak, že z ní vytvoří s pomocí korupce „podílníka“ svého obchodu. Platí např. pohraniční službě za umožnění pašování jak materiálu, tak osob. Imigračním úřadům platí za vydání potřebných dokumentů apod. *Kryša* tvořená strukturou některé zvláštní služby bývá označována jako *komitětovskaja kryša*³⁶. *Kryša* tvořená některou ze struktur ministerstva vnitra, např. milicí, bývá označována jako *mentovskaja kryša*³⁷.

System *kryši - ochrany* bývá velmi propracovaný a mění se v závislosti na konkrétní situaci. I sama zločinecká organizace může být *kryšou* pro menší skupiny.

Neexistuje žádná státní instituce, která by nebyla korupcí zasažena. Tak je vytvořena situace, kdy rizika spojená s organizovanou zločinností jsou minimální. V daleko nebezpečnější situaci se ocitá čestný vyšetřovatel, který se pokouší o rozkrytí zločinů. Ještě komplikovanější situace pak nastává tehdy, kdy se sami příslušníci některé státní struktury postaví do čela nějaké zločinecké skupiny a jako *kryšu* pak využívají právě své postavení v ní.

---

³⁶ *Komitět* odkazuje na KGB, Komitet Gosudarstvennoj Bezopasnosti, dnes existuje v RF několik zvláštních služeb. Nejdůležitějším následníkem KGB je FSB Federalnaja Sluzhba Bezopasnosti. Vnější rozvědka (dříve I.správa KGB) je dnes oddělena jako samostatná organizace SVR Sluzhba Vneshney Razvedki. Vojenská tajná služba GRU Glavnoje Razvednoje Upravlenie funguje ve stejném formátu jak v SSSR.

³⁷ *Ment* je v kriminálním slangu označení pro milicionáře. Milice je tak označovaná jako *mentura*.

III.

OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V RUSKU V KONTEXTU MODERNIZUJÍCÍHO SE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Zločineckým skupinám i organizacím se v prostředí, jehož základní parametry byly popsány v předchozích dvou kapitolách, nabízí široká paleta možností zisku. V souvislosti s obchodováním s lidmi je ještě vhodné doplnit, že velká část, v současnosti aktivních, zločineckých uskupení v postsovětském prostoru získala původní kapitál prostřednictvím tzv. *racketeeringu*, nebo

ПРОПИСКА
ГРАЖДАНСТВО

ДЛЯ ГРАЖДАН РФ
ПОСТОЯННАЯ РЕГИСТРАЦИЯ (внутри и СПБ и Лен. области)
ВРЕМЕННАЯ РЕГИСТРАЦИЯ (на срок от 3-х месяцев до 1 года)

ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН
РАЗРЕШЕНИЕ НА РАБОТУ (полный пакет)
МЕДИЦИНСКОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ
ВРЕМЕННАЯ РЕГИСТРАЦИЯ до 1 ГОДА
ГРАЖДАНСТВО (Разрешение на временное проживание. Вид на жительство)

ЕЖЕДНЕВНО с 9 до 21
СУББОТА, ВОСКРЕСЕНЬЕ с 10:00 до 19:00

ГАРАНТИЯ НА ВСЕ УСЛУГИ!!!

ЕДИНСТВО
ЦЕНТР КВАЛИФИЦИРОВАННОЙ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ

ПРОПИСКА
СПБ и ЛЕНОБЛАСТЬ, Ф9 и Ф7

ВРЕМЕННАЯ РЕГИСТРАЦИЯ
РФ, СНГ - от 450р.
(от 1 дня до 1 года, любой район)

МИГРАЦИОННАЯ КАРТА
ОБМЕН ПАСПОРТА

РАЗРЕШЕНИЕ НА РАБОТУ
ОПТОВЫМ ЗАКАЗЧИКАМ СКИДКИ ДО 50%

САНИТАРНАЯ КНИЖКА
ГРАЖДАНСТВО

БЕСПЛАТНОЕ ТРУДОУСТРОЙСТВО

Ст.м. "ГОСТИНЫЙ ДВОР"
Невский пр., 44,
2 этаж, 12 офис **702-77-67**

ИНОСТРАНЕЦ
ГОРОДСКАЯ СЛУЖБА МИГРАЦИОННОЙ ПОМОЩИ

- ✓ **Регистрация РФ и СНГ от 450 руб.**
- ✓ **Постоянная прописка от 18000 руб.**
- ✓ **Разрешение на работу 5000 руб.**
- ✓ **Загранпаспорт, визы от 4000 руб.**
- ✓ **Общежития от 120 руб. ☎ 323-60-00**
- ✓ **ГРАЖДАНСТВО ☎ 8-906-279-52-95**

☑ Пл. Восстания, Невский проспект, дом 110 (во дворе, 2-й этаж)
тел.: 323-60-00 тел.: 8-906-279-52-95

вымáháním fiktivních i skutečných³⁸ dluhů. Podvody, vyhrůžky, zavražďování tak byly standardní součástí jejich “repertoáru“. Takové zkušenosti mohly být plně využity i v obchodování s lidmi, kde podobné metody v upravené podobě používají i pro získání a udržení poslušnosti obětí.

Zatímco z počátku byl pandemický nárůst organizované zločinnosti způsoben především slabostí státní moci, je tomu dnes spíše naopak. Státní moc je silná,

avšak společenská kontrola nedostatečná. Výkon státní moci je tak neefektivní a slouží často partikulárním zájmům.

Přiložené fotografie a kopie letáků mohou posloužit jako důkaz rozpadu fungování relevantních státních orgánů. Během procházek po centru St. Petěrburgu se mi takových materiálů do ruky dostalo velmi mnoho. Zcela

³⁸ Šmíd, T., Organizovaný zločin v Ruské federaci, Brno 2009, str. 119.

otevřeně a s garancí legálnosti jsou zde nabízeny pasy všech zemí SNS, trvalý pobyt, povolení k práci a dokonce občanství.

Ještě na konci devadesátých let bylo možné na černém trhu získat ruské občanství se všemi potřebnými dokumenty za 300 – 500 dolarů. V té době však těchto služeb využívali spíše jednotlivci. V současnosti nabyl tento proces organizovanějšího, masovějšího charakteru.³⁹

Zajištění takovýchto služeb je nereálné bez spolupráce všech relevantních státních orgánů. Tyto služby jsou otevřeně nabízeny kolemjdoucím. Pokud jde o nabízení sexuálních služeb, je situace velmi podobná. Pro zločinecké skupiny, zabývající se obchodem s lidmi, jde proto o ideální prostředí. Významnější výdělečné kriminální činnosti nelze provozovat bez již popsané *kryši*. Stejným způsobem jsou většinou zajištěni i ti, kdo organizují prostituci. Podle důvěryhodných svědectví jsou tak např. v samém centru Sankt-Petěrburgu provozovány i tzv. “priváty“, tj. poskytování sexuálních služeb v soukromých bytech. Jako prostitutky jsou zde většinou “zaměstnány“ studentky, které do města

пrijely z regionů. V bytech je 24 hodinová služba na recepci a několik mužů ostrahy. Celá struktura prý vydělává asi 6-7 milionů, na její špici stojí dva důstojníci FSB. Provádět jakékoli vyšetřování v takové situaci by tak bylo velmi komplikované.⁴⁰ *Fungování stabilních zločineckých skupin, provozujících zločin*

³⁹ Шамков С.В., Проблемы транснациональной торговли людьми и связанная с этим криминальная ситуация в Омской области, сборник статей, Организованный терроризм и организованная преступность, Москва, 2002, стр. 200-210.

⁴⁰ Soukromý zdroj, 2. kategorie důvěryhodnosti.

*jako byznys, totiž zajišťuje systém ochrany před společenskou kontrolou s pomocí korupce.*⁴¹

Organizovaný zločin tak není jen součet zločineckých skupin a jimi páchaných zločinů. Je to i kvalitativně jiná charakteristika takového stavu. Organizovaný zločin sám je včleněn do společenského systému, ovlivňuje i jeho další složky, především však politiku a ekonomiku.⁴²

Organizovaný zločin splývá se státem, či vytváří paralelní strukturu, která funkce státu v některých ohledech přebírá nebo nahrazuje. K nahrazení fungování státu dochází spíše v zemích se slabou centrální vládou. Ke splývání pak v zemi, kde je postavení centrální vlády silné, ale mechanismy společenské kontroly fungují nedostatečně. To je dle mého názoru případ Ruska, Ukrajina leží pravděpodobně někde na pomezí.

Vývoj a změny, kterými prošel organizovaný zločin v poslední době, jej udělaly silnějším, nebezpečnějším a vlivnějším. Z počátku se jednalo spíše o organizace založené na neformálních společenstvích. V současné době se podobá racionálním byrokratickým organizacím. To neplatí pouze pro ruský a ukrajinský organizovaný zločin, ale je to obecný trend, který je v různé míře možné sledovat prakticky na celém světě.

Závěry, ke kterým docházím, nemohou být definitivně a za všech okolností platné. Sleduji spíše převládající trendy a z nich vyvozují určité obecnější charakteristiky. Domnívám se však, že stav organizovaného zločinu v současném Rusku se v této době v některých ohledech podobá konceptu sicilské *mafie*, upravené do ruského prostředí. Jako *mafie* bývají totiž v kriminologii označovány i takové zločinecké skupiny, které usilují o politickou moc, monopolizaci násilí nebo kontrolu nad zájmovým teritoriem.⁴³ Koncept mafiánských organizací je tak v protikladu k původnímu *vorovskému světu*, který politiku ani legální svět vůbec neuznával. Kromě etablování nové kriminální elity a úpadkem *vorovských tradic* byla 90. léta charakterizována i spory mezi

⁴¹ Гилинский Я., Глобализация и девиантность, Санкт-Петербург, 2006, стр. 75.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Šmíd, T., Typy postsovětských organizovaných kriminálních skupin – dva příklady, Středoevropské politické studie, číslo 2-3, ročník X, jaro-léto 2008.

slovanskými a kavkazskými zločineckými skupinami. Z těchto sporů vyšly opět vítězně zločinecké organizace spíše *mafiašského* typu.

Nevyhnutelným předpokladem pro smysluplné řešení obchodu s lidmi i pro boj s ostatními formami organizovaného zločinu v Rusku je omezení korupce a spjatosti státních a zločineckých struktur. Vzhledem k tomu, že nikdo doposud žádné řešení těchto problémů nenabízí a nemám ho k dispozici ani já, nemá dále smysl zabývat se řešením obchodu s lidmi na území Ruska. Omezím se v tomto případě pouze na popis situace. Řešením, jehož nezbytnou součástí jsou bezpečnostní orgány relevantních zemí, se budu zabývat jen v souvislosti s vývozem žen za hranice Ruska, především do zemí Evropské unie.

IV.

EXPANZE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU JAKO DALŠÍ STÁDIUM MODERNIZACE

Organizovaný zločin je naléhavým problémem nejen v Rusku, ale i v jiných zemích bývalého SSSR, na některé zvláštnosti tohoto teritoria je upozorněno ve zvláštní kapitole. Na tomto místě se zamýšlím pouze nad expanzí jako takovou.

První oblastí zahraniční expanze ruského organizovaného zločinu byly země východní Evropy. Postupně se ruský organizovaný zločin naučil operovat i ve státech Evropy západní a pronikl i do Spojených států. Jeho vliv je dnes zaznamenáván i v Latinské Americe a Karibské oblasti, kde navázal spolupráci s místními narkokartely. Řada významných zločineckých organizací, jako Podolská, Tambovská, Mazukinska nebo Izmailovska, působí např. v Mexiku, kde jsou prostřednictvím svých zástupců zapojeny do celé řady kriminálních aktivit. Nejde pouze o obchod s drogami, ale o i obchodování s lidmi, zbraněmi. Zapojeny jsou i do únosů, vydírání a podvodů. Podobným způsobem lze charakterizovat působení ruského organizovaného zločinu ve Spojených státech. Velká část organizovaného zločinu v Turecku nebo v Izraeli je tvořena právě skupinami pocházejícími z Ruska. Ruské zločinecké skupiny spolupracují i s italskými mafiemi, japonskou Jakuzou a čínskými Triádami.⁴⁴

Expanze organizovaného zločinu do zahraničí může mít v obecné rovině pouze dvě příčiny. Může být důsledkem zintenzivňující se aktivity bezpečnostních orgánů v zemi původu, které tak donutí některé skupiny organizovaného zločinu k přesunu svých aktivit do zahraničí. V takovém případě se pak tyto zločinecké skupiny nemohou opřít o své kontakty a logistické zázemí v zemi původu. Jde tedy většinou o méně významné skupiny, jejichž moc i aktivity jsou omezeny. V případě ruských zločineckých skupin je důvod expanze většinou přesně opačný. Skupiny ruského organizovaného zločinu se v zemi svého původu mohou často opírat o stabilní a dobře vybudované zázemí.

⁴⁴Burton, F., Burge, D., Russian Organized Crime, Stratford Global Intelligence, www.stratfor.com/weekly/russian_organized_crime, November 14, 2007, nahlíženo 28.12.2010.

Expanze je v tomto smyslu jakýmsi dalším stadiem již popsané modernizace, zároveň je posledním nutným předpokladem pro provozování mezinárodního obchodování s lidmi. V expanzi jsou také většinou úspěšnější dravé násilné skupiny. Z těchto důvodů jsou v zahraničí kromě ruských úspěšnější např. italské, albánské, bulharské, ukrajinské nebo dokonce slovenské skupiny, ale např. český organizovaný zločin v tomto ohledu zaostává.

Ruský organizovaný zločin ve světě

Ruský organizovaný zločin je v expanzi velmi úspěšný právě proto, že pro ni má vytvořeny ideální podmínky. Je silný, mocný, násilný, disponuje velkými finančními prostředky a

ve státě svého původu, tedy v Rusku, má pevné opěrné body. Se stovkami malých, relativně nezávisle operujících buňek bez přísně formalizované struktury, je ruský organizovaný zločin velmi odolný a ani zatčení významných postav z vedení zločineckých organizací nemusí znamenat výraznou ztrátu.⁴⁵

Modernizující se organizovaný zločin se po otevření hranic chopil možností, které nabízel mezinárodní obchod. Navázal mezinárodní kontakty a pustil se do řady kriminálních aktivit. Ruský organizovaný zločin byl velmi rychle schopen úspěšně konkurovat ostatním již dříve mezinárodně působícím skupinám a v současnosti je v řadě oblastí nejvlivnějším hráčem, jehož zájmy zasahují jak kriminální, tak legální druhy podnikání. V obchodování s lidmi hrají ruské skupiny organizovaného zločinu zvláště významnou roli.⁴⁶

Ruskojazyčné skupiny organizovaného zločinu se začaly razantně prosazovat zejména na přelomu let 1989/90⁴⁷ a pak také po rozpadu SSSR. Prostitutky z SSSR se v některých zemích Evropy začaly objevovat už

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Nozina. M., Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, Praha 2003

v předvečer jeho rozpadu. Z počátku se obchodem s ženami zabývaly především zločinecké skupiny z Kavkazu, zvláště pak Čečenci. Ti však neobchodovali s příslušnicemi svého národa. Jejich oběťmi se stávají ženy pocházející z jiných etnických skupin.⁴⁸

Kromě ruskojazyčných zločineckých skupin jsou na území EU do obchodování s lidmi zapojeny i jiné zločinecké skupiny, jak domácí (italské, bulharské, atd.), tak i skupiny pocházející z blízkého nebo dalekého zahraničí (Albánie, Vietnam atd.). Obchodování s lidmi zároveň pochopitelně není jediným druhem kriminální aktivity, kterému se na území EU ruskojazyčné zločinecké skupiny věnují. Jejich záběr bývá, zvláště u rozvinutějších zločineckých syndikátů, mnohem širší.⁴⁹

Pokud jde o samotné obchodování s lidmi, jsou v Evropě všechny kriminogenní faktory⁵⁰ příznivé pro vznik a rozvoj tohoto druhu zločinnosti. Ekonomicky rozvinuté cílové regiony zde sousedí s regiony ekonomicky slabými, tedy převážně zdrojovými. Aktivity ruskojazyčným organizovaným zločineckým skupinám pak zvláště v prostoru střední Evropy ulehčuje znalost prostředí a často i jazyka. Z těchto důvodů jsou zde schopny dobře se orientovat a adekvátně reagovat i na protipatření v jednotlivých cílových zemích. V některých případech se bezpečnostním orgánům v cílových zemích daří proti tomuto typu organizovaného zločinu zasahovat.

Postavení, moc i možnosti většiny ruských zločineckých organizací v zemi původu však nelze srovnávat s jejich postavením v zemích cílových. Drtivá většina ruských zločineckých skupin a organizací má v místě svého původu postavení nesrovnatelně lepší. V prostorech jejich zahraničního působení v EU jsou naopak v možnostech a metodách omezeny. Jejich vliv i možnosti jsou determinovány především politicko-bezpečnostními, sociálně-ekonomickými charakteristikami konkrétního teritoria.

---

⁴⁸ Tamtéž, str. 109.

⁴⁹ Trafficking in human beings in the European union: a Europol perspective, www.europol.europa.eu/publications/Serious_Crime_Overviews/THB_Fact_Sheet_2009%20EN.pdf, 12/2009.

⁵⁰ *Kriminogenní faktory*: rizikové činitele, které motivují, vyvolávají, usnadňují nebo podporují páčání trestných činů.

Evropská unie patří z hlediska ruského organizovaného zločinu k velice zajímavým oblastem. Není příliš vzdálena od domovského prostoru a zároveň umožňuje velký zisk. Evropské země doposud jen velmi nedostatečně spolupracují na potírání organizovaného zločinu a jednotlivé národní bezpečnostní služby nejsou často schopny efektivně zasahovat proti nadnárodně působícím zločineckým organizacím a syndikátům. Výměna informací i znalost fungování skupin organizovaného zločinu jsou nedostatečné, popřípadě příliš roztrženy mezi jednotlivými národními agenturami. V situaci, kdy je možné se prakticky po celé EU volně pohybovat, je takovýto stav velmi neuspokojivý.

Zločinecké skupiny, zapojené do organizování obchodu s lidmi v ČR, jsou většinou cizího původu. Přebírají skupiny pocházející z východní Evropy. Podobná situace je v celé střední Evropě. Východoevropské, popřípadě balkánské skupiny však hrají velmi významnou roli i ve zbytku Evropy.

Obchod s lidmi a organizaci prostituce na nejrůznějších místech EU provozují většinou cizojazyčné zločinecké skupiny. Pocházejí často, ale ne vždy, ze stejných regionů jako jejich oběti. Příčinou toho je jistě to, že tyto skupiny mají přístup k prakticky nevyčerpatelným zdrojovým oblastem, ve kterých bývají dobře etablovány. To jim umožňuje vytvořit dobré předpoklady provozování toho druhu organizované kriminality. V zahraničí je pak nutné vytvořit předpoklady pro úspěšnou expanzi. V případě obchodování s lidmi však tento krok nepředstavuje velké obtíže. Poškozována totiž nejsou většinou práva občanů těchto států, ale dovezených žen. Zločin je latentní a zločinecké skupiny mohou s pomocí korupce vyřadit i zbývající kontrolní mechanismy cílových států. I přesto, že dochází k porušování základních lidských práv, neexistuje přílišná společenská poptávka po řešení tohoto problému.

SEMJON MOGILEVIČ

**FBI TEN MOST
WANTED FUGITIVE**

Semjon Judkovič Mogilevič (Seva, Don Semjon, Globální papa, Chytrý Don, apod.)

Narozen v r. 1946 na západní Ukrajině. Absolvoval ekonomickou fakultu Lvovské university. Dle informací FBI byl již v 70. letech spojen s tzv. Ljubereckou zločineckou skupinou. Vstupní kapitál získal Mogilevič podváděním Židů, kteří opouštěli SSSR.

Během 80. let zakládá exportně-importní společnosti Arbat-Internacional. Jeho partnerem se stává *vor v zakoně* Vjačeslav Ivankov. Mogilevič též zahájil spolupráci s italskými a izraelskými

zločineckými skupinami. Vzrostl jeho vliv i mezi ruskými zločineckými skupinami (např. Solncevská zločinecká slupina atd.) V r. 1990 Mogilevič emigroval do Izraele, získal zde občanství. Rozšiřuje své mezinárodní působení, v USA založil velké společnosti YBM Magenex International, FNJ Trade Management.

Ženou Mogileviče byla Maďarka Katalina Papp, manželství s ní umožnilo Mogilevičovi získat i maďarské občanství. Mogilevič vytvořil z Budapešti základnu svého zločineckého "impéria". (Katalina Papp zemřela později na selhání srdce.) Mogilevič koupil v této době noční kluby *Bílý a černý* v Budapešti, Kyjevě, Rize a Praze. Podle informací maďarských zpravodajských služeb tyto kluby sloužily i jako přestupní bod pro obchod s ženami z východní Evropy, především z Ukrajiny. Mogilevič udělal z Budapešti jedno z center evropského sex-turismu a působil též v oblasti pornografie. Podniky byly zároveň využívány jako nástroj k praní peněz.

Od poloviny 90. let zahájil též obchodování s ropnými produkty. Působení Mogileviče zasahuje všechny druhy tradičních odvětví organizovaného zločinu (drogy, obchod s lidmi, nelegální i legální obchod se zbraněmi) Důležitou součástí těchto sítí je vytváření systému korupce celosvětových rozměrů a fungování řady legálních firem, které kromě jiného slouží i jako prostředek k praní špinavých peněz. V r. 1995 byl Mogilevič ve Velké Británii obviněn z praní špinavých peněz (80 milionu USD), od té doby má ve Velké Británii zakázán pobyt.

V r. 1995 proběhl Praze v Restauraci u Holubů zátah proti špičkám ruskojazyčného organizovaného zločinu. Restaurace u Holubů patřila firmě pod kontrolou Mogileviče, v době policejní realizace se zde v baru *Černý a Bílý* nacházela i řada prostitutek. Mogilevič, který v té době též pobýval v Praze, v době zátahu na místě nebyl. ČR poté opustil, stejně tak jako jiní významní představitelé ruského organizovaného zločinu. Mezinárodní bezpečnostní komunitou byl zásah hodnocen jako velmi významný krok v boji s organizovaným zločinem.

V USA je Mogilevič obviňován z podvodů a praní špinavých peněz. Je též podezřelý z obchodu se zbraněmi a vojenské techniky, pocházejících např. ze Západního vojenského okruhu. Zbraně měly být dodávány i zástupcům organizace Usami bin Ladena. Služba bezpečnosti Ukrajiny (SBU) vedla o Mogilevičovi složku, ta byla v době výměny velení SBU v září r. 2005 skartována. Další obvinění souvisí s obchodem s narkotiky, obchodem s lidmi a lidskými orgány, vývozem uměleckých předmětů přes letiště Šeremetěvo 2 a jejich prodejem v aukční síni Sotheby's.

Osobní majetek Mogileviče je odhadován na 100 milionů USD. Odhaduje se, že základní kádr jeho organizace tvoří asi 250 osob. Svoji strukturou a ideologií jde o organizaci typu sicilské *mafie*. V době před svým zatčením v lednu 2008 figuroval jako vlastník či spoluvlastník řady legálních firem (např. Arbat Prestige, RuskUkrEnerg) a obchodoval se zemním plynem. Udržoval i vztahy s řadou politiků, úřadoval v moskevském hotelu Ukrajina. V červenci 2009 byl z vězení propuštěn. Ruským úřadům slíbil, že neopustí Rusko. Mogilevič využívá až 15 různých pasů na různá jména (Palagnyuk, Telesh, Fisherman, Schneider).

Možnosti i význam zločineckých syndikátů, ve kterých Mogilevič působil, dokresluje osud mjr. Z. Macháčka, policejního důstojníka, který velel již zmíněnému zátahu u Holubů. Byl obviněn z prozrazení tajných informací. V r. 1999 dokonce strávil tři měsíce ve vazbě. Při soudním přelíčení se ukázalo, že obvinění bylo vykonstruované a mjr. Macháček byl osvobozen. V tomto případě se tedy podařilo ruskému organizovanému zločinu využít *mafíánských* metod i mimo území svého vzniku.

Mogilevič je představitelem jakési střední generace ruskojazyčného organizovaného zločinu, i ta, je však dnes na ústupu. Na její místo nastupuje (nastoupila), zcela nová kriminální elita. Důsledkem tohoto vývoje je, s největší pravděpodobností, i jeho nedávné zatčení.

Zdroje: The Billion Dollar Don - Semion Mogilevich, ed., Horrocks, P., BBC 1999.

Roth, J. Gangsteři z Východu – nové cesty zločinu, Praha 2007, str. 238.

FBI, home page, www.fbi.gov/wanted/topten/fugitives/mogilevich_s.htm, nahlíženo: 24.1. 2010

Případ Mogilevič, www.compromat.ru, nahlíženo: 5.11.2009.

Могилевич, Семен, www.lenta.ru/lib/14160436/, nahlíženo: 24.1.2010.

V.

OBCHOD S LIDMI - OBECNÉ PRINCIPY A RUSKÁ SPECIFIKA

OBCHOD S LIDMI – DEFINICE

Celosvětově přijatá definice obchodu s lidmi je součástí Úmluvy OSN o nadnárodním organizovaném zločinu, přijaté v Palermu v r. 2000. Dle čl. 3 Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště s ženami a dětmi, se „Obchodováním s lidmi,“ dle odstavce (a) čl. 3 rozumí: *najímání, doprava, transfer, ukryvání nebo přijímání osob pod hrozbou nebo za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, lstí, podvodem, zneužitím moci nebo situace bezbrannosti nebo za použití, poskytnutí nebo získání peněz nebo prospěchu k získání souhlasu pro ovládání osoby jinou osobou, za účelem vykořisťování. Vykořisťování zahrnuje přinejmenším: prostituci nebo jiné formy sexuálního exploatace, vykořisťování nucenou prací nebo službami, otroctvím nebo praktikami podobnými otroctví, nevolnictvím nebo odnětím orgánů.*

Souhlas oběti obchodování s lidmi k úmyslnému vykořisťování uvedenému v odstavci (a) tohoto článku bude neúčinný tam, kde byl použit některý z prostředků uvedených v odstavci (a);

Najímání, doprava, transfery, ukryvání nebo přijímání dítěte pro účely vykořisťování je považováno za obchodování s lidmi i v případě, že nebude zahrnovat žádný z prostředků uvedených v odstavci (a); Dítětem je jakákoli osoba mladší 18 let.⁵¹

Jednotné definování obchodu s lidmi je důležitým předpokladem pro koordinovaný mezinárodní boj proti tomuto typu organizovaného zločinu. Samotná definice neváže obchodování s lidmi na přechod státní hranice. Do termínu obchodování s lidmi byly zahrnuty všechny aspekty tohoto kriminálního

---

⁵¹ 55/25. United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Annex II, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women, and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, A/55/383, 2001.

jevu. Jednotlivé signatářské státy se tohoto výčtu nezákonného jednání budou muset napříště držet i při provádění postihu jednotlivých jednání ve vnitrostátní úpravě. Protokol je založen na zásadě, že jednání v něm uvedené každý stát definuje, stíhá i trestá podle vlastních zákonů.⁵²

Obchod s lidmi je v Ruské federaci trestným činem a podle kvalifikace a příznaků může jít o článek 2 odstavce 127.1 trestního řádu RF, tj. těžký zločin, nebo o článek 3 odstavce 127.1 trestního řádu RF, tj. zvláště těžký zločin. V sovětských zákonech podobná ustanovení neexistovala. Teprve v r. 1995 byla v RF vytvořena odpovědnost za obchod s neprolety lidmi.⁵³

V roce 2003 se součástí trestního řádu RF stal článek o odpovědnosti za obchod s lidmi i za využívání otrocké práce. Kromě toho je v trestním řádu RF článek 240 o zatažení do prostituce a článek 241 organizace provozování prostituce. Obchod s lidmi je též často spojen s dalšími zločiny, jako únos a nezákonné zbavení svobody. Tyto trestné činy jsou řešeny v člancích 126 a 127 trestního řádu RF.

OBCHOD S LIDMI - STATISTIKA

Každý rok se obětí obchodu s lidmi stává až 5 milionů osob. Jiné statistiky hovoří o asi 2 až 4 milionech osob.⁵⁴ Podle odhadů CIA je přibližně 80 – 90 %⁵⁵ obětí obchodu s lidmi zneužíváno v sexuálním průmyslu.⁵⁶ I minimální odhady počtu obětí mezinárodního obchodu s lidmi se pohybují od 600 do 800 tisíc lidí ročně, z toho 80% tvoří ženy a až 50% mladiství.⁵⁷ Několik odhadů Mezinárodní

⁵² Obchodování s lidmi - charakteristika, Národní informační centrum pro mládež, <http://www.icm.cz/obchodovani-s-lidmi-charakteristika>, nahlíženo 22. 8. 2008.

⁵³ Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ, МОМ, ред. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007. str. 83

⁵⁴ Tamtéž, str. 32.

⁵⁵ Буряк, М. Ю., Автореферат диссертации, Торговля людьми и борьба с ней, (криминологические и уголовно-правовые аспекты) Владивосток 2005, str. 3

⁵⁶ CIA, Fact Book, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2196.html, 1.4.2010

⁵⁷ Кадиков, Ф. Н., Автореферат диссертации, Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений связанных с торговлей людьми, Кафедра криминологии Московского университета МВД России, 2007 str. 3.

organizace pro migraci říká, že jen za prvních deset let po rozpadu SSSR bylo pouze z Ukrajiny vyvezeno 400 000 – 480 000 tisíc žen. Z nich asi 100 000 bylo násilně donuceno k prostituci.⁵⁸

Celkové statistiky všech obchodovaných osob je prakticky nemožné s jistotou zjistit. Podle některých údajů je obětí ještě daleko více. O všech statistikách se dá souhrnně říci, že jsou to jen velmi hrubé odhady. Neshodují se většinou ve vyčíslení přesného počtu obchodovaných osob, ale všechny naznačují vzrůstající tendenci problému. Podle toho, jak se v čase proměňuje situace v různých regionech, mění se pouze směry obchodování.

Obchod s lidmi je celosvětovým problémem, nejde však o fenomén nový nebo neznámý. Počty obětí (i zákazníků) obchodu s lidmi v souvislosti s globalizací vzrůstají a po politických změnách, kterými prošla střední a východní Evropa na počátku 90. let, začal být tento problém aktuální i v tomto regionu.

Informace oficiálních statistik jsou velmi nepřesné a realisticky lze předpokládat, že skutečný stav je ještě daleko horší. Podrobnější statistiky jsou vytvářeny jen v některých zemích. V Rusku skutečná statistika obchodu s lidmi neexistuje.

To je způsobeno vysokou konspirativností zločineckých skupin působících na tomto poli. Obchod s lidmi je v Rusku též často provozován ve spolupráci se zkorumpovanými státními úředníky (celní služba, pohraniční stráž, milice, migrační služba apod..) Tyto osoby jsou pak samy zainteresovány na skrývání těchto zločinů.⁵⁹ Rozdíl mezi seriozními odhady počtu obětí obchodování s lidmi a reálně registrovanými zločiny na úseku obchodování s lidmi je dokladem toho, jaký problém mají státní orgány s identifikací těchto zločinů. Toto konstatování se nevztahuje pouze na Rusko, ale platí celosvětově.

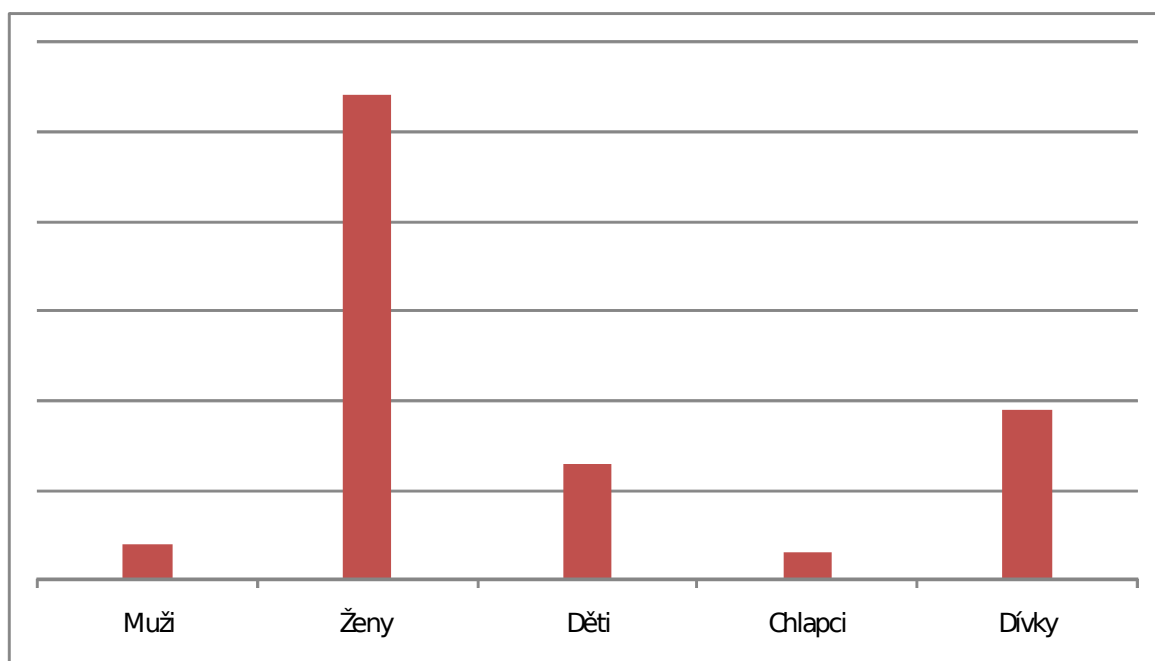
---

⁵⁸ Ерохина, Л., Д., Буряк, М., Ю., Торговля женщинами и детьми в целях сексуальной эксплуатации в социальной и криминологической перспективе, Москва 2003.

⁵⁹ Гилинский Я. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль, Санкт-Петербург, 2009, стр. 238-249

Z pohledu obchodu s lidmi se světové regiony dělí do tří základních skupin: cílové, zdrojové, tranzitní.⁶⁰ Ty se v některých případech překrývají. Pokud uvažujeme o směrech obchodování s lidmi, je třeba mít na paměti, že vždy bereme v úvahu převládající trendy, přičemž mohou existovat i výjimky. Cílem jsou však v drtivé většině země rozvinuté a zdrojem většinou země rozvojové. Cílový a zdrojový faktor je proměnlivý a mění se v závislosti na ekonomické vyspělosti regionu. To rovněž dokládají všechny statistiky.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) Trafficking in Persons: Global Patterns April 2006

Graf naznačuje přibližné proporce mezi jednotlivými skupinami obětí obchodu s lidmi v zemích SNS.
Zdroj: www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT-globalpatterns-en.pdf, (nahlíženo 11. 5. 2010)

⁶⁰ Trafficking in human beings in the European union: a Europol perspective, (nahlíženo 11.5.2010.)
www.europol.europa.eu/publications/Serious_Crime_Overviews/THB_Fact_Sheet_2009%20EN.pdf, 12/2009.

PŘÍČINY OBCHODU S LIDMI

Obchodování s lidmi je velmi komplexní problém, který není možné pochopit bez vysvětlení souvislostí. V první řadě je nezbytné zaměřit se na jeho příčiny. Ty nejčastěji pramení ze špatné sociální a ekonomické situace v zemích původu obětí. Chudoba, nestabilita a nezaměstnanost nutí často lidi k tomu, aby vydělali peníze jakýmkoli způsobem.

Sociální a ekonomická situace daného regionu je jedním z nejdůležitějších vnějších faktorů, které zvyšují míru viktimizace. Významným vnějším faktorem je působnost zločineckých organizací a poptávka po sexuálních službách v regionech cílových. Pouhé sociální rozdíly však nejsou dostatečným vysvětlením masivního růstu tohoto druhu globální kriminality. Pro přesnější porozumění příčin je třeba situaci rozebrat ještě detailněji. Ve zdrojovém prostředí nejde pouze o chudobu, ale o nedostatek zcela elementárních životních potřeb. Vnitřním faktorem, výrazně zvyšujícím viktimizaci, je též nedostatek zkušeností, vzdělání, neschopnost orientovat se v rozličných nabídkách zaměstnání apod.

Cílový prostor není též pouze prostorem s dostatkem prostředků a odlišnými (vyššími) životními standardy. To samo by poptávku po sexuálních službách nevyvolávalo. I v cílovém prostoru je poptávka produkována neuspokojivou sociální situací, rozpadem rodinných vztahů a tradičních hodnot, nezodpovědným životním stylem apod. Je to kombinace několika faktorů, jak vnějších, tak vnitřních zároveň. V některých případech je významným faktorem i deviantní chování zákazníků.

Nestojí zde proti sobě pouze chudoba a bída. Problém nelze zjednodušeně chápat jako třídní, ale jde spíše o problém patologický. Teritoriální charakteristiky (cíl, zdroj) mohou být v některých případech též nepřesné. Zvláště v situaci, kdy se takto charakterizovaná teritoria překrývají, je přesnější hovořit o zdrojovém či cílovém prostředí nebo skupinách. Nejde o zeměpisnou polohu, ale především o sociální charakter těchto prostředí. Ten je totiž jejich

hlavním determinantem. Ve většině případů lze však světová teritoria jednoznačně charakterizovat.

Přibližně 2/3 obětí⁶¹ celosvětového obchodu s lidmi pochází z východní Asie, ze zemí na pobřeží Tichého oceánu. Cestují ze země, kde žily často v podmínkách, které se vymykají naší představě o chudobě, do zemí, které se vymykají jejich představě o bohatství a blahobytu. Nepřekonávají jen obrovskou geografickou vzdálenost, ale cestují i do naprosto odlišného kulturně-sociálního prostředí, v kterém se nejsou schopny orientovat. To je činí zranitelnými a ovladatelnými.⁶²

Státy SNS se dle dostupných informací nacházejí na druhém místě v počtu odtud „exportovaných“ obětí obchodu s lidmi. Na prvním místě jsou asijské země a na třetím místě Afrika.⁶³ Od poloviny 90. let se Ruská federace stala zemí cílovou, zdrojovou i tranzitní.

*Během let transformace se tisíce obyvatel bývalého SSSR staly „odpadem“ transformačních procesů. Běženci se ocitli v Rusku bez jakékoli perspektivy na důstojný život. Pro mnohé se Rusko stalo „přestupní stanicí na cestě nikam“.*⁶⁴ Této situace využil organizovaný zločin. Stále se prohlubující rozdíly mezi sociálními vrstvami jsou totiž vhodnou příležitostí pro rychlý zisk. Příslušníci nižších sociálních vrstev jsou často ochotni akceptovat nerovné podmínky a až příliš riskují při hledání pracovních příležitostí. Sociální nerovnosti je pak zvláště “výhodné“ kombinovat s tím, že se s lidmi obchoduje na velké geografické vzdálenosti, cena živého materiálu tak dále stoupá. Ženy ze zemí SNS mohou být nakupovány již od 200 do 5000 USD a v cílové zemi prodávány za deseti tisíce USD.⁶⁵

Nerovnosti v procesu modernizace produkují sociální nerovnosti, ty jsou doplněny o již popsané typy chování v cílových (zákazníci) a zdrojových (oběti) zemích. Ve zdrojových zemích je chování obětí ovlivněno “diktaturou

⁶¹ Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ. МОМ, Вильнюс, 2007, str.35-41.

⁶² Тамtéž str. 35-41.

⁶³ Гишинский Я. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль, Санкт-Петербург, 2009, str. 238-249.

⁶⁴ Яницкий О.Н. Модерн и его отходы // Социологический журнал. 2004. №1/2. str. 205.

⁶⁵ Евстифеева, Е. В, Организованная преступность и торговля людьми: криминологический и уголовно-правовой анализ, Саратов 2004, str. 50

nedostatku“, proto na něj nelze pohlížet jako na jednání zcela svobodné. Vysvětlovat však existenci poptávky po sexuálních službách v regionech cílových “diktaturou dostatku“ by bylo nesmyslné. Na tom lze doložit, jak nerovné je postavení obchodovaných, prostituovaných žen a jejich zákazníků.⁶⁶

Obětí obchodování s lidmi se tak stávají i ženy, které se pro prostituci rozhodly “dobrovolně“ bez toho, aniž by je někdo konkrétní násilím nebo podvodem donutil. Jsou k ní donuceny okolnostmi, nezbytnou potřebou získat finanční prostředky. Do cílové země odjíždějí již s tím, že vědí, jakou činnost zde budou provozovat. Podmnožinu v této skupině tvoří ženy, které sice věděly, že v cílové zemi budou provozovat prostituci, po příjezdu však zjišťují, že podmínky, ve kterých musí pracovat, jsou velmi špatné, tedy jiné, než bylo dohodnuto. Chtějí odejít - není jim to dovoleno.

Hlavním cílem organizovaného zločinu je finanční zisk. K jeho dosažení využívají zločinecké skupiny jakýchkoli metod. Organizovaný zločin vzniká však především v situacích, kdy jsou vytvořeny vhodné podmínky pro nelegální obchod, který slibuje rychlý zisk. Obchod s lidmi a prostitute jsou tedy výsledkem především toho, že existuje poptávka po sexuálních službách a organizovaný zločin pouze zprostředkovává nabídku. Stejně jako v běžném podnikání se snaží nabízet dobrou cenu a omezit své vlastní výdaje. Princip je srovnatelný s využíváním levné pracovní síly např. v Číně, kam řada západních firem přesouvá svoji výrobu. V případě obchodu s lidmi přesouvají zločinecké skupiny živé zboží, levně nakupují v chudších zemích nebo v deprimovaném sociálním prostředí a draže prodávají tam, kde je poptávka.

Fakta v tabulkách 1,2 a mapkách evropských zemí, roztříděných do skupin (cílové, tranzitní, zdrojové), tento princip potvrzují. Tabulka je zároveň sondou do minulosti. Například o České republice již dnes nelze hovořit jako o zemi zdrojové, neboť je dnes především zemí cílovou/tranzitní.⁶⁷ Směry obchodování jsou však jasně zřetelné v Evropě, je to z východu na západ.

⁶⁶ Ulrich, B., Riziková společnost, Praha 2004, str. 26.

⁶⁷ ČTK, iDNES.cz, 14. 05. 09 http://zpravy.idnes.cz/obrat-v-obchodu-s-bilym-masem-cesko-se-stalo-cilovou-zemi-pky-/zahranicni.asp?c=A090514_145802_zahranicni_pei.

Celosvětově, pak trochu zjednodušeně řečeno, z jihu na sever. Země, nacházející se v jakémisi přechodném stádiu (původně zdrojové, dnes cílové) jsou tak stále spíše zeměmi tranzitními. Přes jejich území se oběti dostávají dále na západ nebo na sever do bohatších zemí, kde je na jejich zneužívání možné vydělat ještě více, popřípadě jsou na území tohoto státu k dispozici tzv. sexuálním turistům. U těchto zemí se tak spíše vytrácí element zdroj a na důležitosti nabývá faktor cíl a tranzit (na mapce 2 vyznačeny světle modře). Hranice mezi zdrojovými a cílovými zeměmi se mění v závislosti ekonomické vyspělosti regionu. V Evropě se postupně posouvá dále na východ a jih.

Podle odhadů mezinárodních organizací se zisky z obchodu s lidmi ročně pohybují od 9 do 12 miliard USD.⁶⁸ Obchod s lidmi je třetí nejziskovější typ organizovaného zločinu, dosahující téměř takových zisků, jako obchod s narkotiky nebo nelegální obchod se zbraněmi.⁶⁹ Podle některých odhadů překročily v poslední době zisky z obchodu s lidmi dokonce i zisky z obchodu s narkotiky.⁷⁰ Jakékoli odhady, jak počtu obětí, tak finančních zisků, které pramení z jejich prodeje nebo zneužívání, jsou však velmi problematické. Zisky obchodu s lidmi totiž nejsou spojeny jen se samotným nákupem a prodejem osob, ale především s jejich zneužíváním. Žena nucená k prostituci je tak opakovaně “pronajímána“, investice vložená pro její získání se většinou vrací během několika málo dní.

K rozvoji obchodu s lidmi negativně přispěl i rozvoj elektronické komunikace, především internetu, který umožňuje tyto služby pohodlně vyhledávat i nabízet. Podstata problému je však stále stejná, mění se pouze podmínky, za kterých k obchodu s lidmi, kuplířství a prostituci dochází. Toto konstatování lze potvrdit i studiem materiálu dávné i nedávné minulosti.

---

⁶⁸ Кади́ков, Ф. Н., Автореферат диссертации, Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений связанных с торговлей людьми, Кафедра криминологии Московского университета МВД России, 2007, str. 3.

⁶⁹ Буряк, М. Ю., Автореферат диссертации, Торговля людьми и борьба с ней, (криминологические и уголовно-правовые аспекты) Владивосток, 2005, str. 3

⁷⁰ Šmíd, T., Lidové noviny 30.01.2010.

Ve 20. letech minulého století byl v Sovětském svazu mezi prostitutkami, zvláště pro tento účel vytvořenou vědeckou komisí, proveden výzkum.⁷¹ Asi polovina dotázaných respondentek uvedla, že hlavním důvodem, který je donutil k provozování prostituce, byla bída. Přičemž více než 80 % se na “chodník“ dostalo v době tzv. NEPu.⁷² Na konci 20. století došlo v Rusku k finanční krizi, i ta byla provázena masivním nárůstem nezaměstnanosti. Ještě na počátku roku 2000 žilo skoro 60 milionů, tj. asi 40 % populace, pod hranicí chudoby.⁷³ Tyto obrovské ekonomické propady opět přispěly k vytvoření vhodného prostředí pro rozvoj prostituce i obchodu s lidmi. Obecně lze konstatovat, že doba radikálních ekonomicko-sociálních změn je živnou půdou pro deviace různých druhů. Např. v r. 2004 bylo zaregistrováno 17 případů obchodu s lidmi a více než 270 případů nucené prostituce a sexuálního zneužívání dětí.⁷⁴ Je zřejmé, že skutečná situace byla ještě daleko horší.

---

⁷¹ Асаулова, Л., Г., Меликсетян, А., С., Блудница? Жертва? Все гораздо сложнее..., Проституция и преступность, Москва 1991, редактор составитель Хотченков, Ю.М.

⁷² NEP (Nová ekonomická politika) politika umožňující omezené soukromé podnikání prováděná sovětskou vládou od r. 1921. Ekonomické důsledky NEPu byly pozitivní a země se ekonomicky zotavila. NEP byl zrušen Stalinem v r. 1929.

⁷³ McLain, E., Chief of Mission IOM Moscow, RF, Quotation according: Trafficking in Human Beings for Sexual Exploitation, p. 63, Seminar November 2001, Kašperské Hory, Czech republic.

⁷⁴ Пресс-конференция МВД России, 1.3.2005, www.mvd.ru/news/5217/, nahlíženo 11.5.2009

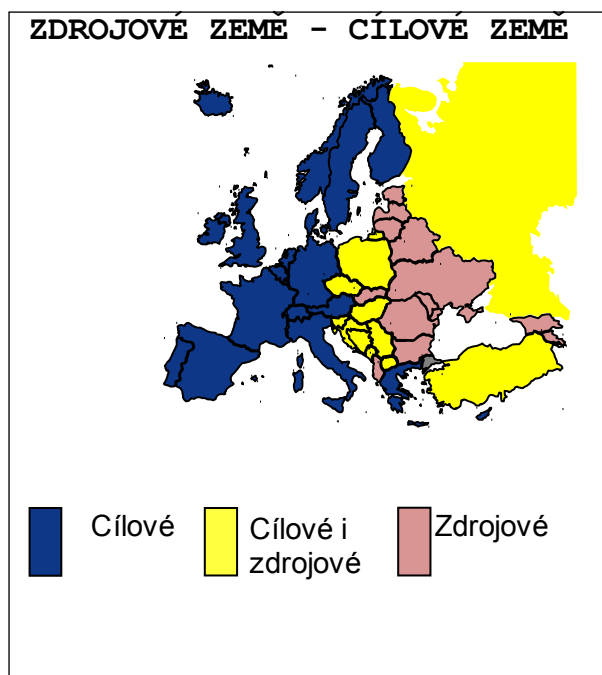

VÝVOJ A PROMĚNY OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V EVROPĚ:

Tabulka a mapka 1

OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V EVROPĚ DLE ÚDAJŮ Z R. 2003

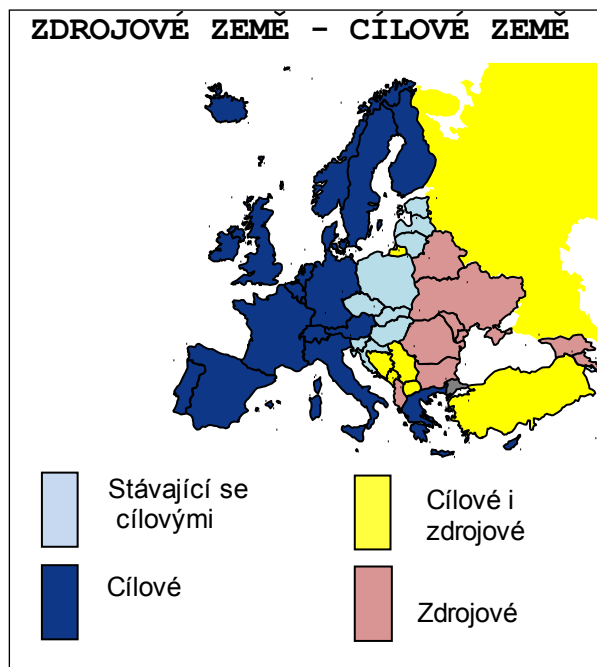
ZEMĚ	C - cílová Z - zdrojová T - tranzitní	HDP na hlavu 2003
RAKOUSKO	C	\$27,700
FRANCIE	C	\$25,700
NĚMECKO	C	\$26,600
UK	C	\$25,300
ITÁLIE	C	\$25,000
NIZOZEMÍ	C	\$26,900
ČR	C, Z, T	\$15,300
POLSKO	C, Z, T	\$9,500
MAĎARSKO	C, Z, T	\$13,300
SLOVENSKO	Z, T	\$12,200
RUSKO	C, Z, T	\$9,300
MOLDAVSKO	Z, T	\$2,500
ALBÁNIE	Z, T	\$4,500
BĚLORUSKO	Z, T	\$8,200
BULHARSKO	Z, T	\$6,600
RUMUNSKO	Z, T	\$7,400
UKRAJINA	Z, T	\$4,500

Tabulka a mapka 2

OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V EVROPĚ V R. 2009 A NAZNAČENÍ PŘEDPOKLÁDANÉHO VÝVOJE

ZEMĚ	C - cílová Z - zdrojová T - tranzitní	HDP na hlavu 2009
RAKOUSKO	C	\$39,400
FRANCIE	C	\$32,800
NĚMECKO	C	\$34,100
UK	C	\$35,200
ITÁLIE	C	\$30,300
NIZOZEMÍ	C	\$39,200
ČR	C, T	\$25,100
POLSKO	C, T	\$17,900
MAĎARSKO	C, T	\$18,600
SLOVENSKO	C, T	\$21,200
RUSKO	C, Z, T	\$15,100
MOLDAVSKO	Z, T	\$2,300
ALBÁNIE	Z, T	\$6,300
BĚLORUSKO	Z, T	\$11,600
BULHARSKO	Z, T	\$12,600
RUMUNSKO	Z, T	\$11,500
UKRAJINA	Z, T	\$6,400

Zakresleno do mapy podle: LEHTI, M., Trafficking in women and children in Europe. HEUNI paper No. 18 Helsinki 2003, HDP dle CIA, The World Fact book, 2003, 2009, www.cia.gov, www.geographic.org, www.theodora.com/wfb2003/rankings/gdp_per_capita_2003_1.html, nahlíženo 11.05.2010.

VI.

OBCHOD S LIDMI V RUSKÉ FEDERACI

Jak jsem již dříve zmínil, je Ruská federace z pohledu obchodování s lidmi zemí cílovou, tranzitní i zdrojovou. Příčinou takového stavu je geografická situace země, obrovské sociální rozdíly mezi sociálními skupinami i jednotlivými regiony. Většina bohatství země je soustředěna do Moskvy a Sankt-Petěrburgu. Tyto ekonomicky rozvinuté regiony jsou důležitým cílovým prostorem. Nerozvinuté regiony Sibiře jsou naopak jedním z důležitých zdrojů. Zdrojové a cílové oblasti se však zároveň překrývají, neboť i v ekonomicky rozvinutějších regionech existují sociálně deprimované skupiny obyvatel. V této části práce se tak zabývám především teritoriálními charakteristikami, které jsou determinovány především sociální a ekonomickou situací v tom kterém regionu Ruska a cílových zemí, kam oběti obchodu s lidmi směřují.

RUSKO - JAKO ZEMĚ ZDROJOVÁ

Dle údajů z r. 2003 bylo ve světě asi půl milionu občanek RF nuceno provozovat prostituci. Společně se zeměmi Balkánského poloostrova jsou Rusko, Moldavsko a Ukrajina největšími zdroji obchodu s lidmi pro zbytek Evropy. Asi 80% prostitutek z této oblasti jsou oběti obchodu s lidmi.⁷⁵

Kromě západní Evropy jsou Rusky zavlčeny do prostituce i v Turecku (v Turecku se prostitutce říká Nataša), na Balkáně, Spojených arabských emirátech, Izraeli, Sýrii, Číně, Maďarsku, Itálii, Rakousku, Bulharsku, Skandinávii, Česku, Řecku, na Kypru, v Litvě a v Estonsku, v USA i Kanadě atd.⁷⁶ Celkově Rusky působí v sexuálním průmyslu asi v 50 zemích světa.

⁷⁵ Lehti, M., Trafficking in women and children in Europe. HEUNI paper No. 18 Helsinki 2003, str. 29

⁷⁶ Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ. МОМ, Вильнюс, 2007 str.35-41.

Významným zdrojem je západní Sibiř. Ženy z ruského Dálného východu jsou zneužívány v sexuálním průmyslu v Číně, jihovýchodní Asii a Japonsku.⁷⁷

Pro Evropskou unii je Rusko, spolu s ostatními zeměmi SNS, Brazílií, Dominikánskou republikou, Srí Lankou, Čínou, Thajskem, Filipínami a Nigerií hlavní zdrojovou zemí.⁷⁸

Jednou z nejvýznamnějších cílových zemí v Evropě je Německo. Kriminální úřad Spolkové republiky (BKA)⁷⁹ vyšetřoval v roce 2003 431 případů obchodu s lidmi, v kterých bylo 1235 obětí, z toho 317 tvořily Rusky. Podle výpovědi obětí bylo 45% z nich podvedeno falešnými pracovními nabídkami. 30% z nich bylo rekrutováno s pomocí inzerátu v novinách.⁸⁰

Jen v Omsku bylo v r. 2000 podle údajů Federální migrační služby zaregistrováno 6 agentur, zprostředkovávajících práci v zahraničí, stejnou činností se nelegálně zabývalo dalších 30-60 subjektů. Do r. 2002 se touto činností legálně zabývaly již jen 2 organizace, zato se zvýšil počet nelegálních subjektů, a to na 50 až 90. V této době byla situace komplikovaná ještě tím, že ruské zákony neznaly trestný čin obchod s lidmi. Pracovní agentury působící v Omsku byly většinou registrovány v Moskvě. Lze předpokládat, že podobná situace bude i v jiných ruských regionech. Na místě pak tyto organizace působí bez registrace a při kontrolách jejich činnosti ukazují pouze kopie dokumentů. Během další kontroly se ukazuje, že prověřovaná firma již funguje na jiném, neznámém místě. Existují též legální pracovní agentury napojené na zločinecké skupiny.⁸¹ *Modus operandi* různých zločineckých skupin a organizací se v tomto případě v konkrétním provedení může výrazně lišit. Velmi záleží na možnostech a postavení té které zločinecké skupiny a míře jejího zapojení do legálního

---

⁷⁷ McLain, E., Chief of Mission IOM Moscow, RF, Quotation according: Trafficking in Human Beings for Sexual Exploitation, p. 66, Seminar November 2001, Kašperské Hory, Czech republic.

⁷⁸ Клочкова А.В., Взгляд европейских криминологов на проблему торговли женщинами и детьми в целях сексуальной эксплуатации, str. 57-64, Вестник Московского университета. № 4 - М.: Изд-во Моск. ун-та, 2007.

⁷⁹ Bundeskriminalamt, *Spolková kriminální policie*.

⁸⁰ Е.В. Тюрюкановой, Торговля людьми в Российской Федерации, p. 42 Институт экономики города, ООИ, МОИ, Moscow 2006, <http://demoscope.ru/weekly/2006/0253/biblio03.php>

⁸¹ Шамков С.В., Проблемы транснациональной торговли людьми и связанная с этим криминальная ситуация в Омской области, str. 200-210, сборник статей, Организованный терроризм и организованная преступность, Москва 2002.

podnikání. Kromě pracovních agentur bývají pro zakonspirování skutečných cílů obchodníků s lidmi využívány i různé modelingové agentury, nabízející neznalým dívkám kariéru modelek na západě.

Tím, že tyto agentury často mění místo svého působení, názvy, nebo dokonce z části provozují i legální podnikání, může být pro potencionální oběti velmi složité odhadnout skutečná rizika, spojená s využitím jejich služeb.

PŘÍPAD OBCHODOVÁNÍ S ŽENAMI Z RUSKA DO ITÁLIE

V březnu 2007 informovala ruská televize o likvidaci rozsáhlé a dobře organizované zločinecké skupiny provozující obchod s ženami. V jejím čele stál důstojník ruské armády, který sloužil ve zpravodajském oddělení Generálního štábu. Během operace vedené Federální službou bezpečnosti byl i se svými kumpány zatčen. Byly zkonfiskovány stovky pasů, falešná razítka a album s fotografiemi obětí. Ve skupině zadržených byly osoby zodpovědné za falšování pasů, hlavní organizátoři i nejnižší postavení členové skupiny, kteří měli za úkol oběti verbovat.

Mezi 8 zadrženými byl i jeden občan Moldavska.

Skupina zakládala falešné pracovní agentury, nabízející práci v zahraničí. Lidé, kteří měli zájem získat práci v zahraničí, nechávali své cestovní pasy v agentuře, poté však agentury ukončovaly svoji činnost a pasy již nevracely majitelům. S použitím těchto pasů bylo pak požádáno o schengenská víza.

Pro nalezení a získání žen a dívek byly využívány inzeráty v novinách, které nabízely dobře placenou práci v zahraničí pro dobře vypadající ženy ve věku 18-25 let. Již před výjezdem do zahraničí byly dívky zavřeny do bytů v Moskvě a nuceny k provozování prostituce.

Ukradené pasy se schengenskými vízy a vyměněnou fotografií byly pak využity pro transport obchodovaných žen do Evropy, především do Itálie. Tam byly dále pře-prodávány albánské zločinecké skupině. Některé z nich pokračovaly v cestě do Asie, jiné na Blízký východ. Tento obchod trval několik let, až do okamžiku, kdy se jedné dívce podařilo uprchnout a na policii prozradit tajemství falešných pracovních agentur.

Do vyšetřování případu byly kromě ruských orgánů zapojeny i Interpol, italská a finská policie i úřady v státech SNS.

Zdroj:HTB, 16.3.07, www.rambler.ru/news/events/crime/9944575.html?mediacenter=1

RUSKO - CÍL A TRANZIT

Rusko je cílovou zemí pro ženy ze střední Asie, Ukrajiny, Moldavska, Běloruska. Vzhledem k časté pracovní migraci Bělorusů do Ruska jsou Bělorusky většinou zneužívány právě v Rusku. (Dále viz kapitola Specifika některých regionů zkoumaného teritoria) Z Ruska vede zároveň tranzitní cesta přes Polsko na Balkán. Po té jsou dováženy drogy i lidé do západní Evropy.⁸²

Ze střední Asie je do Ruska ročně dováženo asi 50 tisíc žen a dětí (70% nezletilých). Ty osoby bývají zároveň využity jako nosiči narkotik.⁸³

Ve srovnání s pašováním zbraní nebo narkotik je transport i překročení státních hranic s živým materiálem často jednodušší. Překročit hranici se skupinou mladých žen je snadné, mnohem snazší než pašování drog nebo zbraní. V případě obchodu se zbraněmi i narkotiky stačí k rozkrytí zločinu jen samotný nález kontrabandu. Zločinecká skupina pro obchodované ženy však často sama zajistí všechny potřebné dokumenty, kromě toho v momentě překračování hranice ještě obchodované ženy vůbec nemusí vědět, že se staly obětí podvodu a že v cílové zemi je čeká zneužívání v prostituci.

Pro pohraniční kontrolu i emigrační úřady v zdrojových, tranzitních i cílových zemích je tak velmi problematické případné oběti obchodu s lidmi identifikovat⁸⁴ V kombinaci s rozvinutým korupčním prostředím se tak státní hranice stává pro obchodování s lidmi jen minimální, formální překážkou.

Podle řady zdrojů je situace na hranicích většiny zemí SNS zcela katastrofální.⁸⁵ V situaci, kdy ženy cestují s falešnými doklady, jsou to pouze ony samotné, kdo ponese následky v případě, že budou odhaleny.

---

⁸²Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ, МОМ, ред. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007 str.35-41.

⁸³ Противодействие торговле людьми/Коалиция Ангел/
www.Angelcoalition.org/trafficking.html. 21.2.2007.

⁸⁴ Inspector Chris Bradford, police London, UK v dokumentu Sex slaves 2005.

⁸⁵V srpnu v r. 2005 jsem strávil asi 24 hodin čekáním na hranicích mezi Běloruskem a Ukrajinou. Osobně jsem viděl, jak skupina migrantů platí stovky dolarů příslušníkům ukrajinské pohraniční stráže. Sám jsem byl několikrát, pod různými záminkami, nucen k zaplacení úplatku. Ve výši od 10 do 100 USD.

*Pro obchodníky s lidmi jsou tak rizika nízká a zisky vysoké. Transport žen i dětí z jedné země do druhé a jejich zneužívání vyžaduje relativně jednoduchou organizaci.*⁸⁶

V případě, že jsou ženy transportovány nelegálně, pak se jejich převoz podobá cestě nelegálních migrantů. Mohou být schovány např. v na sebe naskládaných pneumatikách převážených v kamiónech nebo v kontejnerech na lodích. Do přístavů tak např.: v jednom kontejneru dovezou ženy z nebo ilegální migranty, kontejner pak naplní zbraněmi a pošlou na další cestu třeba do jihovýchodní Asie nebo Afriky.

Existuje i celá řada dalších způsobů, jakými se obchodované ženy dostávají přes hranice. Transport obětí do zemí EU nezajišťují většinou zločinecké skupiny. Dívky jsou podvedeny a cestují dobrovolně (k tomu blíže v kapitole Získávání obětí – verbování – transport). Jsou i případy, kdy jednotlivci pod různými záminkami (svatby, výlety, brigády v zahraničí) vylákají dívky do zahraničí, kde je prodají zločinecké skupině. Většinou je tedy cesta obětí prováděna formálně zcela legální cestou.

Jedním z důležitých tranzitních bodů v Rusku je Omská oblast. Proudí tudy osoby pocházející ze střední Asie i ze zemí na pobřeží Tichého oceánu. Transport je většinou uskutečňován po železnici, popřípadě automobily. Cesta po železnici je však většinou výhodnější. Není nákladná, poměrně rychle je možné transportovat větší množství obchodovaných osob i materiálu. Vlak může na hraničním přechodu stát pouze omezenou dobu, je tedy nemožné provést důkladnou kontrolu.

Železnice vede jižním a západním směrem přes Omsk (Rusko), Petropavlovsk (Kazachstán) i Kurgan (Rusko). Tento oblouk vytváří pro kontrabandy ideální podmínky. Zločinecké skupiny vytvořily pro jižní směr transportu prověřený *modus operandi*. V Petropavlovsku jsou do vlaku naloženi lidé, drogy, zbraně, apod. Zločinecké skupiny uzavírají dohodu s průvodčím, náčelníkem vlaku i strojvůdcem. Ti pak pašovaný materiál umístí po vagónech

---

⁸⁶Phoenix, J., British Journal of Criminology May 4, 2007, Human Traffic and Transnational Crime: Eurasian and American Perspectives.

na špatně dostupná místa. Strojvůdce již několik desítek kilometrů před kazašsko-ruskou hranicí začíná zpomalovat, aby nabral zpoždění a tím snížil čas pro provedení pohraniční kontroly. Ta pak proběhne pouze formálně. Tímto způsobem je na území Ruska možné dovézt prakticky cokoliv. Cesta na východ přes Omsk a na západ přes Kurgan je tak otevřena. Všichni účastníci dohody dostávají po úspěšném převozu dohodnutou sumu peněz. Podobný způsob transportu funguje i v jižním směru.⁸⁷

Citovaný autor působí na Akademii ministerstva vnitra v Omsku, i z tohoto důvodu se asi vyhýbá kritice bezpečnostních orgánů. Je jen těžko představitelné, že by pohraniční stráž a celní služba zůstávala mimo tento výhodný obchod.

Zločinecké skupiny pašující větší množství materiálu nebo osob cestují motorovými vozy. Tento způsob totiž umožňuje vyhnout se pohraniční kontrole úplně. Pohraniční pásma jsou v tomto prostoru velmi rozlehlá, nejsou vybavena nezbytným zařízením. Kontrolním stanovištím je možné se vyhnout obloukem dlouhým jen několik desítek kilometrů.

Obchodované osoby jsou soustřeďovány v oblastním centru, kde procházejí určitým výběrem. Asi 60% je určeno pro místní "trh" v Omsku. Asi 30% pokračuje do velkých ruských měst (Samary, Čeljabinsku, Kazaně, Novosibirsku, Vladivostoku, Moskvy, Sankt-Petěrburgu apod.). 10% je vyvezeno do rozvinutých zemí. Zmíněné proporce nejsou statické, ale mění se v závislosti na vnitřní i vnější ekonomické situaci. Zmíněná čísla jsou odhadem z r. 2002. Tedy z doby, kdy v ruském zákonodárství ještě neexistoval zákon, který by obchod s lidmi kriminalizoval. (viz kapitola Obchod s lidmi – definice). Oběti obchodování s lidmi, které zůstaly v Rusku, se tak z tohoto úhlu pohledu ocitly v horší situaci než ty, které byly vyvezeny a zneužívány v rozvinutých zemích a měly alespoň minimální šanci být případně osvobozeny místní policií.

---

⁸⁷ Шамков С.В., Проблемы транснациональной торговли людьми и связанная с этим криминальная ситуация в Омской области, стр. 200-210, сборник статей, Организованный терроризм и организованная преступность, Москва 2002.

Byly zaznamenány i úspěchy na poli mezinárodní spolupráce, kdy místní oddělení Federální služby bezpečnosti navázalo spolupráci s policií v Německu, kam byly některé z obětí obchodovány. Výsledkem jedné ze společných operací bylo zadržení 55 občanů SRN a Ruska v Německu a jejich obvinění z praní špinavých peněz, obchodu s lidmi, obchodu s narkotiky apod. Zločinecké skupiny, které provozovaly obchod s lidmi v Rusku, však zůstávaly nepotrestány.⁸⁸

Podobným způsobem bývají zločineckými skupinami ilegálně převáženy obchodované osoby.
Zdroj: Organizovaný zločin, Lunde, P., Praha 2009

---

⁸⁸Tamtéž, str. 200-210.

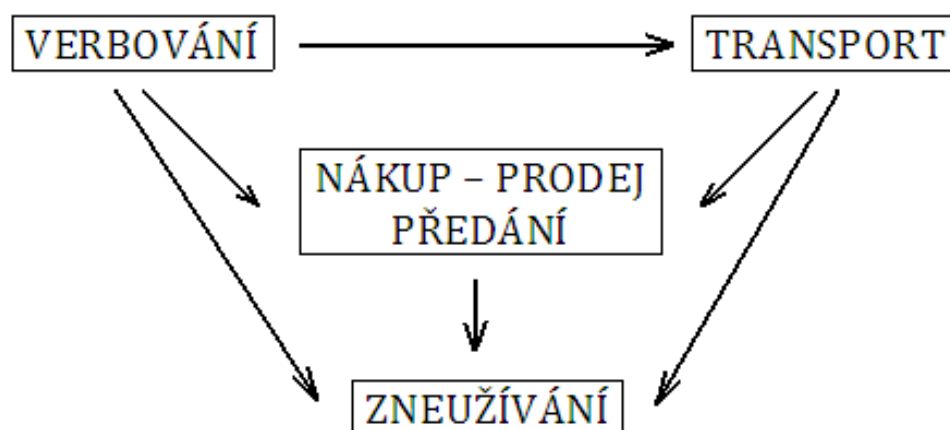

VII.

ORGANIZOVANÉ ZLOČINECKÉ SKUPINY

Všechny zločinecké skupinky (nejen ruskojazyčné) zapojené do mezinárodního obchodu s lidmi si již vypracovaly jednotný *modus operandi*. Ten je možné zjednodušeně popsat následujícím způsobem: *Verbování – vyřízení dokumentů pro transport – transport přímo nebo přes tranzitní země do zemí cílových – zneužívání – návrat domů po ukončení “smlouvy“ či předání/prodej jinému majiteli.*⁸⁹ Přičemž je třeba velmi autoritativně prohlásit, že analýza *modus operandi* je důležitější než veškeré statistiky. Důkladná znalost činnosti kriminálních skupin totiž umožňuje efektivnější obranu. Na prohlubování znalostí v této sféře se kromě policie mohou významně podílet tajné služby (vnější i vnitřní), akademická pracoviště a rozličné NGO. *Modus operandi*, tj. způsob činnosti skupin organizovaného zločinu provozujících obchod s lidmi, je hlavním tématem této kapitoly.

ZÁKLADNÍ OPERATIVNÍ ELEMENTY OBCHODU S LIDMI

Zdroj: Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ, МОМ, ред. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007

⁸⁹ Буряк, М. Ю., Автореферат диссертации, Торговля людьми и борьба с ней, (криминологические и уголовно-правовые аспекты) Владивосток 2005, str. 20.

Základní operativní elementy obchodu s lidmi jsou podobné u všech zločineckých skupin. Někdy jsou všechny zajišťovány pouze jednou rozvětvenou skupinou. Jindy jsou činnosti rozděleny a dochází k předprodeji nebo předání osob. Zmíněný popis obsahuje pouze minimum toho, co je nutné k úspěšnému provádění obchodu s lidmi. Na již popsané činnosti se dle potřeby navěšují činnosti další nebo mimořádná opatření, které jsou reakcí na konkrétní a měnící se situaci. Někdy je třeba falšovat dokumenty, jindy jsou obchodované osoby využity i jako pašeráci. Dochází tak k prolnutí několika zločineckých činností.

Pokud uvažujeme o globálním obchodu s lidmi, je třeba zdůraznit, že v mnoha případech popisujeme jen jednu "divizi" firmy (zločinecké organizace), která působí v celé řadě dalších oblastí. Obchodu s lidmi se dopouštějí i menší skupiny, někdy i jednotlivci, rodiče na svých dětech, nebo příbuzní obětí.⁹⁰ V sociálně deprimovaném prostředí se s takovými případy setkáváme. U zločineckých skupin menšího rozsahu jsou oběti verbovány i neformálními cestami svými známými nebo sousedy z vesnice⁹¹

V těchto případech jde často jen o využití příležitosti k jednorázovému výdělku. Organizovaný zločin však vytvoří podmínky pro to, aby byly tyto jednorázové výdělky možné. Zločinecké skupiny tak využívají i služeb "externistů".

Dochází ke spolupráci. Jedni verbují nebo převážejí dívky ze země původu do zemí cílových. Jiné skupiny vlastní noční kluby a priváty, kde jsou dívky zneužívány.

I přes různorodost a latentnost tohoto typu organizovaného zločinu je možné vysledovat určité obecné principy fungování zločineckých skupin zabývajících se obchodem s lidmi a upozornit na některé odlišnosti v jejich fungování - *modu operandi*:

---

⁹⁰ Setkal jsem se např. s případem, kdy starší sourozenec prodal do sexuálního otroctví svoji mentálně postiženou mladší sestru poté, co musela po dovršení plnoletosti opustit dětský domov. Vyslechl jsem i příběh ženy, kterou manžel uspal prášky, aby ji poté prodal majiteli nočního klubu v jedné jihoevropské zemi. (Zdroje 1. kategorie důvěryhodnosti)

⁹¹ The Organization of Human Trafficking, Report 2008:21, Swedish National Council for Crime Prevention, str. 7-30.

-Globální zločinecké organizace: jsou hierarchické mezinárodní struktury s kontakty na politiku, ekonomiku a státní orgány, a to jak v cílové, tak zdrojové, popřípadě tranzitní zemi. Vykazují tedy zřetelné rysy organizace *mafíánského* typu. Tyto globální organizace se nezabývají jen obchodem s lidmi, ale i obchodem s narkotiky, nelegálním obchodem se zbraněmi, pašováním apod.

-Trans-nacionální zločinecké organizace: se od těch globálních liší především tím, že neprodávají oběti jiným skupinám, ale rozmisťují je po svých nočních klubech, nebo v případě otrocké práce na svých pracovištích (stavby, trhy atd.) *Mafiánské* rysy zde nemusí být nutně zastoupeny.

-Lokální organizace: odpovídají na konkrétní „zakázku“ spotřebitele, tedy pasáků, nočních klubů, stavitelů apod. Jim pak dodávají ženy či muže.⁹²

Je zde třeba upozornit na zásadní rozdíl mezi obchodováním s lidmi za účelem nuceného sexu a obchodováním za účelem nucené práce. Osoby nucené k prostituci jsou zneužívány v prostředí, které je samo součástí zločinecké struktury. Jediní „normální“ lidé, které by obětem mohli poskytnout pomoc, jsou tak jejich zákazníci. V případě nucené práce mohou být osoby nuceny zločineckou skupinou k práci u firmy, jejíž majitel již není součástí zločinecké struktury, provozuje zcela legální firmu a o tom, že zde dochází k nucené práci, nemusí nutně vědět. Za práci platí pracovní agentuře, která mu zaměstnance zajistila. Dochází zde k zřetelnému prolnutí kriminálního světa a legálního podnikání.⁹³

Zločinecké skupiny se většinou formují na bázi dobrovolnosti. To zajišťuje efektivní fungování organizace. Pouze v jejich nižších patrech se mohou objevit osoby k této činnosti donucené. V některých případech se stává, že ženy nucené k prostituci se se svým údělem smíří, a nebo dokonce v rámci zločinecké organizace udělají kariéru tak, že se vracejí do země původu jako verbířky nových obětí - tzv. 2. vlna.

---

⁹² Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, IOM, MOM, ред. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007, стр. 73-74

⁹³ V České republice jsem se setkal se skupinou Rumunů, kteří byli ukrajinskou zločineckou skupinou nuceni pracovat v jednom velkém masokombinátu. Tito agenturní zaměstnanci byli pod neustálou kontrolou, do práce a z práce je vozil řidič. Nesměli se svobodně pohybovat. Později se jim podařilo uprchnout a kontaktovat policii. (Zdroj 3. kategorie důvěryhodnosti.)

Struktura zločineckých skupin bývá velmi rozvinutá. Většinou jsou tvořeny muži. Ženy však plní velmi důležité úkoly, spojené především s verbováním děvčat na “práci“ přes pracovní nebo turistické agentury. V Rusku, na Ukrajině i v jiných státech SNS jsou součástí zločineckých skupin nebo sítí často i příslušníci silových orgánů.

Porozumět struktuře zločineckých skupin je stejně tak důležité, jako detailní poznání *modu operandi*. Je totiž zřejmé, že je mimo možnosti police cílových zemí dosáhnout na vrchní patra zločineckých skupin, které se v teritoriu jejich jurisdikce dopouštějí zločinu obchodu s lidmi. Toto konstatování zvláště platí v případě rozsáhlých *globálních* a *trans-nacionálních* zločineckých organizací. Zločinecké skupiny dodržují určenou hierarchii a dělbu úkolů. Nejvyšší patro skupiny sídlí většinou v zemi původu obětí. Soustřeďuje finanční zisky, zajišťuje *kryšu*, koordinuje celou organizaci apod. Střední patro působí v cílové zemi a má na starosti především bezproblémový chod všech nočních klubů, privátů apod., dozor nad ženami a především zajištění zisků a jejich převod do nejvyššího patra. Další, většinou nejnižší postavená část skupiny, působí v zemi původu a zajišťuje získávání žen a jejich dopravu do země cílové.⁹⁴

Vazba mezi těmi, kdo ženy verbují, s nejvyšším patrem organizace nemusí být nutně tak úzká, jako mezi těmi, kdo v cílové zemi organizují jejich exploataci a zajišťují výnosy. I z toho důvodu se mezi verbíři vyskytují již zmínění externisté. V případě zajištění výnosu by role externistů byla velmi kontraproduktivní. V tomto případě bývá využíváno běžného bankovního účtu a poměrně často i služeb Western Union.⁹⁵

Sofistikované ruské zločinecké organizace též periodicky mění střední a nižší personál, působící v cílových zemích. Tato rotace má zajistit větší bezpečnost a omezit možnosti bezpečnostních orgánů státu v cílové zemi proniknout do organizace s pomocí získání spolupracujících osob.⁹⁶

---

⁹⁴ Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, Diplomová práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Praha 2010, str. 7-17, 67-82.

⁹⁵ Soukromý zdroj 2. kategorie důvěryhodnosti, potvrzeno i mým rozhovory s některými z obětí.

⁹⁶ Soukromý zdroj 2. kategorie důvěryhodnosti.

Zločinecké organizace vytvářejí sítě přímých i zprostředkovaných kontaktů. Takto vytvářené struktury jsou mobilní, pružné, jsou schopny poměrně rychle nahrazovat zlikvidované články. Kromě toho jedna zločinecká skupina může být součástí několika takových sítí zároveň.⁹⁷

Války různých zločineckých gangů, tak charakteristické pro Rusko 90. let, jsou dnes již většinou minulostí, a to i přes to, že nelze říci, že by ke sporům vůbec nedocházelo. Zločinecké skupiny však spíše hledají cestu oboustranně výhodné spolupráce. Stejně tak je zaznamenávána spolupráce i s neruskými zločineckými skupinami. Ruský organizovaný zločin navazuje mezinárodní spolupráci především v regionech, kam není schopen sám proniknout. Na ruském Dálném východě spolupracuje s japonskou *jakuzou* nebo korejskými zločineckými skupinami. Obchodované ženy z těchto oblastí Ruska pak většinou končí v Číně, Japonsku a Jižní Koreji, v menší míře i v jiných pacifických oblastech. Podle oficiálních informací ruské generální prokuratury z r. 2001 působilo v tomto roce jen v Thajsku asi 5000 prostitutek ruského původu.⁹⁸

Vazby na *jakuzu* jsou pro ruský organizovaný zločin důležité především z důvodů tradičního postavení a zkušeností *jakuzy* v tomto regionu. Zločinecké skupiny na Kavkazu dodávají ženy sexuálnímu průmyslu v Turecku, Kypru, na Blízký a Střední východ.

I přesto, že některé výzkumy potvrzují, že oběti i pachatelé mají podobný sociální a národnostní profil⁹⁹, existují podle mého názoru i poměrně časté výjimky. Ruské nebo ukrajinské zločinecké skupiny tak např. v ČR zneužívají občany Bulharska.¹⁰⁰ Pokud srovnáváme sociální profil pachatelů a obětí obchodu s lidmi, pak může být podobný pouze pokud hovoříme o nižších patrech zločinecké organizace. Pokud však srovnáváme sociální profily obchodovaných

---

⁹⁷ Клочкова А.В., Взгляд европейских криминологов на проблему торговли женщинами и детьми в целях сексуальной эксплуатации, str. 57-64, Вестник Московского университета. № 4 - М.: Изд-во Моск. ун-та, 2007.

⁹⁸ Чайка К.Л., Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Дальневосточном федеральном округе, Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Азиатско-Тихоокеанском регионе, Хабаровск, 2001, str. 11.

⁹⁹ The Organisation of Human Trafficking, Report 2008:21.... Women and organizers have the same background. str. 13

¹⁰⁰ S takovým případem jsem se v ČR setkal v r. 2008.

žen se sociálními profily středních a vyšších kádrů zločineckých organizací, je toto konstatování již velmi problematické, respektive chybné.

ZÍSKÁVÁNÍ OBĚTÍ, VERBOVÁNÍ A TRANSPORT

Negativní roli v procesu verbování hraje neinformovanost obětí. Většina z nich jsou ženy ve věku mezi 18-24 lety s nízkým či žádným vzděláním.¹⁰¹ Přičemž v případě obchodovaných Rusek existuje nezanedbatelná skupina obětí s vyšším vzděláním. Důvodem tohoto stavu je nezaměstnanost a nízké platy, které jsou příčinou toho, že i tyto ženy hledají práci v zahraničí. Podobnou situaci můžeme sledovat i v ostatních zemích východní Evropy.¹⁰²

Existuje i několik dalších faktorů, které v Rusku usnadňují obchod s lidmi. Stále živé sexistické stereotypy, chaos a úpadek životního standardu, nižší společenský status žen v Rusku je činí ještě více zranitelnými.¹⁰³ Zločinecké skupiny se většinou zaměřují na nezkušené ženy z venkovských oblastí.

Z poznatků, které máme o jednotlivých typech zločineckých skupin, vyplývají i určité odlišnosti ve způsobech verbování a transportu. V situaci, kdy jsou ti, kdo oběť získají, součástí stejné zločinecké skupiny, která je zneužívá v zemi cílové (nedochází tedy k pře-prodání), vypadá proces verbování a transportu následujícím způsobem: Při náboru žen získávají zločinecké skupiny poměrně podrobný přehled o ekonomické situaci verbovaných žen, seznamují se s jejich rodinnými příslušníky včetně jejich dětí a získávají přehled o jejich dosavadním životě. Všechny tyto informace jsou později zneužity.

Zločinecká skupina poskytne ženám finanční prostředky na vyřízení všech formalit, často jim rovněž půjčuje peníze potřebné pro cestu a na složení požadované finanční jistiny při vstupu do cílové země. Většina žen těchto

---

¹⁰¹ Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, IOM, MOM, red. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007, str. 22.

¹⁰² Lehti, M., Trafficking in women and children in Europe. HEUNI paper No. 18 Helsinki 2003. page. 7

¹⁰³ McLAIN, E., Chief of Mission IOM Moscow, RF, Quotation according: Trafficking in Human Beings for Sexual Exploitation, p. 63, Seminar November 2001, Kašperské Hory, Czech republic.

nabídek využívá a zcela nevědomě tak vytváří další nástroj, tzv. "vázaný dluh", který je využíván pro jejich pozdější vydírání a sexuální vykořisťování.¹⁰⁴

Zločinecké skupiny získávají své oběti většinou pomocí falešných nebo polopravdivých inzerátů, nabízejících dobře placenou práci v zahraničí. Neznalé ženy tak většinou odpovídají na lukrativní nabídky prací číšnic, barmanek, uklízeček, chův apod. Za prací poté cestují do neznámého prostředí, často bez znalosti jazyka a místní situace. Prostředníci pro ně zařídí víza i jiné potřebné cestovní dokumenty. To je často první bod, v kterém se obchodníkům daří vplést oběť do sítě sexuálního otroctví. Vízum je často získáno pomocí korporativních kontaktů na konzulárních odděleních.¹⁰⁵ Pro dívky, které nemají cestovní pas, jej zločinecká skupina obstará, pokud je třeba i falešný. Tento způsob je v Ruské federaci poměrně častý. Řada žen totiž žije v místech velmi vzdálených od správních center. Tyto ženy pak velmi rády využijí nabídky zprostředkovatelů.

Ženy, které se ocitají v zahraničí nelegálně nebo bez dokladů, jsou ještě více ovladatelné. Nelze tedy hovořit pouze o fyzickém násilí, ale i o jistém uměle vytvořeném administrativním tlaku, který zločinecká skupina vytváří, aby dosáhla svého cíle.

Podle údajů Federální pohraniční služby RF bylo jen mezi lety 1999-2000 odhaleno 5000 občanek RF, pokoušejících se překročit hranici s neplatnými cestovními doklady. Většinou cestovaly do Turecka, Itálie, Bulharska a Finska.¹⁰⁶

Modus operandi je v tomto bodě obchodu s lidmi velmi dynamický a mění se podle konkrétních podmínek i konkrétní organizace. Většina dívek vyjíždí do zahraničí zcela legálně a až na místě je donucena násilím k prostituci. Nedochozí tedy k jejich únosu. To potvrzují i slova policistů z České republiky: *Za celou dobu své praxe jsme nezaznamenali případ, že by v České republice byla sexuálně*

---

¹⁰⁴ Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, str. 7-17, 67-82.

¹⁰⁵ Typology, profile, and position of victims of trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation in the Czech Republic, Appendix No.,1 www.mvcr.cz/aktualit/sdeleni/2003/pril1.doc str.2.

¹⁰⁶ McLain, E., Chief of Mission IOM Moscow, RF, Quotation according: Trafficking in Human Beings for Sexual Exploitation, p. 68, Seminar November 2001, Kašperské Hory, Czech republic.

*vykořisťována žena, která by v zemi původu byla unesena nebo jinak násilím donucena k cestě na území České republiky.*¹⁰⁷

Některé ženy dokonce již z počátku vědí, že budou pracovat v prostituci. Na místě se však setkají s podmínkami, které neodpovídají původní dohodě. Výdělek je jim zabavován, jsou nuceny “pracovat“ se všemi zákazníky, nemohou jejich výběr nijak ovlivnit. Jsou dokonce nuceny provádět nebezpečné sexuální praktiky. V takové situaci se pak snaží noční klub opustit – to jim není dovoleno.¹⁰⁸

Cesty obchodovaných žen se mohou velmi lišit. Majitelé některých nočních klubů vzpurné dívky raději propustí, aby se vyhnuli dalším nepříjemnostem. Proto má v některých případech smysl odolávat, vytvářet nepříjemnosti, křičet, odmítat zákazníky apod.¹⁰⁹. V jiných případech bývají však vzpurné dívky exemplárně potrestány. Vše záleží na charakteru zločinecké skupiny. Šťastné konce bývají však spíše výjimkou. Obecně platí, že zločinecké skupiny hledají spíše jednodušeji ovladatelné osoby a většinou trvají na tom, aby byl “kontrakt“ za každou cenu dokončen. V extrémních případech dochází i k mučení nebo exemplárním popravám pro výstrahu.

Za dívky prodané do nočních klubů se platí od 2 do 10 tisíc (někdy i více) USD, záleží na zemi a na “kvalitě“ Např. dívky s jizvami po operacích, jsou levnější.¹¹⁰ V situaci, kdy dochází k pře-prodeji dívek z jednoho klubu do druhého, může u těch, které se osvědčily, cena i výrazně stoupnout. V zemi původu však mohou být koupeny od svých rodičů, příbuzných třeba jen za stovky dolarů. V některých případech, především pokud jde o nezletilé osoby prodané rodiči alkoholiky, stačí pouze lahev vodky.¹¹¹

---

¹⁰⁷ Rozhovor s pplk. A. Vavrdou, ÚOOZ, SKPV, ČR.

¹⁰⁸ S několika podobnými případy žen ze střední Asie, Ruska a Ukrajiny jsem se setkal i v ČR.

¹⁰⁹ Hovořil jsem s dívkou, kterou po týdnu jejího tvrdohlavého odmítání obsloužit zákazníky, majitel nočního klubu raději naložil do letadla a nechal ji odletět zpět domů. (Zdroj 3. kategorie důvěryhodnosti)

¹¹⁰ Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ, МОМ, ред. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007, стр. 73-74

¹¹¹ Soukromý zdroj 2. kategorie důvěryhodnosti.

ZNEUŽÍVÁNÍ V PROSTITUCI

Jak již bylo naznačeno, samotné sexuální zneužívání začíná ve většině případů až na území cílových zemí. Jsou však i případy, kdy jsou obchodované ženy “naučeny řemeslu“ ještě ve zdrojové zemi, což zvyšuje jejich cenu a dává možnost většího výtěžku pro zainteresovanou zločineckou skupinu, která poté ženy dále předprodává (Srovnej např. Případ obchodování s ženami Rusko-Itálie str. 52) To jsou však spíše výjimečné případy.

Jakmile obchodované ženy dorazí do cílové země, je proces dovršen a je zahájeno sexuální vykořisťování. Ženy bývají v prvních dnech drženy v některém z pronajatých bytů nebo již přímo v nočním klubu, jsou poměrně brzy seznámeny s tím, že práce, kterou původně přijely vykonávat, je pro ně v této chvíli nedostupná. Tato nedostupnost je odůvodněna například tím, že místo je již obsazeno, podnik nebo firma zanikly, tržnice byla přestěhována apod. Současně s tím je jim nabídnuta možnost pracovat v prostituci.¹¹²

Poté, co mnohé země začlenily do svých zákonů i zločin obchod s lidmi, přizpůsobil se i organizovaný zločin. Jednoduchý podvod by mohl být nebezpečný. Oběti jsou tak vystavovány nátlaku, aby samy souhlasily s prací v prostituci. Ty se pak zřídka obracejí s žádostí o pomoc na policii a pro zločineckou skupinu tak klesá riziko odhalení.¹¹³

Ženám je předestřena finanční částka, která byla vynaložena na jejich cestu. Je jim řečeno, že budou pracovat jako prostitutky jen tak dlouho, pokud tyto peníze nevrátí. Skutečnost je však jiná. Finanční částka je několikanásobně nadsazena a výtěžek ženy je nedostatečný na její vrácení. Tento fakt však není ženám zmíněn. Řada z nich po víceméně krátké úvaze tuto nabídku přijímá.

---

¹¹² Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, str. 7-17, 67-82.

¹¹³ Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ, МОМ, ред. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007, стр. 75-78

Pokud odmítá, je většinou přistoupeno k verbálnímu nátlaku, při kterém je využito všech argumentů, které jsem již popsal v předchozí části.¹¹⁴

Existují různé formy nátlaku. Oběti mohou být pod neustálým dozorem, není jim dovolen žádný svobodný pohyb. Doklady jsou jim odebrány, popřípadě jsou v zemi drženy zcela nelegálně. Dostávají jen nezbytnosti k životu. V některých případech dokonce ani nevědí, v které zemi se nacházejí.¹¹⁵ Zločinecká skupina tak získává veškerý zisk ze zneužívání obětí. Tento způsob je však spojen s nutností neustálého dozoru nad obětí. Je proto charakteristický spíše pro menší zločinecké skupiny, které nemají silné zázemí a kontakty. Chtějí co nejrychleji dosáhnout co největšího zisku i za cenu těchto komplikací.

Nejvýhodnějším způsobem z pohledu zavedených stabilních zločineckých skupin a organizací je však spíše vytvoření takových podmínek, ve kterých bude sice oběť zcela závislá na zločinecké skupině, zároveň ji však nebude nutné neustále hlídat. Takové situace může být dosaženo různými způsoby, nejčastěji však vydíráním, při kterém je využita špatná sociální situace oběti. Zločinecká skupina nabídne možnost výdělků. Prostitutky působící v rámci této struktury jsou placeny, část výdělků však musí odevzdat. Podíl na výdělků je závislý na míře a možnostech vydírání prostituovaných žen. V některých případech se ženy samy obávají „propuštění“ a ztráty výdělků, neboť v něm vidí jedinou cestou k zajištění rodiny v zemi původu.¹¹⁶

Zločinecké skupiny dokážou obratně využít skutečnosti, že obchodované ženy jsou většinou stovky až tisíce kilometrů od domova. A vzhledem k ekonomické situaci jejich příbuzných je velmi nepravděpodobné, že by se v zemi objevili a zjistili, jakou „práci“ jsou zde ženy nuceny vykonávat. Takovými argumenty jsou utlumovány obavy žen z toho, že se jejich rodiny dozvědí, co v cílových zemích dělaly. Zločineckou skupinou je tak ženám predestřen jakýsi výhled do budoucnosti. „Nejprve vrátíš peníze, které stála tvoje cesta sem, pak si něco vyděláš, ušetříš a až se ti bude chtít, můžeš se s vydělanými penězi vrátit

---

¹¹⁴ Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, str. 7-17, 67-82

¹¹⁵ Soukromý zdroj 2. kategorie důvěryhodnosti.

¹¹⁶ To některé oběti potvrzovali i v rozhovorech, které jsem s nimi vedl.

zpět. S cestou domů ti pomůžeme.“ Na tuto “férovou“ nabídku řada žen přistoupí.¹¹⁷

V situaci, kdy ženy působení v prostituci stále odmítají, jsou využívány další formy nátlaku. Od primitivních forem hrubého fyzického násilí k sofistikovanějším metodám charakteristickým pro zavedenější zločinecké skupiny. Jako účinný způsob nátlaku jsou používány výhrůžky, při kterých je ženám zdůrazňováno, že zločinecké skupině je známo, odkud pochází. Mají přehled o jejich rodinném životě a je jim poměrně jasně naznačeno, že by jejich blízkým mohlo být ublíženo.¹¹⁸ Obchodovaná žena má pak oprávněné obavy o své blízké, kteří zůstali v zemi původu. Státní i nevládní organizace v cílové zemi, které by bylo možné v takové situaci požádat o pomoc, mohou zajistit bezpečnost obětem, v případě jejich příbuzných v zahraničí je to však komplikovanější.

V současné době používání fyzického násilí vůči obětem ze strany většiny skupin organizovaného zločinu již téměř vymizelo. Využití fyzického násilí totiž zvyšuje riziko možnosti střetu s bezpečnostními složkami v cílových zemích. Donucení spočívá v současné době téměř výhradně ve verbálním nátlaku na ženy, ke kterému dochází téměř výlučně až v cílových zemích.¹¹⁹

Ženy jsou umístěny v nočních klubech nebo privátech. Jsou podrobně seznámeny s podmínkami, za kterých budou prostituci provozovat. Je jim vysvětleno, kolik zákazníků musí denně přijmout, aby byly schopny zaplatit veškeré poplatky za ubytování a řadu dalších “služeb“, které jim zločinecká skupina poskytuje. Jde o detailně promyšlenou taktiku, jejímž jediným cílem je prakticky veškeré peníze, které žena vydělá, jí zase obratem vzít. Zároveň však zanechat jakousi naději, že když bude poctivě “pracovat“, dosáhne toho, co jí bylo slíbeno na začátku.

Tímto způsobem se obchodovaná žena dostává do spirály, ze které nemá téměř žádnou šanci sama uniknout. Finance, které vydělá, postačují stěžít na

---

¹¹⁷ Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, str. 7-17, 67-82

¹¹⁸ Tamtéž, str. 7-17, 67-82

¹¹⁹ Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, str. 7-17, 67-82

zaplacení všech požadovaných poplatků a pokrytí jejich osobních potřeb, v žádném případě však není schopna splácet onen “vázaný dluh”.¹²⁰

Po určité době se obchodované osoby dostávají do stadia, kdy jim končí platné povolení k pobytu v cílové zemi, nemluvě už o pracovním povolení, sociálním a zdravotním pojištění, které za ně zločinecká skupiny pochopitelně nehradí. Tedy kromě toho, že jsou nuceny k prostituci a okrádány o vydělané peníze, může jim v zemi původu narůstat dluh, který bude nutné po návratu splatit. Na tento velmi podstatný detail se velmi často zapomíná.¹²¹ Čím déle je žena obchodována, tím složitější je tento koloběh opustit. Přibývá faktorů, které komplikují návrat, to vše má velmi negativní vliv na psychiky obětí. To v některých případech končí rezignací, někdy smířením, jindy sebevraždou.

Zločinecké skupiny mohou obchodovaným ženám ve chvíli, kdy jim povolení k pobytu končí, nabízet někdy opět “pomoc” s vyřízením těchto formalit. Samozřejmě za další peníze, které jim ženy musí opět splácet. V řadě případů dochází i k tomu, že svým obětem tyto pobytové formality nevyřídí. Tím je vytvořen další typ administrativního nátlaku, který byl již popsán v kapitole (Získávání obětí, verbování a transport). Ženy jsou pak pouze seznámeny s tím, že nemají platné povolení k pobytu. Tím se ještě více dostávají do područí svých vykořisťovatelů, začnou se obávat vycházet na ulici, řada z nich už od skupin organizovaného zločinu ani nedostane nazpět svůj cestovní pas. Zločineckou skupinou je tak využito všech okolností, které jí mohou napomoci k získání naprosté nadvlády nad obchodovanou ženou. Čím vzdálenější je země původu obchodovaných žen a čím větší jsou např. etnické a kulturní rozdíly mezi zemí původu a cílovou zemí, tím snazší je pro zločineckou skupinu obchodované ženy takřka neomezeně ovládat a rozhodovat o jejich osudech.¹²²

Pro obchodované ženy zneužívané v prostituci je návrat do běžného života velmi náročný a v mnoha případech se přes veškerou pomoc nepodaří. Život

---

¹²⁰ Tamtéž, str.7-17, 67-82

¹²¹ Setkal jsem se případem obchodované ženy, která byla asi 9 let nucena k prostituci v několika klubech v EU. Po návratu do země původu (ČR) ji na zdravotním pojištění vyšplhal dluh do výše několika stovek tisíc korun. (Zdroj 1. kategorie důvěryhodnosti).

¹²² Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, str. 7-17, 67-82.

ženy osvobozené z nucené prostituce se velmi liší od toho, na který byla zvyklá dříve. Často zůstává v jiné zemi, někdy dokonce pod jiným jménem. Návrat je dlouhodobým procesem, při kterém sehrávají důležitou roli nevládní organizace pomáhající obětem. Stát by měl poskytnout maximální možný servis, protože je to především jeho selhání, že nebylo obchodu s lidmi zabráněno.

PŘÍPAD OBCHODOVÁNÍ S ŽENAMI SNS – ČR

Realizace “Mánes“, Praha duben 2008
Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu,
Služby kriminální policie a vyšetřování Police ČR
(ÚOOZ, SKPV, PČR)

V dubnu 2008 proběhl v Praze pod krycím názvem “Mánes“ zátah proti kuplířskému gangu. Z prostituce bylo vysobozeno asi 30 žen ze státu SNS. Zatčeno bylo 12 pachatelů (8 žen a 4 muži). Organizovaný gang překupníků a kuplířů, pocházející ze zemí bývalého Sovětského svazu, vydělal na organizování a řízení prostituce desítky miliónů korun.

18. dubna zasáhlo 180 příslušníků ÚOOZ na více než 20 místech v Praze. Skupina provozovala celkem tucet privátů. Prostitutky dováželi ze zemí bývalého Sovětského svazu. Z toho, co ženy prostitucí vydělaly, odváděly nezanedbatelnou část provozovatelům privátů.

Na základě rozhovorů s některými osvobozenými ženami mohu konstatovat, že i v tomto konkrétním případě se potvrzují závěry, ke kterým jsem dospěl v předchozích kapitolách. Otázka dobrovolnosti je velmi sporná a fyzické násilí není v řadě případů k ovládnutí oběti vůbec nutné. Hovořil jsem např. s ženou, která mi vysvětlila, že by dělala jakoukoli práci včetně prostituce, neboť v rodné vesnici na Ukrajině dluží jiné skupině velké množství peněz, které musí vydávat na léčení jednoho ze svých příbuzných. Situace je vyhrocená a ona se bez peněz domů vrátit nemůže.

Zadržení pachatelé byli obviněni z trestných činů účasti na zločinném spolčení a kuplířství, za což jim v případě prokázání viny hrozí až desetiletý trest odnětí svobody. Dva muži, kteří podle detektivů měli celou skupinu řídit a podnikání organizovat, si navíc vyslechli i obvinění z trestného činu obchodování s lidmi, čímž se jejich vyhlídka na možnou délku trestu zvyšují o dalších pět let. Na území ČR pobývali všichni obvinění legálně.

Zdroje:

-Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České Republice za rok 2008, MV, OBP, Praha 2009

-Tisková zpráva 04/08, <http://www.policie.cz/clanek/04-08-neklepat-zavreno-284300.aspx>.

VIII.

SPECIFIKA NĚKTERÝCH REGIONŮ ZKOUMANÉHO TERITORIA

Na několika místech práce bylo již upozorněno na specifika některých regionů zkoumaného teritoria. Ta jsou většinou dána geografickou, sociální nebo politickou situací, nebo jejich vztahem k okolním zemím. Tato situace se v mnoha ohledech odráží právě i v problematice činnosti, popřípadě nečinnosti organizovaného zločinu i provozování obchodu s lidmi. Před závěrem práce a úvahami nad možnostmi boje s obchodem s lidmi je třeba se nad těmito otázkami zamyslet.

Vzhledem k tomu, že specifika nejdůležitější zdrojové země zkoumaného teritoria, tedy Ruské federace, byla myslím již dostatečně popsána, zaměřím se nyní pouze na jednu část RF. A to na Kaliningradskou oblast, která je pro všechny typy skupin trans-nacionálního i globálního organizovaného zločinu důležitým strategickým místem. Velmi specifické postavení ve východní Evropě z pohledu obchodování s lidmi má i Bělorusko. Především se však v této kapitole soustředím na evropské cílové regiony. Nejde mi však o encyklopedický výčet všech zvláštností, nýbrž o upřesnění některých komplikovaných otázek. Zaměřuji se především na prostor Evropské unie, který lze zcela jistě charakterizovat jako region většinově cílový.

Se znalostí již popsaných charakteristik bychom mohli dojít k závěru, že významnou zdrojovou zemí pro země Evropské unie včetně České republiky je i Bělorusko. Toto konstatování však není zcela přesné. I přesto, že v zemích EU dochází k obchodu s lidmi i s občany Běloruska, je jeho rozsah menší, než by odpovídalo velikosti země, její ekonomické charakteristice atd. To však v žádném případě neznamena, že by občané Běloruska nebyli obchodem s lidmi ohroženi. Ten však v této zemi probíhá většinou jiným směrem, než v ostatních zemích východní Evropy.

Toto specifikum velmi úzce souvisí s politickou situací v zemi samotné a především jejím vztahem k Rusku. Mezi oběma zeměmi funguje poměrně otevřený hraniční režim. Hraniční kontrola jako taková v podstatě neprobíhá. Zároveň je velmi běžná i zcela legální pracovní migrace Bělorusů do Ruska. Vzhledem k tomu, že obchodování s lidmi většinou kopíruje pracovní migraci, jsou občanky Běloruska zneužívány v prostituci právě v Rusku a pod kontrolou ruských zločineckých skupin, popřípadě jsou přes Rusko tranzitem dovezeny do dalších zemí. Částečně může hrát roli i to, že ani organizovaný zločin jako takový není v Bělorusku tak rozvinutý, jako právě v Rusku nebo na Ukrajině.

Naprosto unikátní roli hraje v Pobaltském regionu Kaliningradská oblast, která je pro všechny typy trans-nacionálního organizovaného zločinu důležitým strategickým místem. Dokonce i ve srovnání se zbytkem Ruska bývá Kaliningradská oblast považována za místo s velmi rozvinutým organizovaným zločinem, prostituci a obchod s lidmi nevyjímaje. Jen v Kaliningradě působí cca 600 – 800 prostitutek. Nejpopulárnějším místem je *Moskovskij prospekt*. Mezi prostitutkami převažují místní ženy nebo ty, které do hlavního města přijely z méně osídlených míst oblasti. V prostituci zde působí i ženy z Ukrajiny, Běloruska, Moldavska a dalších zemí SNS. Z Kaliningradské oblasti jsou zároveň ženy vyváženy do Polska, Německa, Skandinávie apod.¹²³

V Kaliningradské oblasti, je zvláště palčivý problém nelegální migrace. Ta je zde reakcí na silně omezené možnosti legálních cest za hranice. Kaliningradská oblast je odříznuta od samotného Ruska zeměmi EU. Tím, že jsou cesty legální migrace v cílové zemi omezeny, vzniká poptávka po jiných způsobech cesty. Těm, kterým se nepodařilo vycestovat legálně, nabízí pomoc různí prostředníci, kteří jsou schopni zajistit všechny potřebné dokumenty a cestu do zahraničí tak umožnit.¹²⁴

Organizovaný zločin, provozující obchodování s lidmi, pak využívá i takto vytvořených cest. Mezi lety 2002 až 2007 se pohřešovalo každý rok asi 200 žen,

---

¹²³ Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ, МОМ, ред. Волчецкой, Т.С. Вильнюс, 2007, стр. 45- 48.

¹²⁴ Tamtéž, str. 9.

v tom nejsou započteny neplnoleté dívky, které se též stávají oběťmi obchodu s lidmi.¹²⁵ Situace se bude v budoucnu pravděpodobně zhoršovat, neboť místní úřady nejsou schopny obchodu s lidmi efektivně čelit. Kromě toho byl v listopadu 2006 přijat federální zákon, který z Kaliningradu dělá tzv. hráčskou zónu. To přinese nárůst kapitálu, zákazníků a zároveň otevře další možnosti legalizace zločineckých zisků.¹²⁶

Velmi důležitým cílovým regionem je Skandinávie, která je specifická hned z několika úhlů pohledu. Na nejobecnější úrovni lze tato specifika charakterizovat prostým konstatováním, že jde o region politicky, sociálně i ekonomicky dobře rozvinutý. Z pohledu obchodování s lidmi se zde setkáváme s řadou obvyklých specifik. Na rozdíl od jiných regionů Evropy zde totiž zdrojové regiony obchodu s lidmi sousedí přímo se zeměmi cílovými. Při převozu obchodovaných osob se tak výrazně snižují náklady i rizika odhalení. Zvláště pak pro ruským organizovaný zločin se zde otevřel široký prostor působnosti, na kterém nemají skoro žádnou konkurenci. Domácí skandinávský organizovaný zločin totiž prakticky neexistuje.¹²⁷

Ještě komplikovanější situace panuje ve třech pobaltských zemích: Litvě, Lotyšsku a Estonsku. Všechny tyto tři země prošly radikální proměnou, která se odrazila i na problematice obchodu s lidmi. Tento region byl od rozpadu SSSR až do nedávné doby regionem především zdrojovým, v poslední době v souvislosti s ekonomickým a sociálním rozvojem lze sledovat, že se stává regionem především tranzitním. V tomto prostoru však též existuje mnoho nočních klubů, určených především pro tzv. sexuální turisty.

Asi nejpostiženější zemí je pravděpodobně Litva, jejíž občané se stávají oběťmi obchodování s lidmi nejčastěji. Podobnou situaci však můžeme sledovat i v Estonsku a Lotyšsku. V Litvě, je však kromě toho ještě poměrně rozvinutý domácí organizovaný zločin.¹²⁸

---

¹²⁵ Tamtéž, str. 75-78.

¹²⁶ Tamtéž, str. 45-48.

¹²⁷ Mezník, J., přednáška: Kriminologie a penologie, Masarykova Universita Brno, 6.3.2010

¹²⁸ Схемы Выявления и защиты потерпевших от торговли людьми в Европе, Способы лучшие практические наработки, MOM, IOM, 2005, str. 86.

Specifika regionů, na která bylo upozorněno v této kapitole, jsou důležitá především pokud jde o jejich vztah k Rusku, které je pro tuto práci stěžejní. V celoevropském měřítku bychom různých specifických situací našli mnohem víc.

IX.

BOJ PROTI OBCHODU S LIDMI

ODLIŠNOSTI POTÍRÁNÍ OBCHODU S LIDI PODLE TERITORIÁLNÍCH CHARAKTERISTIK

Boj proti obchodu s lidmi se liší především dle charakteru regionu, ve kterém je prováděn. Teritoriální aspekt je v tomto ohledu zcela klíčový. Podle regionálních charakteristik se totiž mění jak způsob prevence, tak i taktika a strategie boje proti tomuto druhu kriminality.

V cílových zemích se potírání obchodu s lidmi věnuje především policie, pohraniční služba, vnitřní zpravodajská služba, orgány ministerstev vnitra a spravedlnosti. Významnou roli zde hrají i humanitární organizace poskytující pomoc obětem.

V tranzitních zemích je to jediné pohraniční služba, které by se mohlo podařit odhalit obchodování s lidmi. Identifikace obětí je však v této fázi velmi problematická. Zvláště pak v situaci, kdy oběti cestují legálně. Zde je totiž většinou prováděna pouze příprava k trestnému činu, ke kterému dojde až v zahraničí.

Ve zdrojových zemích je situace velmi podobná, ani zde ještě nemusí dojít k trestnému činu obchodu s lidmi. Příprava těchto zločineckých aktivit však může být identifikována dlouhodobějším sledováním podezřelých pracovních agentur, skupin nebo jednotlivců apod. Fronta boje s obchodem s lidmi je ve zdrojových zemích nejširší a nejkomplicovanější. V žádném případě ji nelze omezit pouze na působení bezpečnostních složek států. Velmi důležitou roli zde hrají sociální programy, ekonomický rozvoj, informovanost, vzdělanost obyvatelstva apod. Zdrojové země jsou zároveň obchodem s lidmi nejvíce poškozovány. Některé skupiny populace zde žijí v podstatě v permanentním ohrožení, ekonomicky nebo politicky nestabilní regiony jsou totiž skoro bezedným rezervoárem potencionálních obětí. Naopak ekonomická

prosperita v zemích cílových přispívá ke zvýšení poptávky po prostituci, a tím i dalšímu rozvoji obchodu s lidmi. Nelze tedy říci, že pouze ekonomický růst jako takový je neúčinnějším nástrojem v boji proti obchodu s lidmi. Spíše záleží na zmenšování ekonomických rozdílů mezi jednotlivými regiony a velmi konkrétní boj proti chudobě na straně jedné a nenasytnosti na straně druhé.

Toto konstatování lze velmi konkrétně doložit i na tom, jakým způsobem se proměnily parametry obchodu s lidmi v Evropě během ekonomické krize v r. 2008, kdy se i ve střední Evropě snížila poptávka po sexuálních službách. To se odrazilo například i na situaci v česko – německém pohraničí. Němečtí zákazníci tamních nevěstinců omezovali své výdaje. Manažeři nočních klubů zahajovali rozličné programy slev. Řada klubů dokonce ukončila provoz. Ekonomické krizi se tak podařilo to, o co se obce a policie snažily celá léta. Nadpisy “Willkommen im Lovestory“ a tančící dívky ve výkladech nahradila běžná produkce. Většina prostitutek se přesunula dále na západ. V Dubí zůstaly z původních padesáti pouze čtyři noční podniky.¹²⁹

Podobná situace nastala i v samotném Německu. Kvůli krizi přišly noční kluby až o polovinu svých dřívějších tržeb. Za placený sex Němci ještě před krizí ročně vydali asi 14 miliard eur.¹³⁰

Snížování poptávky bylo v menší míře možné sledovat i v Rusku. Jen v Moskvě je však počet prostitutek odhadován na 100 tisíc.¹³¹ Toto číslo nezahrnuje pouze obchodované ženy, ale i prostitutky, které toto řemeslo vykonávají dobrovolně. Poptávka i ceny za sexuální služby se během krize i v Rusku snížily. Výjimkou jsou pouze nejluxusnější podniky, tam je hodinová taxa stále stejná - 300 až 500 euro za hodinu.¹³² Jsou to tedy především ekonomické parametry, které modelují prostor, v němž k obchodu s lidmi dochází.

---

¹²⁹ iDNES.cz/Zprávy, 13. 07. 09, http://zpravy.idnes.cz/krize-drsti-pohranicni-prostituci-z-nbsp-nevestincu-jsou-obchody-a-byty-ln8-/domaci.asp?c=A090713_102400_domaci_pje.

¹³⁰ Reuters, Lidové noviny, 22. 04. 09, http://byznys.lidovky.cz/nevestince-v-nemecku-zlevnuji-deo-/firmy-trhy.asp?c=A090422_100447_ln_ekonomika_abc.

¹³¹ ČTK, Lidové noviny, 20. 04. 09 http://byznys.lidovky.cz/ruske-prostitutky-kvuli-krizi-zlevnuji-ffv-/moje-penize.asp?c=A090520_093406_ln_ekonomika_abc.

¹³² Tamtéž

TERITORIÁLNÍ ASPEKTY OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V KRIMINALISTICKÉ PRAXI

V případě vnitrostátního obchodu s lidmi jsou všechny operativní elementy zločinu prováděny v rámci jednoho státu. V teoretické rovině by jak odhalení, tak vyšetřování takovýchto případů mohlo být jednodušší, neboť odpadá nutnost mezinárodní koordinace. Ve skutečnosti však dochází k přesně opačnému efektu. K vnitrostátnímu obchodování totiž dochází především v méně rozvinutých zemích s rozsáhlou korupcí a špatně fungující státní správou. Tím, že nedochází k překročení hranic, odpadá další významná možnost identifikace. Fungování bezpečnostních orgánů ve státech této klasifikace je většinou též velmi problematické, stejně tak je problematizováno i působení mezinárodních humanitárních organizací. To vše výrazně ztěžují možnosti identifikace a vyšetřování odhalených případů. Vnitrostátní obchod je tak i z těchto důvodů charakteristický právě svojí již v úvodu zmíněnou výraznější latencí.

Ani v kriminalistických úvahách nesmí být teritoriální aspekt podceňován. Policejní operace, realizované v cílových zemích, mohou jen výjimečně končit zatčením významných postav zločinecké organizace. Ty řídí toto obchodování ze země původu, nebo dokonce jsou napojeny pouze na finanční zisky a samy zločinecké činnosti neřídí vůbec. Policejní realizace v cílových zemích mají však velký humanitární rozměr. Dojde totiž k osvobození obchodovaných žen. Mezi zatčenými pachateli se však objeví spíše kuplíři, pasáci nebo maximálně střední patra zločinecké organizace. V případě dobře nastavené mezinárodní spolupráce by mohlo vyšetřování pokračovat dále právě i do země původu. Zde by mělo docházet k zabavení zisků pocházejících ze zločineckých aktivit, nebo dokonce k zatčení šéfů zločineckých organizací. K takovým případům dochází však pouze výjimečně.

Vzhledem k tomu, že Rusko je zemí cílovou, zdrojovou i tranzitní zároveň, měly by se zde v boji snoubit všechny tyto aspekty najednou. Metody jejich

použití se zde spíše liší v závislosti na typu zločinecké organizace, která obchod s lidmi provozuje. Jde o místní skupinu vyvážející ženy mimo území Ruské federace? Jde o zahraniční skupinu dovážející ženy z jiných zemí, nebo jde o rozsáhlý mezinárodní syndikát, provádějící všechny druhy obchodu s lidmi, popřípadě i jiné zločinecké aktivity? Toto jsou otázky, na které je v takových případech nutné hledat odpověď.

INFORMAČNÍ KAMPAŇ

Долговая кабала

Бесплатная анонимная горячая линия по предотвращению торговли людьми и помощи пострадавшим
8 - 8 0 0 - 3 3 3 - 0 0 - 1 6

Mezinárodní organizace pro migraci varuje před nebezpečím obchodu s lidmi prostřednictvím velvyslankyně dobré vůle ruské zpěvačky Valerije

Informační kampaně ve zdrojových zemích jsou zaměřeny především na potencionální oběti a na varování před riziky související s hledáním práce v zahraničí.

V regionech cílových by varující kampaně již neměly velký smysl. Zde je třeba zaměřit se přímo na oběti. Informovat je o konkrétních možnostech pomoci a o způsobech, kterými je možné kontaktovat policii, humanitární organizace apod. Tyto informace bývají šířeny v několika jazycích pomocí rozličných letáků, samolepek či billboardů, které je možné distribuovat nebo vylepovat

ПОМОЩЬ ИНОСТРАНЦАМ И ИНОСТРАНКАМ

<p>ВЫ РАБОТАЕТЕ В ПЛОХИХ УСЛОВИЯХ? У ВАС ОТОБРАЛИ ДОКУМЕНТЫ? ВАМ УГРОЖАЮТ? ВЫ НЕ ПОЛУЧАЕТЕ ДЕНЬГИ ЗА ВАШУ РАБОТУ? МЫ МОЖЕМ ВАС ПОДДЕРЖАТЬ ИЛИ ВАМ ПОСОВЕТОВАТЬ!</p>	<p>LA STRADA ČR, o.p.s., ЭТО НЕГОСУДАРСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ, КОТОРАЯ ПРЕДЛАГАЕТ БЕСПЛАТНУЮ ПОМОЩЬ И ПОДДЕРЖКУ ЛЮДЯМ ЭКСПЛУАТИРУЕМЫМ НА РАБОТЕ, ИЛИ ПРИНУЖДЕННЫМ К ТАКОМУ ВИДУ РАБОТЫ, КОТОРУЮ ОНИ НЕ ХОТЯТ ДЕЛАТЬ.</p>
---	---

МЫ РАБОТАЕМ КОНФИДЕНЦИАЛЬНО
МЫ ПРЕДЛАГАЕМ БЕСПЛАТНО: ВРЕМЕННЫЙ ПРИЮТ, МЕДИЦИНСКУЮ ПОМОЩЬ, ЮРИДИЧЕСКУЮ КОНСУЛЬТАЦИЮ, КОНСУЛЬТАЦИЮ О УСЛОВИЯХ РАБОТЫ ...

ЛИНИЯ LA STRADA 222 71 71 71
(МЕСТНЫЙ ВЫЗОВ ПО ČR; ВО ВТОРНИК И ЧЕТВЕРГ 10:00 - 18:00, В СРЕДУ 12:00 - 18:00 И ОТ 16:00 ДО 18:00 ТАКЖЕ НА РУССКОМ И УКРАИНСКОМ ЯЗЫКАХ)

POMOC CIZINKÁM A CIZINCŮM

**PRACUJETE VE ŠPATNÝCH PODMÍNKÁCH?
SEBRALI VÁM DOKUMENTY?
VYHROŽUJÍ VÁM?
NEDOSTÁVÁTE ZA SVOU PRÁCI PENÍZE?
MŮŽEME VÁM POMOCI NEBO PORADIT!**

**LA STRADA ČR, o.p.s.,
JE NESTÁTNÍ ORGANIZACE,
KTERÁ NABÍZÍ BEZPLATNOU
POMOC A PODPORU LIDEM
ZNEUŽÍVANÝM V PRÁCI, NEBO
NUCENÝM K PRÁCI, KTEROU
NECHTĚJÍ VYKONÁVAT.**

PRACUJEME ANONYMNĚ
POSKYTUJEME BEZPLATNĚ: DOČASNÉ AZYLOVÉ UBYTOVÁNÍ,
LÉKAŘSKOU POMOC, PRÁVNÍ PORADENSTVÍ,
PORADENSTVÍ O PRACOVNÍCH PODMÍNKÁCH ...

LINKA LA STRADA 222 71 71 71

(ZA CENU BĚŽNÉHO HOVORU V ČR; LINKA V PROVOZU V ÚTERÝ A ČTVRTEK 10:00 - 16:00,
VE STŘEDU 12:00 - 18:00 A OD 16:00 DO 18:00 I V RUŠTINĚ A UKRAJINŠTINĚ)

v prostředích nebo v prostorech, kde lze předpokládat pohyb obětí obchodu s lidmi (letišťe, nádraží, konzulární oddělení, ambasáda, úřadovny cizinecké policie nebo městské čtvrti, kde jsou koncentrovány noční kluby nebo provozována pouliční prostituce). V řadě případů jsou však i tyto způsoby nedostatečné k tomu, aby se informace o možnostech pomoci dostaly ke všem obětem. Jak již bylo popsáno, v některých případech se oběti do normálního prostředí nemají ani šanci dostat. V takových případech je třeba informace distribuovat diskretněji a důmyslněji tak, aby se kuplíři a pasáci nedozvěděli o záměrech obchodovaných žen kontaktovat tyto organizace. Nebylo by taktické tyto způsoby detailněji popisovat ve veřejně přístupném materiálu. Konstatování o osobním přístupu a precizní konspiraci je v tomto ohledu dostačující.

V neposlední řadě se kampaně v cílových zemích zaměřují na zákazníky. Ti jsou sice hlavní příčinou fungování obchodu s lidmi, jsou však zaznamenávány i případy, kdy právě zákazníci pomohli obchodovaným ženám s vysvobozením ve chvíli, kdy se nějakým způsobem dozvěděli, že jde o ženu, která je k prostituci nucena. Zároveň jsou tyto kampaně i cestou, jak o problému informovat širší veřejnost. Proto mají hluboký smysl.¹³³

Informační kampaň proti obchodu s lidmi zaměřená na zákazníky prostituce

Mise IOM Praha ve spolupráci s nevládními organizacemi La Strada a Charita Česká republika, zahájila v r. 2007 celostátní informační kampaň, financovanou Ministerstvem vnitra ČR, oslovující stranu poptávky po sexuálních službách.

<http://www.rekni-to.cz/>

<http://www.sage-es.cz/>

<http://www.say-it.cz/>

Tvoje odvaha je její naděje. Pokud si myslíš, že jí drží proti její vůli, nebo jí ubližují, zavolej a my pomůžeme. Telefon i mail jsou anonymní.

Tel: 605 988 566
222 717 171

www.rekni-to.cz   mail@rekni-to.cz

SPOLU PROTI OBCHODU S LIDMI

¹³³ Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2008-2011), MV, OBP Praha 2008.

Nejširší a zároveň nejkomplikovanější je fronta boje s obchodem s lidmi v zemích zdrojových. Informační kampaně, prováděné v nich, mají nejmasovější charakter. Obyvatelstvo bývá informováno i prostřednictvím medií.

V cílových zemích jsou kampaně jedním z prostředků k identifikaci. Jsou tedy začátkem procesu vysvobození obětí a eliminace pachatelů. Naopak ve zdrojových zemích by měly zabránit tomu, aby k obchodování s lidmi vůbec docházelo.

EU JAKO JEDEN Z NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH CÍLŮ OBCHODU S LIDMI Z RF

Programy EU zaměřené na boj proti obchodu s lidmi se zaměřují na velmi důležité aspekty problému, jako je ochrana obětí, metodika vyšetřování apod. Jsou však spíše defenzivního charakteru, proto nemohou být zcela efektivní.¹³⁴ Agresivní charakter zločineckých organizací a skupin provozujících obchod s lidmi vyžaduje odpovídající, tedy razantnější postup.

Evropská unie, zvláště pak její západní polovina, je z pohledu obchodu s lidmi jednou z nejvýznamnějších destinací obchodovaných osob. I přesto, že můžeme říct, že teritorium Evropské unie je v drtivé většině prostorem cílovým, v řadě dalších charakteristik se jednotlivé regiony EU od sebe odlišují. Existují zde specifické případy, které této charakteristice neodpovídají. Jedním z takových případů je např. Bulharsko a Rumunsko, což jsou regiony především zdrojové, a lidé jsou odtud obchodováni i do západnějších regionů EU. Dochází tak k paradoxní situaci, kdy jsou občané členských zemí EU obchodováni v rámci EU, a to často právě i pod kontrolou ruskojazyčných zločineckých skupin.¹³⁵ V podobných situacích se ocitají i čeští občané ve Velké Británii apod.¹³⁶

---

¹³⁴ DAPHNE, DAPHNE II., Program pro policejní a soudní spolupráci v trestních věcech (AGIS) apod.

¹³⁵ Osobně jsem se v ČR v r. 2009 setkal s Rumuny, kteří byli ukrajinským gangem, zneužívání jako otrocká pracovní síla. (Zdroj 2. kategorie důvěryhodnosti) Podobnou situaci popisují i jiná svědectví.

¹³⁶ Události komentáře. 3. 2. 2010, www.ct24.cz/vysilani/2010/02/03/1096898594-210411000370203-22:00-udalosti-komentare/1/.

Jde tedy o problematiku velmi komplikovanou a k jejímu řešení jak na operační, tak na strategické úrovni jsou nezbytné především informace o konkrétních zločineckých skupinách provozujících obchod s lidmi. Aktivity evropských i národních institucí jsou v tomto ohledu doposud nedostatečné.

EUROPOL

CRIMINAL INTELLIGENCE SERVICE

„Můžeme tolik, kolik známe.“

Francis Bacon

Na území EU je možné informace o činnosti zločineckých skupin sbírat i analyzovat prostřednictvím jednotlivých národních bezpečnostních organizací. EUROPOL v tomto případě již dnes zajišťuje koordinaci a společnou analytiku. Organizovanému zločinu, včetně obchodu s lidmi, je věnována velká pozornost.¹³⁷

Mapování zločineckých organizací pocházejících ze zahraničí však nelze omezovat pouze na jejich činnost na území EU. Jak bylo popsáno, nejvyšší patra mnohých zločineckých organizací totiž často sídlí v zemi původu. (To neplatí pouze pro ruskojazyčné skupiny). Je tedy nezbytné hledat informace o činnosti, struktuře i charakteru těchto zločineckých organizací i tam. Na národní úrovni nemůže být tato činnost dostatečně efektivní.

Vzhledem k tomu, že v otázkách vnitřní bezpečnosti se zájmy jednotlivých členských zemí EU většinou shodují, je tady otevřen prostor pro vytvoření evropské vnější zpravodajské služby. Ta by v zahraničí sbírala informace relevantní pro vnitřní bezpečnost společenství. Taková organizace by mohla být vytvořena např. v rámci Evropského policejního úřadu (EUROPOL).

Jejím úkolem by bylo získávat informace o zahraničních zločineckých organizacích a skupinách působících na území EU. Jednotlivé relevantní evropské agentury i národní policejní organizace by pak jejím prostřednictvím

---

¹³⁷ <http://www.europol.europa.eu/>, nahlíženo 11.05.2010

získávaly přesnější informace o protivníkovi. Jak jsem již v úvodu zmínil, pro efektivní boj s moderními formami organizovaného zločinu je nezbytné znát strukturu zločineckých organizací. Boj s organizovaným zločinem, zvláště pak s rozvětvenými moderními zločineckými skupinami *mafíánského* typu, se čím dál tím více podobá zpravodajské práci. Je třeba mimořádně dobře znát svého protivníka, aby bylo možné udělat odpovídající protiopatření.¹³⁸

Vytvoření evropské kriminální rozvědky by též bylo odpovídající reakcí na působení zahraničních zločineckých skupin operujících na území EU. I ty totiž provozují v zájmovém prostoru výzvědnou činnost, získávají spolupracující osoby, infiltrují relevantní úřady a instituce, toho dosahují často korupcí. Předtím, než zahájí v konkrétním regionu konkrétní zločinecké aktivity, zjišťují prostřednictvím zpravodajských metod situaci na místě. Nebo si dokonce na takovou činnost najímají prestižní poradenské firmy, které často ani netuší, že se staly nástrojem v rukou organizovaného zločinu. Kromě zločineckých aktivit podnikají kroky i ke své vlastní obraně, včetně kontrarozvědné činnosti, a to jak vůči cílovému státu, tak vůči konkurenčním zločineckým skupinám.¹³⁹ V případě ruských zločineckých organizací je tento zpravodajský moment zvláště důležitý, neboť mnozí členové těchto syndikátů pocházejí právě z prostředí sovětských nebo ruských bezpečnostních složek.

Jedním z dokladů tohoto tvrzení jsou aktivity ruskojazyčných skupin na území bývalého Československa, kde byly i po r. 1989 využity kontakty získané během let okupace po r. 1968. Část zločineckých skupin působících dodnes v tomto prostoru byla nějakým způsobem personálně napojena na vojáky, kteří zde v té době sloužili a měli tak ideální podmínky pro navázání kontaktů a zjištění místních podmínek.¹⁴⁰

Za odlišných podmínek probíhaly a probíhají podobné aktivity i v jiných zemích. Úroveň zpravodajských aktivit ruskojazyčných zločineckých organizací, jak rozvědná, tak kontrarozvědná, je poměrně efektivní a doposud v Evropě

¹³⁸ Kessler, R., FBI, 1997 str. 109

¹³⁹ Землянов, М., Своя Контрразведка, практическое пособие, Минск 2004, str.131.

¹⁴⁰ Soukromý zdroj 2. kategorie důvěryhodnosti.

neexistuje nástroj, který by jí mohl přinejmenším stejně efektivně čelit. Zvláště pak u rozvětvených zločineckých organizací *mafiaánského* typu je zpravodajství nezbytnou součástí jejich fungování.¹⁴¹

Kriminální rozvědka Evropské unie by pochopitelně neomezovala svoji činnost pouze na ruskojazyčný organizovaný zločin. Sbírala by informace po celém světě. Mohla by vhodně využít možností, které nabízí různorodost evropských národů, majících přirozeně blízko k odlišným teritoriím. Na operativní úrovni by těchto znalostí a zkušeností mohlo být využito v infiltraci zájmového prostoru.

V zemích s dobře fungující a důvěryhodnou státní správou lze relevantní informace o odtud pocházejících zločineckých skupinách získat od místních státních institucí. Taková spolupráce již probíhá i celosvětově prostřednictvím úřadoven Interpolu, nebo bilaterální spoluprací relevantních národních policí i nadnárodních agentur, včetně EUROPOLu. Tato spolupráce (LIAISON) je však naprosto nedostatečná v případě zemí nefunkčních, nebo v zemích, jejichž organizovaný zločin vykazuje výrazné *mafiaánské* charakteristiky a státní struktury jsou místním organizovaným zločinem infiltrovány. V takových případech je nutná operativní práce přímo v prostředí, získávání informátorů (HUMINT) i jiné typy zpravodajské práce.

Poznatky nalezené tímto způsobem by výrazně zefektivnily boj proti zahraničním zločineckým skupinám a organizacím. Zpravodajská činnost v zahraničí by též plnila důležitou preventivní funkci, neboť by se dařilo dříve podnikat odpovídající opatření. Operativní poznatky o konkrétních připravovaných zločineckých aktivitách by mohla využít např. pohraniční stráž na vnější hranici EU, stejně tak i jednotlivé národní policie, které by tímto způsobem získávaly informace o záměrech zločineckých organizací na území jejich státu. Na strategické úrovni by byly získány informace o dlouhodobějších záměrech organizovaného zločinu. V tomto případě by mohla být včas zavedena

---

¹⁴¹ Землянов, М., Своя Контрразведка, практическое пособие, Минск 2004, стр. 87-92.

ochranná opatření, včetně úpravy legislativy. Jde o zcela klíčovou, ale dosud velmi podceňovanou stránku problému.

V boji s organizovaným zločinem je vždy třeba vědět, kdo proti nám stojí! Jde o zločineckou skupinu provozující pouze obchod s lidmi, a nebo jsme narazili jen na jednu část rozvětvené zločinecké organizace? Jde o skupinu pocházející z *banditského* nebo *vorovského* prostředí? Jde o organizaci *mafíánského* charakteru? V případě zločineckých organizací z Ruska může jít totiž o velmi mocné skupiny, schopné se efektivně bránit nebo dokonce vrátit úder. Zatčení a vykonstruované obvinění velitele zásahu v restauraci u Holubů, popsané v případě S. Mogileviče (viz str. 39), je toho dostatečným důkazem. Zpravodajská činnost ve zločineckém prostředí tak není pouze cestou k odhalení zločineckých aktivit, ale je i jedním ze způsobů ochrany osob a organizací, podílejících se v cílových zemích na boji s organizovaným zločinem.

TRANSPORT OBĚTÍ - PRVNÍ MOŽNOST IDENTIFIKACE

Jednou z největších formálních překážek, kterou musí zájemci o pracovní pobyt v zahraničí před odjezdem vyřešit, je vízum. Tento krok bývá jak finančně, tak logistický náročný, a to zvláště pro osoby, pocházející ze vzdálených venkovských oblastí. Vzhledem ke geografické situaci Ruska je tento fakt zvláště důležitý. Zprostředkovatel, nabízející tyto služby, je tak vítanou pomocí. Oběti obchodu s lidmi často naivně vkládají svůj osud do jeho rukou.

Z pohledu cílové země je prvním bodem možného odhalení obchodu s lidmi právě konzulární oddělení zastupitelského úřadu. Pro země EU, zvláště pak pro ty, které jsou členy Schengenského prostoru, by bylo velmi efektivní vytvořit konzuláty EU. Ty by od národních konzulátů převzaly povinnosti i pravomoci v udělování schengenských víz. Vzhledem k tomu, že by se tak na jednom místě udělovala víza skoro do všech zemí EU, mohla by být síť evropských konzulátů hustší, než síť stávající. Konzuláty by též byly lépe informačně, finančně i

logisticky zajištěny. Při posuzování jednotlivých žádostí by využívaly i informace EUROPOLu.

Velmi důležitou věcí, která bývá často podceňována, je i samotná ostraha budov konzulátů. Ty by měly být i dnes dobře střeženy, pořádek osob čekajících na vyřízení víza musí být jasně stanoven konzulárními úředníky, nikoli místními samozvanými “organizátory“. (Některé země EU již někdy taková opatření přijímají, např. SRN na svých konzulátech v Kijevě) Dlouhé fronty před konzuláty bývají totiž často místem, kde obchodníci s lidmi “loví“ své oběti. Nabízejí vízum bez čekání, zprostředkování práce, a to vše za velmi “výhodných podmínek“.

Kontrola na hranicích je dalším možným bodem identifikace. V současném globalizovaném světě, s ohledem na množství migrantů a turistů i převážného materiálu, je však dokonalá kontrola na hranicích vyloučena. Kromě toho je i sám institut státních hranic v globalizovaném světě zastaralým fenoménem a dokonalá kontrola je nemožná. Odhalování obchodu s lidmi kromě toho vyžaduje proškolený kvalifikovaný personál a není možné všechny státní hranice obsadit speciality. Jak jsem již dříve popsal (v kapitole Rusko - cíl a tranzit), je identifikace na hranicích velmi obtížná, a to i v případě, že pomíneme faktor korupce. Je zde totiž nastavena jakási obrácená logika. Pohraniční stráž neodhaluje zakázaný materiál a často ani pokus o nelegální překročení hranic. Samotní lidé jsou zde kontrabandem i obětí zároveň. K odhalení obchodu s lidmi tak musí být pohraniční kontrola schopna odhalit situaci potencionální oběti a odhadnout její budoucnost. U osob, u kterých je zjištěno, že cestují s falešnými dokumenty, je třeba ověřit, za jakých okolností se na cestu vydaly. Jaký je důvod vzniku takové situace? Jsou to zločinci na útěku? Ilegální migranti a nebo neznalé oběti obchodníků s lidmi? Vyřešit všechny tyto komplikované otázky bez dostatečných informací je nemožné.

Pokud není hranice absolutně nepropustná, pak si zločinecké skupiny vždy najdou způsob, kterým budou oběti transportovat, ať legálně nebo nelegálně. Komplikace při získávání víz apod. pak naopak mohou využít ve svůj prospěch.

Účinně a s mírou prováděná pohraniční kontrola v místech, kde lze předpokládat tranzit obchodovaných osob, je však i přesto jedním z míst, kde se daří odhalit obchodování s lidmi.

Pohraniční služba se musí zaměřit především na podezřelé zásilky a skupiny. Např. muž nebo starší žena doprovází skupinku žen nebo nezletilých dívek. Ženy neznají cizí jazyky, nejsou schopny přesně popsat cíl své cesty apod. Na základě zkušeností lze vytvořit jakýsi manuál, kterým by se řídili příslušníci pohraniční stráže na vnějších hranicích EU.

Kromě takto prováděných namátkových kontrol by byla pohraniční stráž na vnější hranici EU kanály FRONTEXu informována o konkrétních podezřelých zásilkách, zjištěných operativní prací příslušníků kriminální rozvědky EUROPOLu.

ZISK - DŮVOD EXISTENCE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Zisk je příčinou vzniku i fungování organizovaného zločinu. Úvahy o velikosti zisku stojí na počátku strategických plánů zločineckých skupin při úvahách nad tím, kde a jakému typu "obchodu" se věnovat. Zisk stojí zároveň i na konci koloběhu zločineckých aktivit, kdy je legalizován, investován apod. S jeho pomocí je též prostřednictvím korupce vyřazován imunitní systém státu, tím chrání organizovaný zločin své zájmy a násobí zisky. Zvláště v tomto stádiu zpracování zisků vstupují do hry i osoby či organizace, které se zločineckých aktivit již neúčastní a nejsou se zločineckou skupinou ani nijak organizačně spojeny.

Termín praní *špinavých peněz* vznikl v minulém století v Chicagu, kdy tamní zločinecké skupiny hledaly způsob, jak zacházet s velkým množstvím peněz v malých bankovkách, které pocházely z pouličního prodeje drog. Svě zisky propíraly přes síť veřejných prádelen. Praní špinavých peněz bývá i dnes důležitou součástí zločineckých aktivit. Vzhledem k tomu, že v nočních klubech je

kromě obchodu s lidmi a kuplířství provozována i celá řada legálních podnikatelských aktivit (bary, restaurace, hotelové služby), je možné v těchto zařízeních též legalizovat zisky z kriminální činnosti.

Ve státech s nedostatečně promyšlenou legislativou a nedostatečně fungujícími kontrolními mechanizmy však není vždy nutné kriminální zisky legalizovat. Samotné neidentifikovatelné zisky totiž ještě nejsou důvodem k zahájení stíhání podezřelých.

Odhalování nelegálních výnosů a boj proti legalizaci zisku organizovaného zločinu je zcela jistě nejdůležitějším a nejcitlivějším místem, kde je možné zločinecké skupiny velmi efektivně zasáhnout.

Pouhé zatčení kuplířů, pasáků nebo personálu nočních klubů zasahuje organizovaný zločin na příliš nízké, tedy lehce nahraditelné úrovni. Nejdůležitější je zaměřit se právě na ekonomickou zločinnost a praní špinavých peněz. Organizovaný zločin totiž bez zisku ztrácí smysl své existence.

V případě odhalení zločinecké skupiny musíme vždy hledat její nelegální výnosy. Stejně tak se však k odhalení zločinů můžeme dostat opačným směrem, identifikováním podezřelé transakce a zpětným dohledáním důkazů o tom, že tato částka pochází ze zločineckých aktivit. Finanční šetření musí být tak nezbytnou součástí vyšetřování každého případu obchodu s lidmi, kuplířství i jakékoli jiné organizované kriminality.

Velmi důležitou legislativní zbraní v boji proti obchodu s lidmi i jinými typy organizovaného zločinu je trestní odpovědnost právnických osob (firem). Organizovaný zločin funguje v současnosti často na základě sofistikovaných manažerských principů. Klanové neformální skupiny jsou dnes charakteristické pouze pro menší, méně významné skupiny. Moderní přístup otevírá i možnosti pro lepší ochranu zisků, které bývají investovány do legálního podnikání. Jak dokládám na řadě příkladů, obchod s lidmi nelze oddělovat od jiných kriminálních činností. Toto by nás vedlo k přílišnému zjednodušení problému a chybně zvolené strategii obrany. Významné zločinecké organizace jednotlivými zločineckými aktivitami velmi funkčně doplňují jedna druhou.

Ten, kdo např. vlastní přístav či kontroluje letiště, má vytvořeny vhodné podmínky pro pašování i obchod s lidmi i celou řadu dalších kriminálních aktivit.

Jedna z nejvýznamnějších ruských zločineckých organizací Solncevská skupina ovládala (ovládá) dopravu v areálu letišť Vnukovo a Šeremetěvo II nebo na Kyjevském nádraží v Moskvě ¹⁴² Tambovská skupina získala pod kontrolu Námořní přístav v Sankt Petěrburgu i Severozápadní plavební společnost (Северо-западное Пароходство). Takovýchto příkladů by bylo možné uvést celou řadu.¹⁴³

Trestní odpovědnost firem, jejichž kapitál pochází z nelegálních zisků, je tak klíčová záležitost. V případě obchodu s lidmi je toto konstatování zvláště důležité. Prostituce je totiž často provozována v prostorách, které jsou registrovány jako restaurace, hotely, masážní salony apod. Významnou část obratu těchto legálních firem však tvoří prostředky vydělané zneužíváním lidských bytostí a porušováním základních lidských práv. Je tedy třeba zacházet s těmito firmami i jejich zisky tomu odpovídajícím způsobem. Kromě potrestání pachatelů musí být postiženy, případně i zrušeny firmy, které se podílely na obchodu s lidmi či na kořistění z prostituce, jejich majetek by měl být zabavován. To se ne vždy úplně daří. Legislativa i praktická aplikace již existujících norem je v tomto ohledu v řadě zemí Evropské unie doposud nedostatečná. Přijetí podobných úprav doporučují kromě EU i OECD, Mezinárodní měnový fond i Světová banka.¹⁴⁴

---

¹⁴² Šmíd 2009 str. 121

¹⁴³ Roth, J., Gangsteři z Východu – nové cesty zločinu, Praha 2007, str. 83-84.

¹⁴⁴ Pravec, J., Trestní odpovědnost firem, Společnosti v okovech, Ekonom, 8-14.4.2010

ZÁVĚR

Úvahy o obchodu s lidmi nás nutně dovedou k závěru, že princip jeho fungování je na celém světě velmi podobný. Regiony se příliš neliší ve způsobu jeho provádění, ale pouze tím, jestli to jsou oblasti zdrojové, cílové nebo tranzitní. Při popisu obchodu s lidmi v Rusku tak do značné míry popisujeme i obchod s lidmi jako takový.

Liší se však prostředím, ve kterém zločinecké skupiny operují. V případě Ruska musím bohužel konstatovat, že situace na tomto poli je z bezpečnostně-politického hlediska zcela katastrofální. Bezpečnostní orgány nejsou schopny tento druh organizovaného zločinu adekvátně řešit, v některých případech se dokonce řešení problému stalo jeho příčinou. Toto konstatování se pochopitelně netýká pouze obchodu s lidmi, ale i celé řady jiných zločineckých aktivit. Na druhou stranu máme vzhledem k blízkosti Ruska a znalostem jeho reálií poměrně dobré šance získat relevantní informace, jejichž kvalita a množství je nesrovnatelně lepší než pokud bychom stejný problém studovali kdesi v regionu jihovýchodní Asie, Afriky či Středního východu.

Boj proti obchodu s lidmi nesestává z jedné velké bitvy, na jejímž konci je jeden poražený a druhý vítěz, ale jde o dlouhodobou a velmi náročnou práci. Nelze jej zúžit pouze na operativní činnost specializovaných policejních útvarů. Tyto útvary nastupují na scénu právě až ve chvíli, kdy všechny ostatní kontrolní mechanismy selhaly.

V závěrečné části práce jsem se zaměřil na způsoby omezování obchodu s lidmi v Evropské unii. V řadě bodů však docházím k závěrům obecného charakteru. Často tedy nepopisují pouze způsoby likvidace obchodu s lidmi, ale zároveň i boj s organizovaným zločinem jako takovým. Likvidace celých zločineckých skupin nebo jejich nenahraditelných součástí zabývajících se různými typy organizovaného zločinu je efektivnější, boj je tak výrazně akcelerován.

Nejdůležitější legislativní úpravy týkající se obchodu s lidmi jsou určeny nebo doporučeny mezinárodními organizacemi a jejich stručný přehled byl již zmíněn. Kromě toho je však třeba zamyslet se nad dalšími úpravami zákonů, které mají na problematiku obchodu s lidmi zásadní vliv. Zde jde především o prostituci. Ta je v některých zemích legální (Německo), jinde nelegální (Rusko), jinde je legální, ale kriminalizován je zákazník, který služby prostitutky využije (Švédsko).

Nelze jednoznačně tvrdit, že jeden model je vhodný pro všechny regiony světa. Záleží hodně na místních společenských podmínkách, převažujícím náboženství atd. V obecnější rovině však můžeme konstatovat, že pro boj s obchodem se ženami je nejvhodnější prostituci legalizovat a regulovat. Jejím zákazem či právní ignorací se situace neřeší, naopak spíše komplikuje. Zákaz totiž neznamená zrušení, naopak se tak ještě rozšiřuje prostor pro organizovaný zločin, který využívá ilegálního trhu a trvající poptávky. Nelegální by pochopitelně za všech okolností mělo být kuplířství a obchod s lidmi. Zajímavý je též již zmíněný švédský model, který trestá zákazníka.

V žádném případě by však neměla být postihována žena, která se rozhodne pro dráhu prostitutky. Měla by mít též možnost volby toto podnikání kdykoli z vlastního rozhodnutí opustit.

Situaci si můžeme představit jako ulici, na jednom z jejíž konců je noční klub pod kontrolou zločinecké skupiny, která zde ilegálně provozuje prostituci. Zde "zaměstnané" ženy jsou registrovány jako číšnice, masérky apod., všem v okolí je však jasné, co se v podniku děje. Ženy musí obsloužit tolik klientů, kolik jich přijde (jedna až třicet za noc), většinu z výdělku si ponechává zločinecká skupina.

Na druhém konci ulice je hotel, ve kterém by si žena, jež se z různých důvodů rozhodla pro dráhu prostitutky, pronajala pokoj. Má živnostenský list, pravidelně se podrobuje lékařským vyšetřením a celý zisk si pochopitelně ponechává.

Situace, kdy je prostituce nelegální nebo ignorovaná, nahrává však právě organizovanému zločinu, neboť zde existuje velký nelegální či pololegální prostor, kterého organizovaný zločin obratně využívá.¹⁴⁵

Ani legalizace prostituce však nezabrání obchodu s lidmi. Samotné legalizování či zákaz prostituce tak obchod s lidmi neřeší, a to i přesto, že její zákaz přibližuje potencionální prostitutky právě k tomu konci ulice, kde je onen noční klub, zatímco její legalizace spíše k pronajatému pokoji v hotelu na druhé straně.

Za hlavní frontu boje proti obchodu s lidmi považují boj s ekonomickou kriminalitou, nelegální migrací a korupcí ve státní správě. Právě z těchto důvodů jsem věnoval těmto otázkám velký prostor. Bezpečnostní orgány, politika státu, legislativa i společnost jako celek by se měly snažit postavit do cesty obchodu s lidmi tolik překážek, aby se tento přestal vyplácet.

Boj s organizovaným zločinem je jedním z nejdůležitějších střetů současnosti. Je to především organizovaný zločin a jeho vliv, který i v demokratických zemích vážně ohrožuje stabilitu a bezpečnost společnosti i státu. Je třeba zintenzivnit boj s korupcí. Vzhledem k rozsahu a systému korupce v Rusku nemá však toto konstatování žádný význam a je zcela nedostatečné. Není, kdo by ho zintenzivňoval. Celá koncepce se tak rozpadá a v blízké době nelze předpokládat zlepšení.

Velmi důležitá je mezinárodní spolupráce. Není důležitá jen v koordinaci boje se zločineckými skupinami, ale i v ochraně osob, jejichž rodinní příslušníci se stali obětí obchodu s lidmi. Tento moment je zvláště důležitý v případech, kdy obchodovaná osoba spolupracuje s policií v cílové zemi a přispívá tak k rozkrytí a usvědčení celé zločinecké struktury.

Nakonec je třeba velmi kriticky konstatovat, že celkově není problematice organizovaného zločinu, např. v médiích a i společenské diskusi, věnována dostatečná pozornost. Pokud se již hovoří o bezpečnosti, jsou akcentovány spíše otázky související s terorismem. Organizovaný zločin však představuje pro

---

¹⁴⁵ Rozhovor s důstojníkem PČR specializujícím se na obchod s lidmi.

většinu zemí EU větší nebezpečí. I v případě Ruska můžeme konstatovat, že škody, které zemi způsobily teroristické útoky, jsou nesrovnatelně nižší než každodenní tichá latentní činnost zločineckých skupin a organizací.

Organizovaný zločin na rozdíl od terorismu nevyhledává pozornost, své zájmy, cíle i činnost maximálně skrývá. Chce zůstat neprozkoumaným, nesrozumitelným.

Neznalost fungování organizovaného zločinu ulehčuje kriminálním strukturám činnost. Společnost, a velmi často i její elitní složky, však toto riziko podceňují. Obyvatelstvo není o těchto otázkách dostatečně informováno, a proto ani nemůže od svých politických představitelů vyžadovat odpovídající kroky.

РЕЗЮМЕ:

В этой работе я занимаюсь тремя основными аспектами проблематики торговли людьми. С криминологической перспективы основное внимание уделяется процессу, в котором женщины становятся жертвами торговли людьми. Кроме того я занимаюсь вопросами организованной преступности и принципами ее функционирования в России. Оба эти аспекта описываются в контексте безопасности, политической, экономической и социальной ситуации в целевых и ресурсных регионах.

Россия является из-за своего социального, экономического и географического положения страной транзита, происхождения и назначения. В частности это работа фокусируется на международную торговлю. Национальная торговля упоминается в международном контексте. Я уделяю внимание и ситуации жертв торговли людьми, прежде всего методам, которые использует преступные группировки к их похищению. Я также кратко описываю роль жертв в расследовании уголовных дел по торговле людьми.

Главной темой этой работы является преступные группировки. Отдельное внимание я уделяю способам, которые преступные организации используют для незаконных транзитов женщин за пределы территорий Русской Федерации. Основной текст я задумал в первую очередь как описание и анализу общих вопросов, связанных с торговлей людьми в России в международном и прежде всего в европейском контексте. Конкретные случаи или отдельные преступные группировки в основном не упоминаются. В этой работе описаны главные отличия между определенными видами преступных группировок и организаций. Я обращаю особое внимание на причины торговли людьми, ограничиваю параметры этой проблемы в контексте территориальной специфики.

В заключительном разделе я сосредотачиваюсь на способы борьбы с торговлей людьми в Европейском Союзе. Я упоминаю некоторые трудные моменты, которые усложняют эту борьбу. Это объясняется главным образом экономическими преступлениями, незаконной миграцией и коррупцией в государственных структурах. Я также задумываюсь и над вопросом легализации проституции.

SUMMARY:

In this work I deal mainly with three aspects of human trafficking in Russian Federation. In the criminological perspective I focused on the process in which women become victim of human trafficking. Likewise, I am trying to characterize organized crime and principles of its operation in Russia. Both of these aspects are described in the context of security, political, economic and social situation in both the destination and source regions.

Russia is due to its social, economic and geographical situation transit, source and destination country simultaneously. I specifically focused on international trafficking. National trafficking is more latent but it is mentioned in the context of international one. I deal with the situation of victims in particular contexts, which is used by organized crime to obtain them. There is brief outline of their role in investigating of cases of human trafficking.

The main theme of this work is a criminal organization. I especially deal with the ways in which criminal organizations are involved in illegal migration and trafficking women outside the territory of the Russian Federation. The work is conceived primarily as a description and analysis of the broader issues related to human trafficking in Russia, particularly in international and European context. Usually do not deal with specific cases or individual criminal groups. I've focused on the fundamental differences between various types of criminal groups and organizations. Pays special attention to the causes of human trafficking, limiting its possibilities in the context of territorial specificities.

In the final section I focus on ways of reducing human trafficking in the European Union. I mentioned some difficult moments which complicate this struggle. This is mainly an economic crime, illegal migration and corruption in state structures. I intend legal regulation of prostitution and its influence to trafficking in women.

Použité prameny a literatura:

- Гишинский Я. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль, Санкт-Петербург, 2009.

- Гишинский, Я., Глобализация и девиантность, Санкт-Петербург, 2006.

- Гишинский, Я., Глобализация, девиантность, социальный контроль, *сборник статей*, Санкт-Петербург, 2009.

- Glenny, M., McMafia, Praha 2008

- Лунеев В.В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции
- Изд. 2-е, перераб. и доп. - М.: Волтерс Клувер, 2005.

- Яблоков, Н.,П., Расследование организованной преступной деятельности, Москва 2002.

- Евстифеева, Е., В.,Организованная преступность и торговля людьми: криминологический и уголовно-правовой анализ, Саратов 2004.

- Ерохина, Л., Д., Буряк, М., Ю., Торговля женщинами и детьми в целях сексуальной эксплуатации в социальной и криминологической перспективе, Москва 2003.

- Добренков, В., Исправникова, Н., Коррупция современные подходы к исследованию, Москва 2009.

- Костюковский, Я., Гольберт, В., Прокопьев,В., Экссесс коррупции, БГУЭП, 2006.

- Карышев В., Русская мафия 1988-2009, Москва 2009.

- Торговля людьми в Калининградской области: постановка проблемы, противодействие профилактика, ИОМ, МОМ, ред. Волчецкой, Т.С., Вильнюс, 2007.

- Буряк, М. Ю., Автореферат диссертации, Торговля людьми и борьба с ней, (криминологические и уголовно-правовые аспекты) Владивосток 2005.

- Кадилов, Ф. Н., Автореферат диссертации, Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений связанных с торговлей людьми, Кафедра криминологии Московского университета МВД России, 2007

- Схемы Выявления и защиты потерпевших от торговли людьми в Европе, Способы лучшие практические наработки, МОМ, ИОМ, 2005.

- Землянов, М., Своя Контрразведка, практическое пособие, Минск 2004.

- Encyklopedie moderní historie, Praha 1999.

- Šmíd T., Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě, Brno 2007.

- Šmíd, T., Organizovaný zločin v Ruské federaci, Brno 2009.

- Šámal, Z., Ruské mafie, Praha 2000.

- Ulrich, B., Riziková společnost, Praha 2004.

- Nožina, M., Mezinárodní organizovaný zločin v České republice, Praha, 2003.

- Kessler, R., FBI, Praha, 1997.

- Roth, J., Gangsteři z Východu – nové cesty zločinu, Praha 2007.

- Vavrda, A., Problematika obchodování s lidmi v České republice a projekty pomáhající při péči o oběti obchodování s lidmi, Diplomová práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Praha 2010.

- Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2008-2011), MV, OBP Praha 2008.

- Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2008, MV, OBP, Praha 2009

-Чайка К.Л., Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Дальневосточном федеральном округе, Актуальные проблемы борьбы с преступностью в Азиатско-Тихоокеанском регионе, Хабаровск, 2001.

-Typology, profile, and position of victims of trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation in the Czech Republic, Appendix No.1, MV, ČR 2003

-Trafficking in Human Beings for Sexual Exploitation, p. 63, Seminar November 2001, Kašperské Hory, Czech republic.

-Lehti, M., Trafficking in women and children in Europe. HEUNI paper No. 18 Helsinki 2003.

-The Organization of Human Trafficking, Report 2008:21, Swedish National Council for Crime Prevention.

-Konvence OSN proti trans-nacionálnímu organizovanému zločinu:

55/25. United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Annex II, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women, and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, A/55/383, 2001.

Odborné články:

-Шамков С.В., Проблемы транснациональной торговли людьми и связанная с этим криминальная ситуация в Омской области, сборник статей, Организованный терроризм и организованная преступность, Moskva 2002.

-Trafficking in human beings in the European union: a Europol perspective, www.europol.europa.eu/publications/Serious_Crime_Overviews/THB_Fact_Sheet_2009%20EN.pdf, 12/2009, nahlíženo 12.5.2010.

-Е.В. Тюрюкановой, Торговля людьми в Российской Федерации, р. 42 Институт экономики города, ООН, МОМ, Moscow 2006,
<http://demoscope.ru/weekly/2006/0253/biblio03.php>, nahlíženo 11.5.2010.

-Шнуренко, И., Яков Гилинский: "Милиция — это организованная преступная группировка" «Деловой Петербург» 05.08.2009, nahlíženo 6.8.2009.

-Клочкова А.В., Взгляд европейских криминологов на проблему торговли женщинами и детьми в целях сексуальной эксплуатации, str. 57-64, Вестник Московского университета. № 4 - М.: Изд-во Моск. ун-та, 2007.

-United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) Trafficking in Persons: Global Patterns April 2006, www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT-globalpatterns-en.pdf, nahlíženo 11.5.2010.

-Šmíd, T., Typy postsovětských organizovaných kriminálních skupin – dva příklady, Středoevropské politické studie, číslo 2-3, ročník X, jaro-léto 2008.

-Šmíd, T., Lidové noviny, 30.01.2010.

-Яницкий О.Н. Модерн и его отходы // Социологический журнал. 2004. №1/2.

-Асаулова, Л., Г., Меликсетян., А., С., Блудница? Жертва? Все гораздо сложнее..., Проституция и преступность, Москва 1991.

-Němec, M., Ruskojazyčný organizovaný zločin v České republice, Policista, 9/2004.

-Phoenix, J., British Journal of Criminology, May 4, 2007, Human Traffic and Transnational Crime: Eurasian and American Perspective.

Internetové zdroje:

-Transparency International Russia, www.transparency.org.ru/, nahlíženo 11.5.2010.

-Medvedev d., video blog, on the fight against corruption, 20.5.09,
<http://eng.kremlin.ru/sdocs/vappears.shtml>, nahlíženo 20.5.2009.

-Латынина, Ю., Первая спецоперация эпохи Дмитрия Медведева, Зачем арестовали Могилевича, www.novayagazeta.ru/data/2008/06/00.html, 28.01.2009.
Dostupné též na: <http://forum.pridnestrovie.com/topic/?id=5416>, nahlíženo 16.5.2010.

- Владимир Барсуков приговорен к 14 годам колонии,
<http://lenta.ru/news/2009/11/12/barsukov/>, nahlíženo 12.11.09.

-В Москве умер Вячеслав Иваньков «вор в законе»,
www.rosbalt.ru/2009/10/09/678897.html, nahlíženo 09.10.09.

-Эффект дымовского, www.youtube.com/watch?v=epfJCOwFj2U, nahlíženo 24.1.10.

-Дымовский рассказал, как милиция берет к себе чеченских бандитов и торгует наркотиками, www.newsru.com/russia/11nov2009/prokurat_dymov.html, 23.11.2009.

-Эхо Москвы - Дымовский и Чекалин, www.youtube.com/watch?v=kUY6HV4HvcE&feature=related, 23.11.2009.

-Обращение бывшего зампрокурора к Президенту России, www.youtube.com/watch?v=de7fU8yic-8&NR=1, 23.11.2009.

-Видеообращение участкового ч.1, www.youtube.com/watch?v=vFFXhtWG1zg&feature=related, 23.11.2009.

-Пархоменко, С., Суть событий, Echo Moskvy, 12.02.2010,
<http://www.echo.msk.ru/programs/sut/>, nahlíženo 12.02.2010.

-Organized crime in Hungary: The transition from state to civil society, Transnational Organized Crime, Vol. 3, No. 1, Spring 1997:
www.springerlink.com/content/a851851247441587/fulltext.pdf?page=1, nahlíženo 11.5.2010

-Obchodování s lidmi - charakteristika, Národní informační centrum pro mládež,
<http://www.icm.cz/obchodovani-s-lidmi-charakteristika>, 22. 8. 2008.

-Burton., F., Burge, D., Russian Organized Crime, Stratford Global Intelligence,
www.stratfor.com/weekly/russian_organized_crime, November 14, 2007, nahlíženo
28.12.2010.

-CIA, Fact Book, www.cia.gov, nahlíženo 11.5.2010.

-ČTK, iDNES.cz, 14. 05. 09, http://zpravy.idnes.cz/obrat-v-obchodu-s-bilym-masem-cesko-se-stalo-cilovou-zemi-pky-/zahranicni.asp?c=A090514_145802_zahranicni_pei.

-МВД России пресс-конференция, 1.3.2005, www.mvd.ru/news/5217/,
nahlíženo 16.5.2010.

-Противодействие торговле людьми/Коалиция Ангел/
www.Angelcoalition.org/trafficking.html. nahlíženo 21.2.2007.

-iDNES.cz/Zprávy, 13. 07. 09, <http://zpravy.idnes.cz/>

-Reuters, LN, 22. 04. 09, http://byznys.lidovky.cz/nevestince-v-nemecku-zlevnuji-deo-/firmy-trhy.asp?c=A090422_100447_ln_ekonomika_abc, nahlíženo 22.4.2009

-ČTK, Lidové noviny, 20. 04. 09 http://byznys.lidovky.cz/ruske-prostitutky-kvuli-krizi-zlevnuji-ffv-/moje-penize.asp?c=A090520_093406_ln_ekonomika_abc, 20.4.2009.

-Události komentáře. 3. 2. 2010, www.ct24.cz/vysilani/2010/02/03/1096898594-210411000370203-22:00-udalosti-komentare/1/. nahlíženo 5.2.2010

-<http://www.europol.europa.eu/>, nahlíženo 11.5.2010.

-Foto: Vjačeslav Ivankov, (str. 22), So who are the Russian mafia?
http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/03/98/russian_mafia/70485.stm
nahlíženo 11.5.2010.

-Mapa: Kaliningrad, (str.73), http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Kaliningrad_map.PNG
nahlíženo 13.1.2011.